

GRONINGEN SEAPORTS

Ons kenmerk: 2012.09126
Onderwerp: Agenda AB vergadering
d.d. 21 december 2012

Aan de leden en plaatsvervangend leden
van het Algemeen Bestuur van
Groningen Seaports

Delfzijl, 6 december 2012

Geachte leden,

Namens de voorzitter nodig ik u hierbij uit voor het bijwonen van een openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van Groningen Seaports, die zal worden gehouden op **vrijdag 21 december a.s. van 9.00 – 12.00 uur** bij Groningen Seaports aan de Handelskade Oost 1 te Delfzijl.

De agenda voor deze vergadering luidt als volgt:

1. **Opening**
2. **Mededelingen en ingekomen stukken**
- Brief OR inzake Programmabegroting 2013 en Financieel Meerjarenplan 2013-2017
3. **Besluitenlijst van de openbare vergaderingen van 12 juli 2012 en 9 november 2012**
Nrs. 2012.09142 en 2012.09138 zijn bijgevoegd.
4. **Zaken ter besluitvorming**
  - a. Aankoop kantoorpand Handelskade Oost 1 te Delfzijl
Notitie 2012.08945 is bijgevoegd.
  - b. Programmabegroting 2013
Notitie 2012.09114 incl. bijlage 2012.08953 zijn bijgevoegd.
  - c. Gunningsadvies accountantsdiensten
Notitie 2012.08946 is bijgevoegd.
  - d. Accountantscontrole en programma van eisen jaarrekening 2012
Notitie 2012.08946 is bijgevoegd.
  - e. Budgetaanvraag voor het project 'aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP'
Notitie 2012.08981 is bijgevoegd.
  - f. Tarieven havenontvangstvoorzieningen
Notitie 2012.08950 is bijgevoegd.
  - g. Aanpassing van de haven- en grondtarieven voor het jaar 2013
Notitie 2012.08949 is bijgevoegd.
5. **Zaken ter informatie/bespreking**
  - a. Voortgangsrapportage Energypark oktober 2012
Notitie 2012.08988 is bijgevoegd.
  - b. Voortgangsrapportage Westlob oktober 2012
Notitie 2012.08989 is bijgevoegd.
  - c. Stand van zaken derivatenportefeuille Groningen Seaports
Notitie 2012.08985 is bijgevoegd.
  - d. Actuele ontwikkelingen
Mondelinge toelichting door de heer Post.

Port Authority Delfzijl/Eemshaven

Handelskade Oost 1 • P.O. Box 20004 • 9930 PA Delfzijl • The Netherlands
Portnumber: 1001

phone +31 (0)596 64 04 00 • fax +31 (0)596 63 04 64 • info@groningen-seaports.com • www.groningen-seaports.com
ABN-AMRO Bank 57.16.20.604 • IBAN: NL 10 ABNA 0571.6206.04 • BIC: ABNANL2A
Rabobank 30.63.73.025 • IBAN: NL 85 RABO 0306.3730.25 • BIC: RABONL2U • V.A.T. nr. NL 00 12 20 500 B 01

6. Rondvraag

7. Sluiting

Met vriendelijke groet,

GRONINGEN SEAPORTS

Harm D. Post
Directeur

ONDERNEMINGSRAAD GRONINGEN SEAPORTS

Secretariaat:

Postbus 20004
9930 PA Delfzijl
Tel.: 0596-640400

Ons kenmerk: 2012OR0020

Delfzijl, 6 december 2012

Wij hebben de programmabegroting 2013, alsmede het financieel meerjarenplan 2013-2017 tijdig en in goede orde ontvangen en hebben toelichting ontvangen van de heer Boneschansker, MT-lid.

Naar aanleiding van de geconstateerde trends en ontwikkelingen in het financieel meerjarenplan adviseren wij u om te blijven inzetten op een duurzame bijdrage aan een gezonde financiële huishouding door bij de terreinuitgifte een blijvende focus op erfpacht te behouden.

In relatie hiermee zijn wij geïnteresseerd of:

- het uitgangspunt gehandhaafd blijft dat we de komende periode zwarte cijfers blijven schrijven;
- welke maatregelen te verwachten zijn om dit te realiseren.

Voor wat betreft het meerjaren investeringsprogramma gaan wij er van uit dat u ons, zoals gebruikelijk, voor belangrijke investeringen separaat zult benaderen om advies of instemming conform de artikelen 25 en 27 van de Wet op de Ondernemingsraden.

Met vriendelijke groet,

J. Bron, voorzitter.

Nr. 2012.09138

**Verslag openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van Groningen Seaports,
gehouden op 9 november 2012 van 10.00 uur tot 10.40 uur op het kantoor van
Groningen Seaports, Handelskade Oost 1, te Delfzijl.**

Aanwezige leden:

Provincie Groningen : M. Bouwmans (technisch interrimvoorzitter), P.W. Geerdink, K. Swagerman,
W. van der Ploeg;
Gemeente Delfzijl : E.K.H. Stulp (vice-voorzitter); J.A. Ronde, J.H. Menninga;
Gemeente Eemsmond : M. van Beek, J.P. Nienhuis, A. Spijk-van de Pol;

Afwezig:

Provincie Groningen : W.J. Mansveld
Gemeente Delfzijl : E.A. Groot;
Gemeente Eemsmond : J. Dobma;

Voorts aanwezig: : H.D. Post (directeur), R. Genee (secretaris),
Th. Poggemeier (Verslagbureau Groningen).

1. Opening

De heer Stulp opent de vergadering in zijn hoedanigheid van vice-voorzitter en heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij meldt dat de voorzitter, mevrouw Mansveld, plotseling vertrokken is naar Den Haag voor de vervulling van een mooie en uitdagende functie bij het Ministerie voor Infrastructuur en Milieu. Hij wenst haar veel succes.

Volgens de Gemeenschappelijke Regeling wordt dan het voorzitterschap overgenomen door de Delfzijlster vertegenwoordiger in het Dagelijks Bestuur. Er is overleg gevoerd met de provincie over haar verzoek dat gedeputeerde Boumans het technisch voorzitterschap tijdelijk vervult. De heer Stulp is als vice-voorzitter gaarne bereid om aan dit verzoek te voldoen. Hij behoudt daarbij de bevoegdheid om stukken te ondertekenen die het AB accordeert.

Formeel vraagt hij het AB in te stemmen met het voorstel dat de heer Boumans het technisch voorzitterschap vervult van het AB en het DB tot het moment dat er een nieuwe gedeputeerde van de provincie aantreedt.

Het voorstel wordt door de vergadering aanvaard.

De heer Boumans bedankt de vergadering voor het in hem gestelde vertrouwen en voor het feit dat hij in de tussenliggende periode een bijdrage kan leveren aan het AB van GSP. Het College van GS hoopt zo snel mogelijk in de opvolging te voorzien daar het niet haar bedoeling is dat lang met een waarnemer wordt gewerkt, omdat er in de portefeuille van ex-collega Mansveld veel te doen is. Overigens heeft mevrouw Mansveld carrière gemaakt, want zij gaat van zeevaart naar luchtvaart en is daarmee haar collega's inmiddels tot op grote hoogte ontstegen.

De heer Boumans signaleert dat vandaag twee wezenlijke punten ter besluitvorming aan het AB zijn voorgelegd en hij stelt voor om hiermee aan de slag te gaan.

2. Zaken ter besluitvorming

- a. **Investeringsvoorstel betreffende project: Eemshaven Zuid Oost**
Notitie nr. 7444 is bijgevoegd. Tevens is bijgevoegd adviesbrief Ondernemingsraad (07160).

Mevrouw Spijk merkt op dat de delegatie uit Eemsmond het beslisdocument heeft gelezen en dat zij een

aantal voorwaarden heeft opgemerkt die niet staan vermeld in het besluit dat is voorgelegd. Eemsmond gaat pas akkoord met het voorstel als de voorwaarden worden opgenomen in het besluit. Het gaat om de voorwaarden aangaande 1) de gefaseerde grondaankoop en bankgaranties om risico's te verlagen; 2) de koppeling aan de derivatenkwestie; 3) energie gerelateerde bedrijvigheid en datahotels op het terrein en 4) het feit dat er geen staatssteunaspecten spelen. Dat zijn de voorwaarden waaronder Eemsmond met het voorstel akkoord kan gaan.

Vervolgens speelt de kwestie van de mandaatverlening aan de directeur. Binnen het vigerende mandaat is de directeur gemandateerd tot ruim € 2 miljoen en voor andere zaken tot € 450.000,--. De laatste tijd wordt veel vernomen over grondexploitaties en waar het mis kan gaan en tegen deze achtergrond is een mandaat van € 15 miljoen voor een directeur zeer groot als niet voldoende terugkoppeling plaatsvindt naar het bestuur.

Mevrouw Spijk hecht eraan te melden dat de gemeente Eemsmond in dit geval bereid is de directeur voor het betreffende bedrag te mandateren om het proces niet te verstoren, maar, zo stelt zij, dan dient de gemandateerde wel vroegtijdig en op juiste wijze met het DB te communiceren over vervolgstappen.

De heer Boumans stelt voor allereerst na te gaan of bij de andere afgevaardigden instemming bestaat over het verzoek dat de vier voorwaarden niet alleen in de tekst moeten staan, maar ook in het besluit. Als dat zo is, luidt het voorstel om dat alsnog te doen.

Rondkijkend constateert de heer Boumans dat dit inderdaad het geval is en daarom zullen de vier voorwaarden expliciet in het besluit worden opgenomen.

De heer Boumans, reagerend op het tweede punt, merkt op dat de geuite zorg door de gemeente Eemsmond terecht is in deze tijd waarin veel aandacht uitgaat naar grondexploitaties. Degenen die daarvoor verantwoordelijk zijn, moeten deze verantwoordelijkheid niet alleen voelen, maar ook tonen. Op het moment dat de mandatering wordt verruimd, wordt extra aandacht gevraagd van het DB. Het gaat om een secuur samenspel tussen de directeur en het DB en in het verlengde daarvan het AB. Dat hiervoor aandacht wordt gevraagd is dan ook volkomen terecht. Gegeven de omstandigheid van deze grondexploitatie is het wel verstandig om de verzochte mandatering te verlenen, maar dan is het nadrukkelijk aan het DB en de directeur om daar op een goede wijze invulling aan te geven. De heer Boumans heeft er vertrouwen in dat zowel de directeur als het DB daartoe in staat is.

Mevrouw Spijk stelt voor om punt 3 en punt 5 in het voorstel daarop aan te passen.

De heer Boumans merkt voor alle duidelijkheid op dat punt 5 het aangaan van contracten betreft en punt 3 de mandatering. Het ligt voor de hand dat er eerst een contract moet zijn dat ter instemming wordt voorgelegd aan het DB waaruit vervolgens handelingen voortvloeien waarop het mandaat betrekking heeft. Dan ligt het voor de hand om besluitpunt 3 en 5 om te draaien. Materieel verandert er niets, maar dan is het wel voor iedereen helder wat de juiste volgorde is en de heer Boumans denkt dat daarmee recht wordt gedaan aan de discussie die is gevoerd. Vervolgens vraagt hij of er nog behoefte is aan aanvullende opmerkingen.

De heer Van der Ploeg constateert dat de opmerkingen van Eemsmond breed worden gedragen. Hij stelt dat hier sprake is van een zeer belangrijke ontwikkeling. Hij wenst met name de directeur en de leden van het MT veel succes met de afrondende besprekingen over deze investeringen. Het zou een heel goede stap zijn als deze daadwerkelijk tot uitvoering komt.

De heer Boumans constateert dat iedereen instemmend knikt. Hij concludeert dat op grond van de gemaakte opmerkingen het AB instemt met het investeringsvoorstel.

De vraag is nog even of het aannemen van dit investeringsmodel een bijzonder moment is of dat dit moment pas aangebroken is als een van beide bedrijven, of bij voorkeur beide bedrijven tegelijk, overgaat of overgaat tot ondertekening van het/de betreffende contract/en. Het is goed als de heer Post met zijn ongekend enthousiasme stil staat bij dit bijzondere moment, omdat GSP hier voor een grote uitbreiding staat waarmee het een breed gedragen en wezenlijke bijdrage levert aan dit gebied.

De heer Post antwoordt dat het echte heuglijke moment inderdaad nog moet komen. GSP heeft nu besloten dat op het moment dat de klant binnenboord wordt gehaald, het gebied zal worden ontwikkeld. Dat besluit is overigens ook belangrijk voor de onderhandelingen met de klant, want die wil graag horen dat het project planologisch en financieel gerealiseerd kan worden op de plaats waar hij zich graag wil vestigen. Wat dit betreft helpt dit besluit in de verdere onderhandelingen en die zal het MT met vereende kracht nog intensiever gaan voortzetten.

Het moment van deze besluitvorming is eigenlijk ook heel bijzonder. Als je kijkt naar de luchtfoto's van de Eemshaven tot 2004 en je vergelijkt dat met de plaatjes van nu inclusief deze uitbreiding, is het wel

heel bijzonder wat zich hier aan het afspelen is. Dat stemt optimistisch en dat motiveert uitzonderlijk om nu op jacht te gaan naar de handtekening van de klant onder de contracten. De heer Post verklaart oprecht te hopen dat hij binnen de kortst mogelijke tijd bij het DB terug is met het te ondertekenen contract om door het DB te laten nagaan of dat voldoet aan de uitgangspunten zoals die zijn gesteld. Hij bedankt het AB voor het vertrouwen dat uit het besluit van vandaag blijkt.

De heer Boumans spreekt de wens uit dat er maar veel data door de haven mag gaan.

b. **Havenvisie 2030**

Notitie 7425, alsmede Havenvisie 2030 is bijgevoegd. Tevens is bijgevoegd de adviesbrief van de Ondernemingsraad (0761).

De heer Boumans licht toe dat het afgelopen jaar hard is gewerkt aan deze langetermijnvisie voor de havens en industriegebieden van GSP. De belangrijkste stakeholders zijn intensief geconsulteerd en er is veel in een SWOT-analyse verkend. De concept Havenvisie is ook met stakeholders besproken en door hen met tevredenheid omarmd, zo staat het in het voorstel. Er is voorts een positief advies van de OR ontvangen. Belangrijk is ook dat deze Havenvisie niet een op zichzelf staand document is. In het gebied spelen nog tal van andere zaken, zoals bijvoorbeeld de Ontwikkelingsvisie Eemsdelta. Het is goed dat de verkenning over de volle breedte heeft plaatsgevonden en dat deze bij andere ontwikkelingen aansluit. De Havenvisie is de basis voor het businessplan in de komende jaren en daarmee de drager van de ontwikkelingen in het gebied. De heer Boumans legt het document dan ook graag ter bespreking en besluitvorming voor aan het AB.

De heer Menninga spreekt zijn waardering uit voor de wijze waarop het stuk tot stand is gekomen. Hijzelf was aanwezig op de bijeenkomst in augustus waar veel stakeholders aanwezig waren en waar de visie inderdaad met enthousiasme werd ontvangen. Het is een bouwsteen voor de ontwikkeling van het gebied in het kader van de Eemsdelta. Wat nog wel enigszins problematisch is, is de positie van de raden en de Staten in het geheel. Dit stuk is nog niet voorgelegd aan de raad van Delfzijl. Het AB stelt het nu vast en het stuk wordt dan vervolgens aangeboden aan de Stuurgroep Eemsdelta. Ten aanzien van de positie van de raden is eigenlijk sprake van een witte vlek. Hoe kan die worden ingekleurd?

De heer Boumans kan zich de opmerking goed voorstellen. Het gaat hier om het samenspel van documenten die in dit gebied met elkaar wordt opgesteld waarbij er steeds sprake is van een wisselwerking tussen stuurgroepen, coördinatiegroepen, colleges die soms breed of versmald bij elkaar zitten, raden en Staten die soms een markante positie innemen en andere keren slechts worden geïnformeerd. Voor GSP is het in ieder geval heel belangrijk dat het document hier wordt vastgesteld.

De heer Boumans kan zich goed voorstellen dat dit document wordt terug gekoppeld naar de achterbanen van de AB-leden. Dit zou kunnen geschieden middels een inhoudelijke toelichting door de directie, zodat de raden en Staten in de volle breedte kennis kunnen nemen van alle aspecten van deze havenvisie. Hij acht het niet gepast dat het document ter vaststelling aan raden en Staten wordt voorgelegd, want dan zouden zij in een verkeerde positie terecht komen.

De heer Post informeert dat voor deze voorlichting reeds een datum is vastgelegd, namelijk 19 november.

Mevrouw Van Beek informeert dat in de gemeente Eemsmond alle documenten die als bouwstenen leiden tot een uiteindelijke gebiedsvisie en daardoor tot een intergemeentelijke structuurvisie, worden voorgelegd aan de raad. Dat is soms ter kennisname en soms ter vaststelling. De suggestie van de technisch voorzitter inzake de informatievoorziening aan raden en Staten wordt door mevrouw Van Beek ondersteund.

De heer Stulp merkt op dat op 19 november de algehele ontwikkelvisie wordt gepresenteerd, waarbij over verschillende bouwstenen wordt gesproken vanuit ecologie, economie en de havenvisie. In Delfzijl beslist het Presidium of een vervolgdiscussie in informatieve zin moet plaatsvinden in de raad.

Mevrouw Geerdink merkt op dat slechts de vaststelling van de Havenvisie van GSP aan de orde is, hetgeen los staat van of en hoe deze elders wordt behandeld.

De heer Swagerman ondersteunt dit. Je kunt het stuk niet aan raden en Staten ter vaststelling voorleggen en daar eventuele wijzigingen vaststellen. Uiteraard dient goed gecommuniceerd te worden met raden en Staten. Als het wel anders had gekund, had het stuk hier niet geagendeerd moeten worden.

De heer Boumans heeft de heer Menninga dit laatste niet horen suggereren. Het AB van GSP gaat over dit stuk en stelt het vast. Er is een faciliteit om het toe te lichten en 19 november aanstaande is daarvoor het

eerste moment. Mocht dat niet toereikend zijn, is er altijd de bereidheid om nog een keer een toelichting te komen geven.

Mevrouw Van Beek refereert aan de bijeenkomst over de Havenvisie in augustus jl., waarvoor ook alle raadsleden waren uitgenodigd. Zij is het op zich eens met de inbreng van de provincie, maar wijst erop dat op dit moment GSP, ook door BZK, nog altijd gezien wordt als verlengd lokaal bestuur en in die zin heeft men wel degelijk te maken met stappen die in dat kader genomen worden.

De heer Van der Ploeg merkt op dat het AB de Havenvisie vaststelt en daarmee wordt het DB en het MT gebonden aan datgene wat er in de visie staat. Ook kan vastgesteld worden dat hier sprake is van een interactief proces en dat ook informatie is uitgewisseld met raden en Staten. Tegelijkertijd is de visie meer: het is ook een bouwsteen voor de integrale structuurvisie en dat is des raden en Staten.

Mevrouw Van Beek verklaart het hier geheel mee eens te zijn.

Mevrouw Geerdink merkt op dat op een van de bijeenkomsten waar consulterend met elkaar is gesproken, iets moois ontstond, namelijk dat opgemerkt werd dit ook een bouwsteen zou kunnen zijn voor het overleg met de Duitse partner aan de andere oever van de Eems. Wordt dat nu inderdaad opgepakt in de richting van een gemeenschappelijke havenvisie voor Nederlandse en Duitse havens?

De heer Boumans constateert dat de heer Menninga in dit kader geen vragen meer heeft en geeft het woord aan de heer Post voor het antwoord op de laatste vraag.

De heer Post informeert dat er drie vormen van samenwerking in de Havenvisie voor ogen staan. Allereerst wordt met grote Nederlandse zeehaven nauw samengewerkt en verder is inmiddels de Noordelijke Havenalliantie opgericht dat alle Waddenzeehavens van Den Helder tot en met Delfzijl omvat onder een roulerend voorzitterschap dat nu door Den Helder wordt ingevuld.

De derde samenwerkingsvorm is gericht op de oostkant, de Duitse kant. In aanwezigheid van het DB is Niedersachsen Ports alsook Wilhelmshaven bezocht en zijn de eerste contacten gelegd. Op basis van de ontwikkelingsagenda zal het doel waarnaar wordt gestreefd in 2030, nader worden geconcretiseerd. Gebleken is dat de bereidheid en de wens tot samenwerking ook bij Niedersachsen Ports duidelijk leeft. Overigens hebben ook aan de Duitse kant de overheden een zeer belangrijke rol, want als het gaat om samenwerking op het gebied van planning, dan komen de gemeente Emden en andere lokale overheden aan zet. Ook vanuit de lokale overheden aan deze oever van de Eems worden allerlei stappen gezet om wederzijdse banden aan te halen. De heer Post acht samenwerking in dezen van groot belang en gebruikt als metafoor om zijn denkwijze te benadrukken dat in het Rotterdamse er ook geen gescheiden ontwikkelingsplannen bestaan voor de linker- en rechteroever van de Maas.

De heer Boumans geeft gelegenheid voor het stellen van aanvullende vragen of het maken van opmerkingen.

De heer Van der Ploeg merkt op dat GS van de provincie Groningen deze havenvisie van harte ondersteunen. Het is een bijzondere uitkomst van een lang proces. Het mag weliswaar geen groene havenvisie heten, maar de groei die wordt nagestreefd is wel groen zoals expliciet is verwoord in het stuk.

Wat vanuit de provincie is ingebracht is dat er een sterkere focus zou moeten komen, maar in zo'n visie kan je je ook een beetje laten gaan, want 2030 is nog ver weg. Als het vervolgens om de ontwikkelagenda gaat, is het wel verstandig om extra aandacht aan de focus te besteden. Het is mooi dat met het vaststellen van de Havenvisie er niet slechts een havenvisie op papier wordt vastgesteld, maar ook een besluit wordt genomen over een concreet investeringstraject, want het gaat uiteindelijk om het realiseren van werkgelegenheid en om groene economische groei.

Ten aanzien van Fivelpoort waaraan in de Havenvisie heel positieve woorden zijn gewijd, vraagt de heer Van der Ploeg zich af of daar niet de nodige vraagtekens bij gezet moeten worden.

De heer Boumans antwoordt dat de concretisering van de abstracte formuleringen in het businessplan erg belangrijk is en hij stelt zich voor dat het management, samen met het DB, daar een taak voor zich ziet weggelegd. De tekst over Fivelpoort zou inderdaad iets genuanceerder opgeschreven kunnen worden.

Mevrouw Van Beek wijst er wat betreft Fivelpoort op dat momenteel een inventarisatie van bedrijventerreinen loopt waarbij een verdiepingsslag wordt gemaakt over hoe om te gaan met de bedrijventerreinen in deze regio. Aandacht wordt besteed aan hoe een zodanig verdienmodel kan worden opgesteld dat de verschillende terreinen, zonder met elkaar te concurreren, elkaar juist aanvullen. Dit is volop in ontwikkeling door het Economisch Bureau van de Eemdelta en dat wordt weer aangestuurd door de Stuurgroep Eco-

nomische Zaken, Infra en Arbeidsmarktbeleid (DEAL) waarin de provincie en de vier deelnemende gemeentes zitting hebben. Mevrouw Van Beek onderschrijft de woorden van de heer Van der Ploeg, maar een en ander wordt in een ander gremium nadrukkelijk opgepakt.

De heer Boumans verwacht dat deze wisseling wordt opgenomen in het verslag en dat daarmee recht is gedaan aan deze discussie.

Mevrouw Van Beek verklaart zich daarmee akkoord.

De heer Post merkt op dat er ten aanzien van de Havenvisie twee aspecten van belang zijn. De werkelijkheid moet goed gemonitord worden. Er is al afgesproken dat in nauw overleg met het DB in januari/februari als voorbereiding op het businessplan en de ontwikkelagenda een informele strategische sessie zal worden gehouden waarin een aantal punten nadrukkelijk door het DB zijn genoemd voor nadere concretisering. Dat gaat bijvoorbeeld over het realiseren van utilitaire voorzieningen, of hoe het verdienmodel van GSP gedefinieerd wordt in de komende jaren, of wat er moet gebeuren in de discussie over erfpacht en verkoop van gronden, of welke expliciete keuzen gemaakt moeten worden ten aanzien van toekomstige strategische partners. Dit soort onderwerpen zullen aan de orde komen in dat overleg om daarmee de binding met het DB ten opzichte van te maken keuzes te versterken.

Mevrouw Spijk meldt dat zij de vraag wilde stellen waarop de heer Post zojuist antwoord heeft gegeven. Het antwoord op de nog niet gestelde vraag was in ieder geval helder.

De heer Boumans concludeert dat de discussie hiermee rond is. Er is opnieuw sprake is van een historisch moment, want zojuist is de Havenvisie 2030 behandeld en de heer Boumans concludeert dat deze hierbij is vastgesteld. Hij wenst alle betrokkenen veel succes bij de verdere uitwerking in businessplannen en concrete activiteiten.

3. Rondvraag

Mevrouw Geerdink vraagt 1) hoe de stand van zaken is met betrekking tot de derivaten en het toezicht daarop vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en 2) hoe het staat met het proces van verzelfstandiging. Vaak wordt gehoord dat dit voor het einde van het jaar moet zijn afgerond, maar het is nu oorverdovend stil. De vraag is dus hoe dit proces verloopt en of en welke verantwoordelijkheid het DB hierin heeft. Kan hierop vanuit het AB nog enige invloed worden uitgeoefend om de onzekerheid hierover op te heffen?

De heer Boumans doet de suggestie om vraag 2) op de volgende vergadering van de Statencommissie Bestuur, Financiën en Economie aan de orde te stellen richting de waarnemend portefeuillehouder. Hij zal bij die gelegenheid graag antwoord geven en verwacht dat dit antwoord geruststellend zal zijn. Er is bewust voor gekozen om deze kwestie aan de participanten te laten en niet in deze setting te bespreken.

Mevrouw Geerdink vraagt waarom voor deze route is gekozen.

Mevrouw Van Beek antwoordt dat de werkgroep die zich met de verzelfstandiging is gaan bezighouden bestaat uit de participanten en niet ook uit vertegenwoordigers van het DB of het AB. GSP is in feite de uitvoeringsorganisatie van de participanten en het is aan de participanten om te bepalen hoe het verder moet met deze uitvoeringsorganisatie. De vraag is aan de orde geweest dat een stap gezet moest worden en dat heeft geleid tot besluitvorming bij de drie participanten, zijnde de Staten en de beide deelnemende gemeentes. Op basis van de genomen besluiten is een werkgroep samengesteld vanuit de participanten. Het is verstandig om dat traject gescheiden te houden van het DB en het AB hoezeer het vaak om dezelfde mensen gaat.

Mevrouw Geerdink vraagt wie er uiteindelijk verantwoordelijk is voor het traject.

Mevrouw Van Beek antwoordt dat dit de participanten zijn, dus de raden en de Staten.

De heer Boumans informeert dat namens de provincie Groningen collega Moorlag, hijzelf als waarnemer voor de nog aan te stellen gedeputeerde en de CdK deelnemen aan de werkgroep.

De heer Swagerman vraagt of er een einddatum voor het traject is bepaald.

De heer Boumans denkt dat het goed is dat verdere vragen in de Statencommissie worden gesteld. De

vraag over de derivaten wordt beantwoord door de heer Genee.

De heer Genee antwoordt dat de vraag tweeledig is. Het eerste deel van vraag 1) betreft de vraag hoe de stand van zaken is met betrekking tot de derivaten. De heer Genee stelt voor deze vraag niet à l'improviste te beantwoorden. Hij deelt mee dat kwartaalrapportages over de toestand van de derivatenportefeuille van GSP, conform het door het AB goedgekeurde Treasury Statuut, aan het DB worden verzonden. Op de eerst volgende DB-vergadering zal dan ook de derde kwartaalrapportage van dit jaar op de agenda staan. Hij kan zich voorstellen dat de nu gestelde vraag door het DB wordt meegenomen in de betreffende be-raadslaging, zodat naar het AB gerapporteerd kan worden voor de vergadering in december aanstaande.

Voorts meldt de heer Genee met betrekking tot het tweede deel van vraag 1) dat de GR jaarlijks een toezichtbrief ontvangt van haar toezichthouder, het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Dat heeft te maken met het feit dat in de GR een provinciale overheid deelneemt. Het toezicht geschiedt altijd op basis van de toegezonden jaarrekening en raambegroting, maar BZK heeft aangegeven dat zij, naar aanleiding van Kamervragen inzake het uitzetten van derivaten bij centrale en decentrale overheden, bezig is met een totaaloverzicht van de stand van zaken daaromtrent. BZK heeft nu intensiever contact met GSP gezocht dan in de voorgaande jaren, omdat men precies wil weten hoe GSP haar financiering en renteafdekking heeft geregeld. Dat overleg vindt nu plaats en nadere informatie daarover, inclusief de toezichtbrief, zal naar verwachting nog dit kalenderjaar bij het AB belanden.

De heer Boumans acht het met betrekking tot het eerste deel van vraag 1) juist dat het AB via het DB op de hoogte wordt gesteld van de toestand van de derivatenportefeuille. Verder is met het voorgaande ook het tweede deel van de vraag beantwoord. Vervolgens constateert hij dat alle vragen zijn gesteld en beantwoord.

4. Sluiting

De heer Boumans bedankt de aanwezigen voor ieders inbreng en sluit de vergadering om 10.40 uur.

Nr. 2012.09142

**Verslag openbare vergadering van het Algemeen Bestuur van Groningen Seaports,
gehouden op 12 juli 2012 van 09.00 uur tot 10.30 uur op het kantoor van
Groningen Seaports, Nijlicht, Schildweg 16, Eemshaven.**

Aanwezige leden:

Provincie Groningen : W.J. Mansveld (voorzitter), M. Bouwmans, P.W. Geerdink, K. Swagerman;
Gemeente Delfzijl : E.K.H. Stulp (vice-voorzitter); E.A. Groot, J.A. Ronde, J.H. Menninga;
Gemeente Eemsmond : M. van Beek, J.P. Nienhuis, A. Spijk-van de Pol.

Afwezig:

Gemeente Eemsmond : J. Dobma;

Voorts aanwezig:

MT Groningen Seaports : H.D. Post, R. Genee, W.H. Boneschansker;
KPMG : U. Kleinhuis RA;
Verslagbureau Groningen : Th. Poggemeier.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet alle aanwezigen van harte welkom. Afgemeld heeft zich de heer Dobma.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

- brief SBE, d.d. 7 mei 2012 (nr. 2012A00006), inz. vertegenwoordiging bedrijfsleven in Adviescommissie Havens D/E (ter behandeling bij agendapunt 4d)
- brief Adviescommissie, d.d. 21 juni 2012 (nr. 2012A00009), inz. Programmaverantwoording 2011

De voorzitter stelt voor dat de brief van de SBE ter kennisneming wordt aangenomen. De brief van de Adviescommissie kan worden betrokken bij de agendapunt 4.a.

Inzake het verzelfstandigingsproces wordt meegedeeld dat de verzelfstandigingswerkgroep drie keer bij elkaar is geweest. Mogelijk is in oktober aanstaande een conceptdocument verzelfstandiging gereed. In september worden gesprekken gevoerd met de OR en de vakbond en zullen nog een aantal vragen beantwoord worden.

Mevrouw Geerdink vraagt hoe de leden van het AB en anderen hierbij worden betrokken

De voorzitter antwoordt dat het concept verzelfstandigingsdocument informeel ter bespreking voorgelegd aan raden en Staten. Daarna volgt een definitief eindproduct dat een formeel traject zal volgen. Formeel advies zal worden uitgebracht door de Adviescommissie en de OR, waarna formele besprekingen volgen in raden en Staten.

De heer Swagerman vraagt naar de timing.

De voorzitter kan zich voorstellen dat de raden en Staten zich door externe adviseurs willen laten adviseren en dat zij hun eigen timing willen bepalen. Hierdoor ligt de timing niet vast.

3. Verslag van de openbare vergadering van 16 december 2012

Nr. 2012.00310 is bijgevoegd.

De heer Swagerman vraagt naar aanleiding van pag. 3 of de rapportages inzake de winstpositie nu ook aan het AB worden gerapporteerd.

De voorzitter bevestigt dat deze kwestie in het DB is besproken. De rapportages zullen ter informatie worden aangeboden en in de betreffende raden- en Statenkasten ter inzage worden neergelegd. Als er sprake is van gevoelige bedrijfsinformatie zal de betreffende informatie verwijderd worden. Ook staat de toezegging dat gevoelige informatie die ten grondslag ligt aan meerjarenplanning, via deze weg vertrouwelijk zal worden gedeeld.

De heer Swagerman vraagt of AB-leden ongekuiste versies te zien krijgen.

De voorzitter antwoordt dat gevoelige bedrijfsinformatie wordt verwijderd, terwijl gevoelige informatie wel wordt aangeboden in de versies die ter inzage worden neergelegd in de raden- en Statenkasten.

De heer Post wijst op een schrijffout in het verslag op pag. 8 en 9: Busch Group = Buss Group

Met inachtneming van deze correctie wordt het verslag vastgesteld.

4. Zaken ter besluitvorming

a. Programmaverantwoording 2011 & Verslag van bevindingen

Notitie nr. 4168, alsmede de Programmaverantwoording 2011 (nr. 4220) en het Verslag van Bevindingen van KPMG, d.d. 1 juni 2012.

Allereerst deelt de voorzitter in verband met krantenberichten over de overschrijding van het salaris van de heer Post van de Balkenende-norm mee dat die overschrijding (van de Wopt-norm) is gemeld aan de bevoegde autoriteiten en dat de overschrijding is opgenomen in de jaarrekening zoals wettelijk is voorgescreven. De overschrijding is veroorzaakt door toevoeging aan het salaris van twee eenmalige posten in verband met de uitbetaling van achterstallige vakantie dagen en de toekenning van een bonus. Het DB is daarover in gesprek gegaan met de heer Post en hem is verzocht het salaris aan te passen aan de Wopt-norm. De heer Post heeft hier mee ingestemd. De aanpassing zal met ingang van 2013 geschieden. Vervolgens geeft de voorzitter het woord aan de heer Post voor een inleiding op de Programmaverantwoording waarna de accountant aan het woord komt met een toelichting op de jaarstukken.

De heer Post licht toe dat 2011 in meerdere opzichten een bijzonder jaar is geweest, vanwege de afzet van industrieterreinen en de goede ontwikkeling van de overslag. De overslag van goederen is nooit zo hoog geweest als juist dit jaar, terwijl ook veel hectares terrein zijn afgezet aan o.a. de Buss Group in verband met het voornemen 5.000 windmolens op het Duitse deel van de Noordzee te plaatsen. Achter de Julianakade heeft de Buss Group terreinen verworven die inmiddels bouwrijp zijn opgeleverd.

Bij de totstandkoming van de jaarrekening is veel aandacht uitgegaan naar de waardering van de erfpachtcontracten. Daarbij zijn de eerder gedane aanbevelingen van de accountant geëffectueerd en zijn deze langlopende contracten nu op een goede manier in boekhouding verwerkt.

Ook is veel aandacht uitgegaan naar Fivelpoort. Er is een nieuwe uitgifteprognose opgesteld die veel soberder is dan aanvankelijk werd verwacht. Dat heeft geleid tot de vorming van een (flexibele) reservering van € 2 miljoen als een negatieve uitkomst aan het einde van de looptijd gedekt moet worden.

Het jaar 2011 wordt met een verwacht gering positief saldo afgesloten. GSP is nu in een periode terecht gekomen waarbij eerst hoge investeringen in infrastructuur gedaan moeten worden voordat inkomsten worden gegenereerd en ladinggaranties kunnen worden afgerekend.

Het beste voorbeeld is Nuon dat zijn nieuwe energiecentrale binnenkort laat proefdraaien. In de contracten was een ladinggarantie opgenomen die pas wordt uitbetaald als eerst de kade op tijd klaar is. De lasten van de investering worden al wel verwerkt in de cijfers, maar de opbrengsten ijlen enigszins na. Voorzien was al dat GSP qua resultaat mindere jaren tegemoet gaat dan zij in het verleden gewend was.

De heer Kleinhuus refereert aan de pagina's 4 tot en met 6 van het accountantsverslag waarin de samenvatting van de bevindingen staat opgenomen. Getoetst wordt aan de normen van het wetgevend kader van de Wet Fido en de regeling Ruddo. Daarin is bepaald dat het innemen van open posities in rente-instrumenten niet is toegestaan. In 2011 was aan het einde van het jaar geen sprake meer van open posities in de rente-instrumenten, vanwege het feit dat deze op 31 december waren geherstructureerd.

In de BBV, het verslaggevingskader dat voor GSP geldt, zijn geen richtlijnen opgenomen voor het geval dat er wel een open positie is. Vrij recent heeft men in de commissie BBV echter geconcludeerd dat open posities, voor zover deze er zijn, gekoppeld moeten worden aan een voorziening. Dat is in deze jaarrekening verwerkt als stelselwijziging, hetgeen een aanpassing van de verslaggeving impliceert aan de nieuwe systematiek hetgeen retrospectieve werking heeft tot het jaar 2010. Dat heeft ertoe geleid dat de overhedge, de overdekking, in de jaarrekening tot waardering is gebracht.

Het tweede punt betreft de verfijning van de erfpachtcontracten. Alle contante waarden van de kasstromen zijn in de berekeningen opgenomen, zowel voor de opbrengsten als voor de kosten, gedurende de resterende looptijd van de lopende contracten. Weliswaar heeft deze verfijning veel energie gekost, maar technisch gezien is geen sprake van grote impact op de verslaggeving, want herwaarderingen werden altijd al in de jaarrekening verwerkt op basis van uitgegeven gronden.

De waardering van rente die geactiveerd is, heeft geleid tot een correctie. Voor Fivelpoort is op basis van het meest realistische scenario ultimo 2011 een passende voorziening getroffen.

Rechtmatigheid en de administratieve organisatie. Tijdens de controle is geconstateerd dat GSP een behoorlijke stap voorwaarts heeft gezet in de beheersing van deze twee zaken.

De voorzitter constateert dat geen vragen aan de accountant worden gesteld en nodigt de leden van het AB uit tot het stellen van alle andere vragen en het maken van opmerkingen.

De heer Ronde constateert dat in de Programmaverantwoording de OR melding maakt van een hoge werkdruk. Ook wordt gesuggereerd dat de informatievoorziening te wensen over laat. Kan de directie dit al dan niet bevestigen? Zo ja, heeft de directie maatregelen getroffen met name tegen de hoge werkdruk?

Verder refereert de heer Ronde aan de bevinding dat er een risico bestaat in verband met kortlopende schulden die als kasgeldleningen worden geboekt. Zij zouden beter omgezet kunnen worden in (middel)lange kredieten. Is dat gebeurt of staan de kasleningen nog steeds op hetzelfde niveau?

Op pag. 21 van het Verslag van bevindingen adviseert de accountant inzake naleving art. 1h wet Fido om tijdig de juiste expertise in te schakelen. Dit heeft betrekking op risico's die in het verleden genomen zijn met derivaten. Wordt bedoeld of dit met de kennis van *nu* anders had moeten of wordt bedoeld dat het op dat moment eigenlijk toen al anders had moeten als meer informatie en deskundigheid was gezocht?

Een technische vraag. Uit de Jaarrekening 2011 blijkt (zie pag. 68) dat de salarissen dalen en pensioenlasten en sociale lasten stijgen. Wat is daarvan de reden?

De heer Post informeert dat elke twee jaar een tevredenheidsonderzoek onder de werknemers wordt gehouden. Daarmee is het mogelijk eventuele trends te signaleren. Bij de laatste twee onderzoeken is sprake van een oplopende werkdruk. Er is een aantal maatregelen getroffen gedurende de afgelopen jaren, te weten:

a) ca. twee jaar geleden is een intensief programma *Building Bridges* ingezet dat bedoeld is om de samenwerking tussen de verschillende afdelingen binnen GSP te bevorderen, en

b) veel aandacht is uitgegaan naar het projectmanagement onder de naam *GSP Kompas*, waarbij alle projecten via een vast patroon worden gemanaged.

Met deze twee middelen wordt getracht om de werkdruk onder controle te houden. Verwacht wordt dat de werkdruk over twee jaar tot normale proporties is teruggebracht. Aan de andere kant is het beter dat de mensen klagen over te veel drukte dan dat ze klagen over te weinig drukte. Dhr. Post gaat ervan uit dat mensen onder een behoorlijke werkdruk beter presteren. Het betekent immers dat er veel gebeurt. Bovendien is het ziekteverzuim laag en de mensen die bij GSP werken, zijn zeer gemotiveerd. Een zekere werkdruk is goed, overdruk is echter niet goed. Daar wordt dan ook rekening mee gehouden.

De heer Boneschansker gaat in op het beschikbaarheidsrisico dat al een aantal jaren geleden is geïdentificeerd. In afwachting van de verzelfstandiging is het voorstel om, conform het advies, naar een middellange termijn financiering over te gaan. Op dit moment wordt nog met kasgeld gefinancierd. Er is voldoende kasgeld beschikbaar uit de markt voor de financiering van de investeringsprojecten.

De heer Kleinhuys gaat in het verlengde hiervan in op de vraag over de laatste alinea van pag. 21 van het Verslag van bevindingen. Op het moment dat rente-instrumenten werden afgesloten lagen er projecten in het vooruitzicht voor bepaalde bedragen waarop de rente-instrumenten op werden afgestemd. Er zijn toen evenwel geen open posities ingenomen. In de loop der jaren zijn onder invloed van de economische crisis projecten ofwel geannuleerd ofwel vertraagd of anderszins goedkoper uitgevallen waardoor geen financiering voor die projecten die gedekt werden met kasgeldleningen – dus kortlopend geld – werd aangetrokken omdat die financiering op dat moment niet nodig was. Nu hadden de rente-instrumenten niet die flexibiliteit die aan de financieringskant wel aanwezig was, maar eerstgenoemden waren gefixeerd op de toen geldende bedragen. Met de kennis van vandaag had je dat inderdaad zo niet moeten doen, maar had je opties kunnen nemen die overigens wel geld kosten.

Voorgaande opmerking heeft ook betrekking op 2014 en latere jaren. Op dit moment is er sprake van een overhedge-positie, maar vanaf 2014 is op basis van de contracten zoals nu voorliggen, eerder sprake van een underhedge-positie, hetgeen betekent dat er financiering nodig is. Daarvoor zijn geen rente-instrumenten aangetrokken. Gestreefd moet worden naar een middellange termijn financiering, ook omdat volgens de Wet Fido geen open posities zijn toegestaan. Op basis van de renterisiconorm zou een kasgeldlening volstrekt open zijn als deze niet is afgedekt. Daar moet dus iets mee gebeuren. Retrospectief had er meer flexibiliteit in moeten en gekund, prospectief moet je er met de kennis van nu iets mee doen, want anders ontstaat er in 2014 zeker een probleem.

De heer Boneschansker gaat in op de vraag naar de personeelskosten. De salariskosten zijn lager uitgevallen dan begroot, omdat in 2011 vacatures later zijn ingevuld dan begroot. De kosten voor de brutolonen zijn vrijwel conform de begroting, evenals de pensioenlasten. De overige sociale lasten vallen ruim lager uit

mede omdat in de begroting is uitgegaan van hogere premies.

De voorzitter concludeert dat er verder geen vragen zijn en dat goedkeuring is verleend aan:

- de programmaverantwoording over het boekjaar 2011
- de jaarrekening over het boekjaar 2011
- het nettoresultaat over het boekjaar 2011
- de bestemming van het nettoresultaat

b. Raambegroting 2013

Notitie nr. 4168 (gelijk aan notitie bij 4a), alsmede de Raambegroting 2013 (nr. 4187).

De heer Post licht toe dat het hier een formele vaststelling betreft. Deze Raambegroting 2013 is overgenomen uit het Meerjarenplan 2012 t/m 2016. In december zal de eigenlijke begroting 2013 worden besproken.

De voorzitter concludeert dat er geen vragen zijn en dat de Raambegroting 2013 hierbij is vastgesteld.

c. Aanbesteding accountantscontrole

Notitie nr. 4741 is bijgevoegd.

De voorzitter geeft gelegenheid tot het stellen van vragen en/of het maken van opmerkingen over het voorliggende kader.

De heer Swagerman, verwijzend naar pag. 2, vraagt waarom een keuze uit de drie grootste accountantskantoren wordt voorgelegd. Is dat een eis, betreft het een waarde oordeel? Is er geen ander accountantskantoor met voldoende omvang die de werkzaamheden zou kunnen uitvoeren?

De heer Post antwoordt dat gekeken is naar de ervaring van accountantskantoren met vergelijkbare havenbedrijven zodat enige vertrouwdheid met de materie voorondersteld mag worden. Er zou dan inderdaad nog een vierde naam aan toegevoegd kunnen worden, namelijk KPMG, maar indertijd is besloten dat het accountantskantoor dat de afgelopen vier jaar voor GSP werkzaam is geweest, de volgende vier jaar geen contract kan krijgen. Verder is het zo dat de kleinere kantoren geen ervaring hebben met zeehavens.

De heer Swagerman constateert dat het antwoord vergelijkbaar is met de antwoorden die hij bij overheden vaker heeft gehoord. Het komt erop neer dat kleinere accountants niet verder kunnen komen. Moeten zij dan altijd op een lager niveau blijven functioneren?

De heer Boneschansker informeert dat bij de vorige aanbesteding ook andere, kleinere accountantskantoren zijn uitgenodigd te offren. Deze hebben echter uiteindelijk *niet* gereageerd.

Mevrouw Spijk stelt zich voor dat aan een overheids-NV andere eisen worden gesteld. Als een overheids-NV in het verschiet ligt, wordt daar dan op geanticipeerd?

De heer Post informeert dat aan de orde is geweest in het DB of het verstandig is om bij een dergelijke verandering van accountant te wisselen, waarbij ervoor is gekozen om de aanbesteding door te zetten. Mevrouw Spijk benadrukt dat de eisen aan een Gemeenschappelijke Regeling waarschijnlijk anders zijn dan die aan een overheids-NV. Dan is straks sprake van twee verschillende situaties. Zolang GSP een GR is, gelden de eisen voor een GR en zodra sprake is van een overheids-NV gelden de daarvoor geldende eisen voor alle volgende jaren.

De voorzitter antwoordt dat de verzelfstandigingswerkgroep bijgestaan wordt door deskundigen op dit terrein. De GR en de overheids-NV zullen waarschijnlijk een verschillende accountant hebben. Als de verzelfstandiging realiteit is, zal de vraag naar een nieuwe accountant ter beantwoording voorliggen bij de overheids-NV.

De heer Stulp vraagt in relatie tot de eerdere vraag van de heer Swagerman of andere dan de drie geselecteerde accountantskantoren zich zelf kunnen uitnodigen om te offren.

De voorzitter antwoordt dat het voorstel is om slechts de drie geselecteerde accountantskantoren uit te nodigen. Zij vraagt de vergadering om de vijf in het voorstel geformuleerde besluitpunten te accorderen en concludeert dat aldus wordt besloten.

Naast de BU Manager Business Operations en de manager Financial Control worden in de aanbestedingscommissie de AB-leden K. Swagerman en J.P. Nienhuis benoemd.

d. Benoeming nieuwe leden Adviescommissie

Notitie nr. 4729 is bijgevoegd.

De heer Swagerman vraagt waarom een benoeming voor een periode van zes jaar geldt.

De heer Genee antwoordt dat de Adviescommissie uit twee geledingen bestaat, een vertegenwoordiging namens de vakorganisaties en een vertegenwoordiging namens het bedrijfsleven. Bij het vormen van de statuten die ca. 5 jaar geleden door het AB zijn vastgesteld, heeft de geleding vanuit de Adviescommissie die daarbij betrokken was, aangegeven dat zij voor een langere periode betrokken wilde zijn bij het werk van GSP. Dat heeft geresulteerd in zes jaar.

De voorzitter concludeert dat het AB van GSP de heren Schaafsma en Reiffers benoemt tot lid van de Adviescommissie voor de haven van Delfzijl en de Eemshaven voor een periode van zes jaar.

5. Zaken ter bespreking

a. Voortgangsrapportage Energypark

Notitie 4665 is bijgevoegd.

De heer Post verwijst de bijgevoegde rapportage. Nuon wil dit najaar proefdraaien en vrij snel daarna beginnen met de productie van stroom. RWE heeft een vernieuwde vergunning gekregen op 23 juni jl. en er wordt hard doorgewerkt aan de bouw van de centrale.

Er is veel te doen rond het project Typhoon, een windmolenpark boven Schiermonnikoog in het Nederlandse deel van de Noordzee, met name inzake de financiering en de deadline verbonden aan een mogelijke subsidiëring.

Mevrouw Geerdink vraagt naar het risico dat GSP hierbij loopt.

De heer Post heeft de indruk dat het risico niet groot is daar de marktdruk grotendeels bepaald wordt door de bouw van windmolens in de Duitse wateren. De uitbreiding van de Beatrixhaven staat in het teken van de off shore wind in vooral Duitse wateren. Er is een zeker risico dat partijen die bij Typhoon berokken zijn (zoals Van Oord, bouwer van fundamenteën) de klus niet krijgen en zich dan mogelijkerwijze niet in de Eemshaven zouden vestigen.

De heer Swagerman vraagt waarom dit soort zaken in Duitsland wel lukken en in Nederland niet. Mogelijk kunnen eventuele verschillen in subsidiëring via politieke besluitvorming op verschillende niveaus verkleind worden.

De voorzitter meldt dat er in Den Haag stevig over wordt gesproken. Voor Noord-Nederland is het een belangrijke economische impuls als ontwikkelingen doorgang vinden. De politieke discussie is dat off shore wind te duur wordt gevonden. Voor de Eemshaven is dit natuurlijk van groot belang als het gaat om verdere economische ontwikkeling en de werkgelegenheid.

De heer Groot denkt dat de bestuurlijke druk vanuit Duitsland, vooral na het voornemen de kerncentrales stop te zetten, veel groter is dan die vanuit Nederland. Dat zal van invloed zijn op het doorgaan van processen aan Duitse zijde.

De heer Swagerman suggereert dat het dan beter is om Den Haag te vermijden.

De voorzitter bevestigt dat dit ook wordt gedaan en dat Den Haag dat niet altijd op prijs stelt.

De heer Swagerman heeft gelezen dat GSP is overgegaan tot gedeeltelijke vergoeding van een verzakte damwand voor Nuon. Is dat wel verstandig zolang de fase van overleg voortduurt?

De heer Post informeert dat dit een puur commercieel belang dient. Als namelijk de kade voor 1 januari jl. zou worden opgeleverd, zou de havengeldgarantie van € 900.000 per jaar per die datum ingaan. Daarom is een dispuut vermeden. Overigens is GSP het niet met Nuon oneens dat de aannemer aansprakelijk is voor de schade. Gezamenlijk wordt de aannemer aansprakelijk gesteld. Het betreft echter formeel een risico en dus moet dat aan het AB worden gemeld.

De heer Swagerman merkt op dat genoemd wordt dat Essent/RWE biomassa wil gaan bijstoken. Het besluit over de daartoe benodigde investering is echter nog niet genomen. Wat is dan de reden dat dit is opgenomen?

De heer Post antwoordt dat getracht wordt om in de rapportages zo compleet mogelijk te zijn, zeker als het gaat om de volumes die de kades passeren. Als kolen wordt ingeruild voor biomassa, zal het volume daarvan in de haven veel groter zijn. Dat is de reden dat dit wordt gemeld, maar dit is mogelijk met de bestaande faciliteiten die voor RWE zijn aangelegd.

De heer Swagerman vraagt vervolgens of er al iets meer bekend is over de gezamenlijk brief naar TenneT van GSP, de provincie Groningen en de gemeente Eemshaven.

De heer Post informeert dat die discussie nog steeds speelt. Het gaat erom hoe de op zee opgewekte

stroom aan land komt. Volgens de provincie moet worden gestreefd naar een werkeiland waar alle kabels tezamen komen en dat vervolgens één kabel naar de kust gaat.

Een tweede punt is de wijze waarop Duitsland dit oplost. Geëist wordt dat de met Duitse subsidie opgewekte stroom ook in Duitsland aan land komt. De Duitse windmolens zouden dichtbij de logische plek voor een werkeiland komen te liggen en dan kan er niet worden volstaan met één kabel naar de Nederlandse kust.

Voor het overige is het tracé naar Diemen volop in het nieuws. De keuze van het ministerie komt nu in de inspraak.

Mevrouw Geerdink informeert of er een schatting is te geven van de kosten voor GSP die samenhangen met de vertraging die de verschillende projecten hebben opgelopen. Wat heeft dit voor impact op de jaarrekening 2012?

De heer Post bevestigt dat er vertragingen zijn. Nuon heeft al 18 maanden vertraging opgelopen door vergunningsproblemen. RWE heeft een vergelijkbare vertraging opgelopen.

De heer Boneschansker gaat in op de eventuele impact in verband met contractuele verplichtingen.

Bij Nuon ging het om een verkooptransactie die geheel is afgerond. Nuon komt haar verplichtingen na inzake de havengeldgaranties. Met RWE is een erfpachtcontract afgesloten dat wordt nagekomen. Vanaf 1 januari 2013 gaat RWE ook de havengeldgarantie betalen. Deze verplichtingen zijn dus losgekoppeld van vertragingen. GSP heeft een *inspanningsverplichting* waar het gaat om het realiseren van de infrastructuur.

De heer Post stelt dat als er vertraging optreedt bij het realiseren van de kaden, de klant de garantie niet zal willen betalen. Als de klant zelf niet klaar is met haar bouwwerkzaamheden op het moment dat de havengeldgarantie in gaat, is zij contractueel verplicht die havengelden toch te betalen.

De heer Nienhuis vraagt hoe groot het gat is tussen de garantie en de daadwerkelijk geprognoseerde aanvoer.

De heer Post bevestigt dat die bij Nuon groot is, want die heeft een ladinggarantie afgegeven van 1,5 miljoen ton, terwijl tot 2020 geen lading zal worden aangevoerd. Toch gaat Nuon de ladinggarantie betalen. De ladinggarantie is als het ware een minimale betalingsverplichting. Als de werkelijke lading hoger is dan de ladinggarantie, wordt uiteraard meer betaald.

De heer Nienhuis vraagt of langjarig met een minimum rekening wordt gehouden of met een gemiddelde.

De heer Boneschansker bevestigt dat met een minimum rekening is gehouden.

De voorzitter constateert dat er verder geen vragen zijn.

b. Route besluitvorming Fivelpoort

Notitie 4728 is bijgevoegd.

De heer Post meldt dat hard gewerkt wordt aan de alternatieven die aan het AB worden voorgelegd in december aanstaande.

De heer Swagerman vraagt of wordt overwogen om hier een eind aan te maken.

De heer Post antwoordt ontkennend. Er wordt nog steeds vertrouwen gesteld in Fivelpoort en er zijn reeds een redelijk aantal bedrijven gevestigd. Er is zelfs sprake van een groei van kansrijke offertes en samen met de provincie, de gemeenten Appingedam en Delfzijl wordt gewerkt aan kleine aanpassingen van het bestemmingsplan om dit jaar of volgend jaar twee nieuwe klanten binnen te halen. Wel wordt er een raming gemaakt van een exit-scenario uit Fivelpoort, maar dat zal niet het voorstel aan het AB zijn.

De voorzitter meldt dat in het DB is besloten alle opties te overwegen en deze voor te leggen aan het AB. De heer Menninga vraagt of in de notitie ook wordt aangegeven waarom een verdergaande ontwikkeling van de bedrijvigheid tot nu toe niet is gelukt.

De heer Post bevestigt dat ook op de huidige marktsituatie en die van de afgelopen jaren zal worden ingegaan.

Mevrouw Van Beek heeft begrepen dat de discussie over een eventuele aanpassing van het bestemmingsplan Fivelpoort beschouwd wordt in de bredere context van de bedrijventerreinen in deze regio.

De voorzitter vat samen dat een aantal scenario's in deze omgeving zullen worden beschreven. De directie en het DB zullen hun keuze kenbaar maken en het geheel zal worden voorgelegd aan het AB in de vergadering van december aanstaande.

c. Rapport actualisatie weerstandscapaciteit

Notitie 4740 is bijgevoegd.

De heer Boneschansker licht toe dat in 2008 de benodigde weerstandscapaciteit is berekend. Dat kwam

uit op € 13,8 miljoen. De actualisatie heeft uitgewezen dat de weerstandscapaciteit nu op € 15 miljoen moet worden gesteld. De beschikbare weerstandscapaciteit op basis van de jaarrekening 2011 is € 67,9 miljoen. De beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit levert een ratio weerstandsvermogen op van 5,6 en dat is als *uitstekend* te kwalificeren.

De voorzitter merkt op dat het DB in het najaar, afhankelijk van het verzelfstandigingsproces en in verband daarmee, met een bredere visie op het weerstandsvermogen zal komen.

De heer Swagerman vindt het gegeven overzicht heel helder en goed leesbaar en heeft twee vragen. Op pagina 2 van de actualisatie door AON staat dat het vernietigen van de Nbw-vergunningen een beperkt risico is. Is dat risico financieel of juridisch of heeft dat enige samenhang? Op pagina 3 staat dat GSP t/m 2013 de tijd heeft om haar underhedge-positie in 2014 en 2015 weg te nemen middels het aantrekken van rentederivaten. Gezien de discussie over rentederivaten en de daarmee verbonden problematiek vraagt dhr. Swagerman zich af of dit de gewenste oplossing is.

Mevrouw Spijk sluit op deze vraag aan. In het risicoprofiel zijn risico's afgefallen, maar moeten de risico's omtrent de derivaten, Fivelpoort en Railport niet meegenomen in het weerstandsvermogen?

De heer Boneschansker antwoordt, wat deze laatste vraag betreft, dat volgens de systematiek van AON bepaald is hoe groot de kans is dat een bepaalde gebeurtenis plaatsvindt. Zo wordt ook een inschatting gemaakt van de kans inzake de derivaten, Fivelpoort en Railport. Als zo'n kans realiteit wordt, heeft dat invloed op de weerstandscapaciteit die beschikbaar is.

Mevrouw Spijk vraagt of dat weerstandsvermogen dan voldoende is, want die risico's worden niet genoemd.

De heer Boneschansker stelt dat het weerstandsvermogen als uitstekend is gekwalificeerd.

De heer Post verduidelijkt dat de vraag is of de bovengenoemde risico's als zodanig zijn benoemd.

Mevrouw Geerdink oppert dat dit mogelijk slechts 2011 betreft. De vraag is dan hoe actueel de analyse is ten opzichte van de onderscheiden risico's.

De heer Boneschansker meldt dat bij de actualisaties deze dossiers ook met AON zijn besproken, maar die zijn anders geïdentificeerd dan nu geaccordeerd staan.

De voorzitter verheldert dat die risico's meegenomen zijn in de methodiek.

Mevrouw Van Beek vraagt zich af of deze methode wel gehanteerd moet worden. Zij is van mening dat de risico's die eruit vallen toch op enige wijze meegenomen moeten worden in het weerstandsvermogen. Zij zal deze discussie in het DB aan de orde stellen.

De voorzitter bevestigt dat het DB later dit jaar met een bredere visie op het weerstandsvermogen zal komen.

De heer Nienhuis vraagt of de huidige accountant het niet nodig vindt om de betreffende risico's als risico's mee te nemen.

De heer Kleinuis stelt dat in de managementletter van het afgelopen najaar geadviseerd is om het risicoprofiel te heroverwegen. Daarbij is niet de gehanteerde systematiek in het geding, maar wel wordt gewezen op de veranderingen die zijn opgetreden sinds 2008. Geconstateerd kan worden dat volgens de berekende ratio GSP er in 2011 beter uitkomt.

De heer Boneschansker gaat in op de vraag over de rentederivaten. Het advies om de 'underhedge' in 2014 en 2015 weg te nemen middels rentederivaten is van AON.

Het advies in het kader van de verzelfstandiging betreft het overgaan op een middellange termijn financiering en de aansluiting van de rentestrategie op de financieringsstrategie. Bij een middellange termijn financiering worden ook middellange afspraken gemaakt over de rente. Er worden dan langlopende renteverplichtingen aangegaan met betrekking tot de middellange financiering.

De heer Swagerman vraagt of dat dan de weg naar een vorm van rentederivaten. Zijn er dan regels voor of moeten die nog worden afgesproken?

De heer Boneschansker stelt dat binnen een GR het kader wordt gevormd door het Treasury-statuut, de wet Fido en de regeling Ruddo. In het verzelfstandigingsproces van de Groningen Seaports N.V. zal er een Treasury-statuut opgesteld moeten worden waarover afspraken gemaakt moeten worden. Hierover zal aparte besluitvorming moet plaatsvinden.

De heer Post beantwoordt de vraag over het risico bij het vernietigen van de Nb-vergunningen. De Nb-wet zou voor vertraging kunnen zorgen. In de contracten met de bedrijven zijn die risico's echter uitgesloten. Als de vergunning voor de verdieping van de haven niet zou worden verleend, is dat geen grond voor RWE om het contract op te zeggen of de betalingsverplichtingen niet na te komen. Vandaar dat GSP zo'n goede ratio weerstandsvermogen heeft. Dat risico's is weliswaar benoemd, maar de kans dat het risico werkelijk-

heid wordt, is beperkt. Daar de methode over meerdere jaren is toegepast, blijft de vergelijkbaarheid met de vorige onderzoeken in tact.

De heer Swagerman vraagt wie over de derivaten en het opstellen van een Treasury-statuuat in de verzelfstandigde overhead-NV gaat.

De voorzitter denkt dat dit de Algemene Vergadering van Aandeelhouders zal zijn in de nieuwe overheids-NV. Zij constateert dat er verder geen vragen worden gesteld.

6. Zaken ter informatie

a. Stand van zaken Natuurbeschermingswetvergunning GSP

Notitie nr. 4727 is bijgevoegd. Mondelinge toelichting door de heer Post.

De heer Post meldt dat het belangrijkste feit is dat GSP een verzetsprocedure bij de Raad van State heeft gewonnen. Dat betekent dat de vernietigde Nb-vergunning van GSP herleeft, evenals de daar aan verbonden bezwaren van partijen. GSP heeft nog een poging gedaan om die partijen (de natuur- en milieuorganisaties) van hun bezwaren af te laten zien, maar dat zal niet gaan lukken. De organisaties zien het bezwaar tegen de verdieping als middel om de kolencentrales, evenals de vaarweg van de Noordzee naar de Eemshaven, tegen te houden. GSP ziet de behandeling op 17 juli met vertrouwen tegemoet. Daarna volgt de uitspraak van de Raad van State over twee tot acht weken. Er wordt al in samenspraak met de provincie gewerkt aan een vernieuwde vergunning die inmiddels bijna klaar is en ingediend kan worden zodra dat nodig mocht zijn.

De heer Genee licht toe dat de Raad van State zich eerst zal uitspreken over de vraag of de vergunning van GSP al dan niet moet samenhangen met de vergunning van de energiecentrale van RWE. Als blijkt dat dit niet zo is, blijft de vergunning van GSP staan en komt er vervolgens een zitting waar de bezwaren worden behandeld.

De heer Post informeert dat in een eerder stadium is afgesproken (en dat die afspraak onderdeel is van de vergunning) dat de nodige baggerwerkzaamheden uitsluitend zouden gebeuren in de periode van 1 november tot half februari waardoor verstoringen van het welzijn van zeezoogdieren en (trek)vogels zo veel mogelijk worden vermeden. Dat betekent ofwel dat vanaf 1 november gebaggerd kan worden op grond van de bestaande vergunning ofwel dat via een nieuwe procedure alsnog een vergunning wordt verkregen om de baggerwerkzaamheden uit te voeren. Duidelijk is dat 1 november een kritische datum is.

b. Actuele ontwikkelingen

Mondelinge toelichting door de heer Post

De heer Post meldt dat hard gewerkt wordt aan de wegenstructuur rond de Vopak-locatie, alsmede aan de Klaas Wiersumweg, en verder aan de Beatrixhaven. Deze projecten zijn gewild, want er wordt flink onder de raming ingeschreven en bovendien wordt door veel bedrijven ingeschreven, ook door bedrijven uit andere (zuidelijke) delen van Nederland.

Tot nu toe is 4,5 ha grond uitgegeven aan het industrieel midden- en kleinbedrijf dat dienstverlenend is aan de grote bedrijven. Het betreft een mix van koop en erfpacht.

Dit jaar was de start van de overslag qua volume slecht door het vaarverbod in verband met ijsgang en een vaarverbod in het Eemskanaal in verband met een dreigende dijkdoorbraak bij Woltersum. Inmiddels kan de voorspelling gehandhaafd blijven dat uiteindelijk in 2012 wederom een all time high zal worden bereikt en dat een groei zal optreden van 3%, hetgeen verband houdt met het vullen van de tanks van Vopak vanaf 20 augustus. Inmiddels is de oliesteiger, de zogenaamde 'vingerpier', klaar en goedgekeurd door Vopak. Op 3 oktober volgt de officiële opening van de Vopak-terminal.

7. Rondvraag

De heer Menninga meldt dat de griffier van de raad van Delfzijl en de secretaris van GSP al geruime tijd trachten een excursie te organiseren over het wel en wee van GSP. Gezien de discussie in de raad over de jaarrekening 2011 en de begroting 2012 zou het goed zijn dat de raad nader wordt geïnformeerd.

De voorzitter stelt voor dat die excursie vóór 1 november plaats gaat vinden, zodat in december vernomen kan worden of het inderdaad gelukt is.

De heer Menninga verklaart tevreden te zijn met deze toezegging. Voorts vraagt hij naar de veerdienst Emden-Delfzijl. Er zouden binnenkort ontwikkelingen zijn. Wat is de rol van GSP daarin?

De heer Post antwoordt dat GSP goed inzicht heeft in het creëren van afmeermogelijkheden aan zowel Duitse als Nederlandse zijde en wat dit gaat kosten. Dat belooft een investering van ca. € 3,5 miljoen. De volgende vraag is hoe de exploitatielasten gedekt moeten worden. Overwogen is in de Duits-Nederlandse werkgroep om een aanbesteding te doen voor de veerdienst als elk uur van alle dagen van de week van 's ochtends 06.00 uur tot 22.00 uur een afvaart plaatsvindt. Voorlopig is gekozen voor een marktconsultatie en hebben zich een aantal partijen gemeld. Via de marktconsultatie wordt inzicht verkregen in de exploitatielasten.

Er zijn contacten gelegd tussen bestuurlijke vertegenwoordigers aan beide zijden van de grens over de vraag wat er dient te gebeuren als een negatief resultaat geboekt zou worden. Het is de bedoeling het project echt een kans te geven door het drie of vijf jaar vol te houden.

Aan Duitse zijde is het enthousiasme toegenomen (dat geldt overigens ook voor het doortrekken van de spoorlijn van Roodeschool naar de Eemshaven waarover de Nederlandse minister binnenkort een beslissing neemt). Vervolgens moeten gesprekken worden afgewacht waar welke bedragen verworven kunnen worden.

De voorzitter vult aan dat het DB recent op bezoek is geweest bij Nedersachsen Ports en het voornemen is ook Papenburg aan te doen ter versteviging van de contacten en de samenwerking in verband met de ontwikkelingen op de Noordzee. De kwestie is geagendeerd en het gesprek is geopend.

De heer Post meldt dat het havendiner op vrijdag 21 september aanstaande zal plaatsvinden in een oude boerderij in Weiwerd, waarbij Hans Wijers, ex-CEO van Akzo Nobel en nu voorzitter van Natuurmonumenten Nederland, als spreker aanwezig zal zijn.

8. Sluiting

De voorzitter bedankt de aanwezigen voor hun inbreng en sluit de vergadering om 10.30 uur.

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08945

Voor akkoord

Afdeling BO

Directeur

W.H. Boneschansker

H.D. Post

Datum

3 december 2012

3 december 2012

Paraaf

Onderwerp: aankoop kantoorpand Handelskade Oost 1 te Delfzijl

Inleiding

In het streven naar lagere begrotingskosten en het doorzetten van de claim richting aannemer en architect, wil Groningen Seaports het eigendom van het bij haar in gebruik zijnde kantoorgebouw verkrijgen. Hierdoor kan een aanzienlijke besparing op de huisvestingslasten worden gerealiseerd. De overgang van huur naar eigendom verandert niets aan de feitelijke situatie van het gebouw. Er zijn derhalve uitsluitend financiële en juridische gevolgen.

Achtergrond

In 2003 is het nieuwe kantoorgebouw van Groningen Seaports opgeleverd. Voor aanvang van de bouw is besloten om het kantoorgebouw niet in eigendom te nemen, maar middels een zogenaamde sale en leaseconstructie te huren. In deze periode waren er geen mogelijkheden voor het aantrekken van vreemd vermogen. Het gebouw is op 25 maart 2003 verkocht aan De Lage Landen Vastgoedfinanciering B.V. (thans: FGH Bank).

Staat van onderhoud

De algemene staat van onderhoud van het gebouw is uitstekend. Er zijn echter kort na de oplevering enkele gebreken aan het pand geconstateerd. De gebreken bestaan uit lekkages van de vliesgevel en het kraken van de ramen en vliesgevel. Hierover wordt een procedure

gevoerd tegen de aannemer. Om de procedure tegen de aannemer vrijelijk te kunnen voeren en het noodzakelijke herstel te kunnen laten uitvoeren heeft Groningen Seaports medewerking van de FGH Bank nodig als eigenaar van het kantoorpand. FGH Bank heeft aangegeven ons wel toestemming te geven de procedure richting de aannemer en architect te voeren, maar zal hier geen vrijwaring voor verlenen. Dit betekent een mogelijk financieel risico voor Groningen Seaports aan het einde van de looptijd van de leaseovereenkomst, indien de procedure tegen de aannemer niet gewonnen wordt. De positie van Groningen Seaports in deze procedure wijzigt niet als Groningen Seaports eigenaar van het pand wordt.

Besparingsmogelijkheid

In 2003 is het kantoorgebouw verkocht voor een bedrag van EUR 6.275.000,-. Groningen Seaports huurt vanaf deze datum het gebouw terug voor een periode van 20 jaren. De hieraan gekoppelde huurprijs bedroeg op dat moment EUR 414.760,- per jaar en bedraagt momenteel EUR 510.364,22 vanwege naderhand uitgevoerde aanpassingen aan het gebouw, waarvan de kosten zijn opgenomen in de leaseprijs en de indexering van 2% per jaar. Aangezien de rente in de afgelopen jaren fors is gedaald, is het huidige leasetarief relatief hoog.

Na uitgebreide onderhandelingen met de FGH Bank is het mogelijk om het pand terug te kopen voor EUR 5.100.000,- kosten koper. Dit is fors lager dan het bedrag waarvoor het pand in 2003 is verkocht. Er kan per direct een forse besparing worden gerealiseerd op de huisvestingslasten. Er is geen taxatie uitgevoerd omdat wij contractueel aan de bepalingen voor waardebeoordeling vastzitten aan de FGH Bank.

De huur die in 2012 betaald wordt bedraagt EUR 510.364,22. De huur wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%, waardoor deze in 2013 EUR 520.364,22 zal bedragen. Gelet op de huidige rentestand zal direct een besparing worden gerealiseerd. Indien gerekend wordt met een rente van 3% voor een lening per jaar, zal EUR 153.000,- aan rente betaald worden. Bij een resterende levensduur van 30 jaar en een restwaarde van EUR 1.000.000,- zal de afschrijving EUR 136.667,- per jaar bedragen. Waardoor in vergelijking met de te betalen leasetermijnen een besparing van EUR 220.697,- in het eerste jaar gerealiseerd kan worden. Dit bedrag kan worden aangewend voor aflossingen. Waardoor in plaats van een jaarlijks stijgende huur er jaarlijks dalende huisvestingslasten ontstaan. Voor de berekening is uitgegaan van een rentetarief van 3% per jaar.

Aangezien Groningen Seaports van plan is om het pand langjarig te blijven gebruiken is er geen risico voor leegstand te verwachten. Verder zijn er bij een eventuele aankoop geen extra kosten te verwachten voor Groningen Seaports. In de huidige huurovereenkomst is het reeds zo geregeld dat alle onderhoud (inclusief groot onderhoud) voor rekening is van de huurder. Daarnaast worden alle overige eigenaarslasten (zoals onder andere verzekeringspremies, belastingen, heffingen, boeten en overige kosten) eveneens reeds door Groningen Seaports betaald.

Voordelen:

- forse besparing op de huisvestingslasten;
- lagere overhedge positie in 2013;
- zekerheid over de lasten in de komende jaren;
- geen huurstijgingen bij verlenging van de leaseovereenkomst;
- geen jaarlijkse huurstijging van 2%;
- geen claim van FGH Bank aan het einde van de leaseovereenkomst.

Nadelen:

- gebouw wordt eigendom, waardoor eventueel leegstandsrisico voor Groningen Seaports;
- vanaf 2014 verhoging positie vreemd vermogen;
- risico toekomstige rente stijging;
- risico van waardedaling voor Groningen Seaports.
-

Voorstel:

Om de huisvestingslasten te verlagen stelt het Dagelijks Bestuur aan het Algemeen Bestuur voor om in te stemmen met het in eigen gebruik zijnde kantoorgebouw aan te kopen voor een bedrag van EUR 5.100.000,- kosten koper.

Voorwaarden:

Financieel: In het concept Financieel Meerjarenplan 2013-2017 is in de suppletoire begroting 2013 en in het investeringsplan rekening gehouden met deze investering.

Mandaat: AB

Bijlage: -

Programmabegroting 2013

Exclusief Eemshaven Zuid-Oost

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
BUSINESS PLAN 2013-2017	4
PARAGRAFEN	25
A. Lokale heffingen	25
B. Weerstandsvermogen en risicomanagement	26
C. Onderhoud kapitaalgoederen	30
D. Financiering	31
E. Bedrijfsvoering	37
F. Verbonden partijen	38
G. Grondbeleid	41
FINANCIEN	42
Suppletoire begroting 2013	43
Financieel meerjarenplan 2013-2017	57
Financieel meerjarenplan vanaf 2006-2026	61
Grafieken	63
Vreemd vermogensbehoefte 2013-2017	66
Meerjaren Investeringsplan 2013-2017	67

INLEIDING

De directie en het Dagelijks Bestuur van Groningen Seaports biedt hierbij aan het Algemeen Bestuur de programmabegroting 2012 aan. Middels dit document presenteert Groningen Seaports haar plannen op grond van haar missie, visie en ambitie voor de komende jaren met de daaraan gekoppelde inzet van middelen.

De vaststelling van deze programmabegroting is voorzien op 21 december 2012.

De programmabegroting is ingedeeld in vijf hoofdstukken:

- Business plan 2013 - 2017
- Paragrafen
- Suppletoire begroting 2013
- Financieel Meerjarenplan 2013 – 2017
- Meerjaren Investeringsplan 2013 - 2017

BUSINESS PLAN 2013 - 2017

Voorwoord

Groeien in een veranderende wereld

In het vorige businessplan was het hoofdthema: Op weg naar de grenzen van de groei. Die grenzen zijn in een aantal opzichten inmiddels bereikt. De crisis die in 2008 begon duurt voort en heeft in Europa als een katalysator gewerkt voor het ontstaan van de eurocrisis. Deze omstandigheden bepalen momenteel het economisch klimaat dat in de eerste plaats door onzekerheid wordt gekenmerkt. Het bedrijfsleven vertaalt dat in terughoudendheid bij investeringen. Ook in Nederland leiden bezuinigingen bij overheid en bedrijfsleven tot schaarse middelen en afname van investeringen. Rekening houdend met deze (inter)nationale economische omstandigheden blijft Groningen Seaports zoeken naar mogelijkheden tot groei. Een groei waarbij we een goede balans proberen te vinden tussen economie en ecologie.

Hoewel de externe omstandigheden minder gunstig zijn geworden en de onzekerheid is toegenomen, kan tegelijkertijd worden gezegd dat de uitgangspositie van Groningen Seaports, de havens en industriegebieden stevig is en - misschien nog wel belangrijker - dat het perspectief van de organisatie en haar terreinen eveneens goed is. Groningen Seaports streeft ernaar dat goede vooruitzicht verder te versterken door de thema's 'energie' en 'vergroening', thema's die nu al de toon bepalen, verder te ontwikkelen. Groningen Seaports ziet groei en duurzaamheid als een twee-eenheid, een onlosmakelijk aan elkaar verbonden duo. Want duurzame economische groei is de beste basis voor de lange termijn. Duurzaamheid is een vereiste om toegevoegde waarde en werkgelegenheid voor de regio te creëren.

Fundament

Een stevig fundament is in de voorbije jaren gelegd met de omvangrijke investeringen in aanleg van havenbekkens, kades, ontwikkeling en modernisering van industrieterreinen en verbetering van faciliteiten. Jaren achtereenvolgens is gebouwd, gelobbyd en geacquireerd. Met als resultaat is een internationaal georiënteerd haven- en industriecomplex met onmiskenbaar een nationaal belang.

In de Eemshaven hebben de contouren van het Energy Park vaste vorm gekregen. Binnen het bestek van dit businessplan zullen de in aanbouw zijn de elektriciteitscentrales in bedrijf gaan en zullen meerdere windparken zijn gerealiseerd. Bij elkaar zal dan circa 9.000 MegaWatt aan vermogen zijn opgesteld in de Eemshaven en Delfzijl. Dat komt overeen met meer dan 30 procent van de nationale elektriciteitsproductie.

De omvang van het energiegerelateerde industrie- en haventerrein groeit daarnaast nog steeds. Denk bijvoorbeeld aan de komst van de strategische olieopslag van Vopak, maar ook aan de offshore wind-activiteiten in de haven..

Het gereedkomen van de energiecentrales verstevigt niet alleen de economische basis van

de Eemsmondregio, ook de positie van Groningen Seaports zelf wordt erdoor versterkt. Want wanneer binnenkort de centrales in bedrijf zijn, neemt het aantal scheepsbewegingen sterk toe en zullen eveneens de op- en overslagcijfers aanzienlijk stijgen. De havens genereren zo extra inkomsten voor Groningen Seaports, waarmee het verdienmodel zich langzaam wijzigt en een groter deel aan logistieke inkomsten laat zien. Dat zorgt dus behalve voor versterking van het fundament ook voor verbetering van perspectief.

Goede vooruitzichten dienen zich ook aan in de sector van de offshore-windenergie. Constructie van windmolenparken in de Noordzee geschiedt deels al vanuit de Eemshaven en de omvang van die activiteit zal groeien. Ook voor de service- en onderhoudswerkzaamheden aan de molens is de ligging van de Eemshaven buitengewoon gunstig. Groningen Seaports verwacht daarvan een impuls voor de werkgelegenheid.

Een belangrijke industrietak voor Delfzijl, de chemie, blijft mede door de verduurzamingsinitiatieven van de gevestigde bedrijven, goede lange termijn vooruitzichten houden. Dat geldt eveneens voor de groei van het internationale scheepvaartverkeer, de 'motorways of the seas' en de goederenoverslag, die naar verwachting de komende decennia ook doorgroeien. Deze voorziene groei vormt een van de fundamenten van het nationale beleidsplan Mainportnetwerk Nederland, waarin de regering een intensieve samenwerking van alle grote zeehavens en andere logistieke knooppunten bepleit. Dat schept kansen voor onze havens én voor onze deelneming Groningen Railport in Veendam. Verdere kansen voor de bedrijvigheid in onze havens verwachten wij van de buisleidingenzone tussen de Eemshaven en Delfzijl.

Omgeving

De groei van activiteiten in de havens legt druk op de omgeving. Groningen Seaports is zich er terdege van bewust dat de plannen en ambities gevolgen hebben voor mens en natuur. Door omwonenden, natuurbeschermings- en milieuorganisaties optimaal en zo vroeg mogelijk bij de plannen te betrekken, creëert Groningen Seaports draagvlak voor toekomstige ontwikkelingen. Ook hier ligt een relatie met het begrip duurzaamheid, dat door Groningen Seaports tot een van de uitgangspunten van het beleid is gemaakt.

Vooruitblik

Bovenstaande leidt tot de vaststelling dat het economisch bestel weliswaar minder gunstig is, maar dat er beslist ook ruimte is voor optimisme, gebaseerd op geloof in de eigen mogelijkheden en kansen die er liggen, onder meer op het gebied van wind, energie, data en de vergroening van de economie (biobased economy). Daarbij hebben de economische crisis en tevens de maatschappelijke wens van een duurzamer samenleving Groningen Seaports uitgedaagd anders te denken over de ontwikkelingsrichting. Dat is een bezinningsproces geweest dat ruim een jaar in beslag heeft genomen en is uitgemond in

het lange termijn toekomstplan Havenvisie 2030, met als thema Economische Groei = Groen.

Bij de totstandkoming van deze verre vooruitblik zijn tientallen deskundigen en experts geraadpleegd. Tevens zijn het bedrijfsleven, overheden en een breed palet aan belangenorganisaties betrokken. Zo is de Havenvisie 2030 een document geworden dat breed gedragen wordt.

Een van de belangrijkste elementen uit de Havenvisie 2030 is de vaststelling dat de komende decennia wat nu wordt gezien als 'oude' en 'grijze' economie in de Eemsmondregio sterk van karakter zal veranderen richting een circulaire, 'groene' economie.

Experts en gerenommeerde instituten verwachten dat de transitie naar een circulaire economie de komende decennia doorzet. De vraag is niet of de transitie plaatsvindt, maar met welke snelheid dat gebeurt en hoe de transitie precies uitpakt. Juist door in te zetten op 'Groen' kan Groningen Seaports een voorloper zijn in deze omschakeling.

In de Havenvisie staat dat de Eemshaven in 2030 bijvoorbeeld de Energy- en dataport van Noordwest-Europa is geworden, terwijl in Delfzijl de chemie een omschakeling van grijze naar groene industrie heeft gemaakt en zich daarmee tot een toonaangevende groene chemiecluster heeft ontwikkeld. Met daarbij de belangrijke aantekening dat we in die groei-initiatieven blijven zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie en we daarmee oog houden voor het behoud van het werelderfgoed Waddenzee, evenals voor een prettige en gezonde leefomgeving in de Eemsdelta.

Aan de Havenvisie 2030 wordt een concrete ontwikkelagenda gekoppeld. Die vormt op zijn beurt de grondslag voor dit businessplan voor de komende vijf jaar. Gedurende de tijdspanne van dit businessplan richt Groningen Seaports zich in de eerste plaats op uitvoeren en voltooiën van bestaande plannen, ook omdat het moment is aangebroken waarop de vele miljoenen die zijn geïnvesteerd in de uitbreiding en herstructurering, in opbrengsten vertaald moeten worden.

[KADER]

Conclusie SWOT-analyse Havenvisie 2030

Voor de Havenvisie 2030 zijn alle factoren die van invloed zijn op de sterkten en zwakten van de havens bestudeerd. Uit deze beschrijving van de huidige situatie, de concurrentiepositie van de sectoren en de algemene sterkten en zwakten volgt dat Groningen Seaports over een goede uitgangspositie beschikt om groei in de toekomst voort te zetten. De belangrijkste sectorale en algemene sterkten bieden voldoende basis om dit te realiseren.

Uit de analyse volgt dat er goede kansen zijn om de sterke sectoren, energie, data, chemie en recycling verder uit te bouwen. De inzet op de groei van data en offshore wind sluit goed aan bij de huidige sterkte. Er ligt een opgave op het gebied van een aantal zwakten, vooral waar het gaat om het opheffen van logistieke knelpunten en het versterken van het vestigings- en locatiebeleid. Daarbij hebben wij de volgende infrastructurele wensen:

- Vaarweg - verruiming en verdieping Eemshaven

- Verdubbeling N33 tot Delfzijl
- Aanleg Oostboog spoorlijn Veendam
- Verlengen zeesluis Delfzijl
- Personenvervoer spoorlijn Eemshaven
- Heliport Eemshaven
- Veerverbinding Delfzijl-Knock
- Buizenzone Eemshaven-Delfzijl

(Bron Havenvisie 2030)

Missie, ambitie en visie

Missie

Groningen Seaports bestaat om verantwoord, integer en duurzaam de economische activiteiten - en dus werkgelegenheid - te stimuleren in de havens, industrieterreinen en andere logistieke knooppunten die Groningen Seaports beheert of waar het de regie voert.

Ambitie en visie

Groningen Seaports ambieert een vooraanstaande rol bij stimulering en ontwikkeling van de economie van Noord-Nederland. Deze ontwikkeling dient op een verantwoorde en duurzame manier te gebeuren en in harmonie met de leefomgeving en in goed overleg met belanghebbenden. Groningen Seaports is daarbij initiatiefnemer, stimulator en facilitator voor duurzame economische groei in haar havens.

Groningen Seaports realiseert die ambitie door in te zetten op vijf sectoren: energie, chemie, logistiek, agribusiness en recycling. De eerste vijf sectoren zijn ook speerpunten van het nationale economische beleid. Groningen Seaports ziet goede kansen voor samenwerking met Rotterdam, de Waddenzeehavens en de Noord-Duitse havens. Ook zijn er gunstige mogelijkheden voor de uitbouw van beider sterke posities in chemie en energie.

Bij dit alles hebben de havens een open diepzeeverbinding en liggen gunstig ten opzichte van het Europese achterland. Er is veel haven gerelateerde industrie aanwezig, die profiteert van een multimodale toegang via water, weg, rail, lucht en snelle datakabel. Bovendien bieden de logistieke en industriële activiteiten volop synergie, schaal- en clustervoordelen. Verdere infrastructurele investeringen, zoals vaarwegverruiming, wegverdubbeling en spooraanleg, zijn gewenst om de mogelijkheden van onze havens verder uit te nutten.

Die sterkten zijn echter geen garantie voor toekomstig succes. In de Eemshaven dreigt de komende jaren ruimtegebrek, terwijl de capaciteit van de achterlandverbindingen niet berekend is op de groeiende verkeersstromen.

Het gevaar bestaat dat vanwege de huidige economische crisis de aandacht verdwijnt voor de noodzaak daarin te investeren. Dat blijft echter nodig vanwege structurele ontwikkelingen in de internationale economie, handel, transport en logistiek en in de sectoren chemie en energie.

[KADER: SCHETS Groningen Seaports

Groningen Seaports voert het management en beheer over de haven van Delfzijl, de Eemshaven en aangrenzende industrieterreinen, de binnenhavens Farmsumerhaven, Oosterhornhaven en bedrijventerrein Fivelpoort. Daarnaast voert Groningen Seaports het management en beheer over de op één na grootste Nederlandse railterminal: Groningen Railport in Veendam.

In totaal beheren wij circa 2.600 hectare, waarvan 1.550 hectare industriegrond. De rest betreft havenbekkens en infrastructuur.

In de Eemshaven is nog circa bruto 265 hectare bedrijfsterrein beschikbaar en in Delfzijl circa bruto 497 hectare. Een deel van deze terreinen is in ontwikkeling of wordt in de komende jaren uitgegeven. Wat betreft de kades ligt het huidige gebruik op circa 20 procent.

Dit betekent dat Groningen Seaports nog ruime mogelijkheden biedt voor zowel toename van logistieke ladingstromen in combinatie met droge bedrijventerreinen.

(Bron Havenvisie 2030)

De totstandkoming van het Businessplan 2013 – 2017

In de Havenvisie 2030 heeft Groningen Seaports haar strategische visie neergelegd op de toekomst van het Eemsdelta-gebied. De ontwikkelingsrichting en de positie van de havens wordt erin weergegeven. Het omvat een verre, gefundeerde blik op de toekomst. Een vooruitblik die is geformuleerd rond het motto Economische Groei = Groen. Dit helder onderbouwd koersdocument is het raamwerk voor plannen voor de kortere termijn die zijn vertaald naar de ontwikkelagenda en het onderhavige businessplan, dat geldt voor de komende vijf jaar.

In het businessplan worden de decennia-doelstellingen verder geconcretiseerd tot heldere en tastbare doelen. Het businessplan is daarmee in eerste plaats de basis voor het eigen handelen van Groningen Seaports. Daarnaast is het document bedoeld voor externe partijen die geïnformeerd willen worden over de concrete voornemens van de organisatie.

Al deze documenten staan overigens niet op zich. De voornemens van Groningen Seaports zijn ingebed in plannen en ideeën van de nationale, regionale en lokale overheden. Denk hierbij aan de ontwikkelingsvisie Eemsdelta van de provincie Groningen, de visie op de economische ontwikkeling van de DEAL gemeenten (Delfzijl, Eemmond, Appingedam, Loppersum) en het topsectorenbeleid van de rijksoverheid. Ook liggen er relaties met de agenda's van het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Groningen Seaports schenkt voortdurend aandacht aan de dialoog met hen.

De totstandkoming van zowel het vijfjaars-businessplan en tevens de Havenvisie 2030 moet ook gezien worden in het licht van de verdere professionalisering van de eigen organisatie. De voorbije jaren is Groningen Seaports erin geslaagd de omvang en professionaliteit van de organisatie gelijke tred te laten houden met de groei van de activiteiten in de havens. Een belangrijk onderdeel van deze professionaliseringsoperatie bestaat uit aanscherping van efficiency en effectiviteit van processen en procedures, neergelegd in een nieuwe projectensystematiek. Daarbinnen past het duidelijk vastleggen van doelstellingen voor de lange duur en voor de middellange en korte termijn.

In 2010 is een begin gemaakt met een nieuwe, systematische aanpak bij het opstellen van meerjaren-businessplannen. In de voorbije twee jaar is deze aanpak voor de strategische planvorming verder versterkt.

Bij de formulering van dit Businessplan is een beroep gedaan op kennis en informatie uit alle geledingen van de organisatie. Door ook het personeel een belangrijke rol toe te kennen en te laten participeren in de planvorming, wordt het potentieel aan ideeën dat leeft binnen de gelederen van Groningen Seaports aangeboord. Het stimuleert de betrokkenheid en het verschaft medewerkers inzicht in de strategie en maakt hen bewust van het belang ervan voor de toekomst van de onderneming en hun eigen rol daarin.

In een reeks bijeenkomsten is de koers van de organisatie besproken, evenals de vertaling ervan in plannen tot op detailniveau.

Opzet Businessplan 2013 - 2017

De missie van Groningen Seaports vormt het uitgangspunt van alle activiteiten van Groningen Seaports en is als zodanig ook de basis van het Businessplan 2013 – 2017. Vanuit deze langetermijn-missie is een viertal strategische doelen (goals) geformuleerd. Missie en strategische doelen worden in de hierna volgende hoofdstukken uitgewerkt en toegelicht. De strategische doelen zijn vervolgens verder ingevuld. Dat is onder meer gedaan in een reeks werksessies.

Doelenboom

Centraal in het Businessplan staat de doelenboom. Hierin zijn de strategische doelen (goals) en hun onderlinge relatie op een hiërarchische manier weergegeven.

Het **hoofddoel(missie)** van Groningen Seaports is omschreven als volgt:

De organisatie bestaat om verantwoord, integer en duurzaam de economische activiteiten - en dus werkgelegenheid - te stimuleren in de havens, industrieterreinen en andere logistieke knooppunten die Groningen Seaports beheert of waar het de regie voert.

Dit hoofddoel is vertaald in een viertal **goals**:

- *Groei van activiteiten en groei binnen activiteiten*
- *Samenwerking op kernactiviteiten*
- *Streven naar duurzame havens*
- *Bedrijfsvoering in control.*

Deze goals worden op hun beurt bereikt via het realiseren van **objectives**. Dit zijn de doelen die gelden voor de middellange termijn, een periode die ruwweg overeenkomt met de duur van dit Businessplan. De objectives worden verderop in het businessplan toegelicht. Het behalen van deze objectives strekt zich veelal uit over het taakveld van meerdere organisatieonderdelen.

Voor ieder bedrijfsonderdeel (Sales & Shipping, Port Technology, Business Operations en Staf) is de businessplanning voor de komende jaren tot op detailniveau uitgewerkt in **unitplannen**. In deze korte termijn-plannen heeft iedere afzonderlijke unit vastgelegd wat deze op jaarbasis per beleidsonderdeel wil bereiken, hoe de unit dat gaat doen, wat de budgetten en inzet van medewerkers ervoor zijn en met welke indicatoren de prestaties worden gemeten.

Het businessplan omvat weliswaar een periode van 5 jaar, maar opstelling ervan is een voortgaand proces. Jaarlijks wordt het plan aangepast aan gewijzigde omstandigheden en in lijn gebracht met de langetermijn voornemens van Groningen Seaports. De gedetailleerde unitplannen worden jaarlijks opgesteld en aangepast aan de gewijzigde

omstandigheden. Ze vormen de operationele vertaling van het Businessplan 2013 – 2017.

Stakeholders (belanghouders)

Bij het realiseren van haar ambities heeft Groningen Seaports te maken met een reeks betrokkenen (personen, instellingen, overheden, groeperingen) die zich op verschillende manieren en momenten manifesteren. De invloed van deze stakeholders op de organisatie verschilt en daarom is het goed een ordening aan te brengen naar het belang dat zij vertegenwoordigen.

Daarin maakt de organisatie het volgende onderscheid:

- Afhankelijkheidsgroepen

Zonder deze groepen kan Groningen Seaports niet bestaan. Het gaat hier niet alleen om de participanten en bestuurders, maar ook om werknemers, klanten, logistieke dienstverleners, zakelijke dienstverleners, overheden en leveranciers. Zij leveren een wezenlijke bijdrage aan de realisering van de ondernemingsdoelstellingen.

- Relatiegroepen

Hoewel ze niet rechtstreeks betrokken zijn bij Groningen Seaports, oefenen deze groepen wel invloed uit op het beleid. Het betreft politieke partijen, actiegroepen, vakbonden, natuurbeschermingsorganisaties, belangenorganisaties, concurrenten, omwonenden en de media.

- Publiek

Een brede groep van mensen en organisaties, die weinig directe invloed hebben op het beleid van Groningen Seaports, maar uit een oogpunt van reputatiebehartiging en draagvlak van belang zijn.

Binnen deze omgevingsvelden kunnen verschuivingen optreden in de mate van afhankelijkheid. Die beïnvloeden de contacten met de betrokken stakeholders naar aard, prioriteit, intensiteit en middelen.]

Middellange termijndoelen (Objectives)

Per goal is een reeks objectives geformuleerd. Deze staan hieronder voor iedere goal toegelicht.

GOAL 1

Groei van activiteiten, werven van klanten en toename van inkomsten

Groningen Seaports streeft naar groei langs de volgende *objectives*:

1 Toegevoegde waarde verbeteren voor bestaande en vestigende klanten.

Groningen Seaports wil drie nieuwe aanvullende activiteiten ontwikkelen die aansluiten op de behoefte van klanten. Via een goede dienstverlening genereert de organisatie groei. Te denken valt aan creëren van een regelarme omgeving en het wegnemen van de zeedrempel Delfzijl.

2 Positionering en ontwikkeling van Westlob Eemshaven als haven voor offshore wind-activiteiten.

De offshore windindustrie is een sector die de komende jaren sterk zal groeien. De Eemshaven heeft een bijzonder gunstige ligging ten opzichte van de geplande windmolenparken in de noordelijke zeegebieden. In de Eemshaven wordt reeds een aantal jaren de opslag en assemblage verzorgd voor de bouw van offshore windparken ten noorden van Borkum op het Duitse continentale plat.. Medio 2011 heeft Groningen Seaports besloten de Beatrixhaven verder uit te breiden met 500 meter om tijdig de benodigde faciliteiten voor opslag en verscheping klaar te hebben.

De rol die Groningen Seaports kan vervullen bij assemblage, bouw, bevoorrading en onderhoud van zeewindparken, biedt een toekomstperspectief dat in meer dan één opzicht duurzaam is. Want tegen de tijd dat de laatste zeewindparken zijn opgeleverd, zijn de eerste alweer aan vervanging toe.

De exacte vestigingsbehoeften van bedrijvigheid in de sector is in kaart gebracht. Vervolgens zijn de marktpartijen in beeld gebracht die voor Groningen Seaports van belang zijn. Deze worden actief benaderd.

Groningen Seaports werkt aan versterking van de randvoorwaarden die van de Eemshaven een aantrekkelijke vestigingsplaats maken voor bedrijven in de offshore-windindustrie. Er wordt gewerkt aan de realisatie van een helikopter-port en faciliteiten voor mkb-bedrijvigheid die zich richt op de grotere offshore-windondernemingen.

3 Ontwikkelen Bioport Delfzijl & Eemshaven

Vergelijkbaar met de plannen rond de offshore-windindustrie werkt Groningen Seaports aan ontwikkeling van beide havens als Bioport voor bedrijven die gebruik maken van groene grondstoffen.

De vestigingsbehoeften van bedrijven gerelateerd aan de *bio based economy* worden in kaart gebracht. Dan volgt een inventarisatie van marktpartijen die voor Groningen Seaports van belang zijn. Deze worden actief benaderd.

Daarnaast wil Groningen Seaports de bestaande bedrijven in deze sector door goede service en dienstverlening blijvend aan zich binden. Clustervorming betekent hier schaalvoordelen.

De plannen omtrent de bioport-activiteiten worden vastgelegd in de visie Bioport Eemshaven, tevens wordt een businesscase voor het industrieterrein South park opgesteld.

Ter verbetering van vestigingsvoorwaarden werkt Groningen Seaports aan realisatie van een buizenzone tussen de Eemshaven en Delfzijl.

4 Versterken publieke infrastructuur

Via samenwerkingsconstructies wil Groningen Seaports publieke infrastructuur realiseren. Het gaat daarbij om openbare (industrie)-infrastructuur in de Eemshaven en Delfzijl, zoals utilitaire faciliteiten, maar bijvoorbeeld ook goederen- en personenrailtracé's .

GOAL 2

Samenwerken op kernactiviteiten

Deze *goal* zal de komende jaren via drie *objectives* worden bereikt:

1 Nautische samenwerking

De samenwerking met nautische partners (Rijkswaterstaat, provincie, Wasser- und Schifffahrtsamt (WSA)) wordt aangescherpt. De publieke nautische taken die Groningen Seaports uitvoert worden efficiënter verricht. Groningen Seaports gaat onderzoek doen op nautisch gebied.

Langlopende discussies worden afgerond. De houding van Groningen Seaports in dit verband is oplossingsgericht.

Dit alles dient ertoe te leiden dat Groningen Seaports op nautisch gebied een voortrekkersrol vervult en wordt beschouwd als een betrouwbare partner.

2 Samenwerking bij de uitgifte van bedrijventerreinen voor het mkb

Groningen Seaports neemt het initiatief voor intensieve samenwerking op regionaal niveau, gericht op uitgifte van terrein voor midden- en kleinbedrijf. Het betreft hier niet alleen areaal van Groningen Seaports zelf maar ook bedrijfsgrond van regionale overheden. Door te sturen op een goede evenwichtige regiobrede mkb-portfolio kan de aantrekkelijkheid van het gebied worden versterkt.

3 Regionale, nationale en internationale samenwerking met andere havens, businessunit-breed.

Via (nationale) strategische samenwerking met andere havens worden de mogelijkheden tot efficiënt en effectief opereren vergroot. Het leidt tot kostendaling, spreiding van risico's en verbetering van de veiligheid. Samenwerking schept kansen om onderlinge overloop op te vangen.

Groningen Seaports gaat een analyse maken van mogelijke samenwerkingen en wat deze kunnen opleveren. Wanneer ze potentie hebben, dan neemt Groningen Seaports zelf het initiatief voor deze samenwerkingsverbanden.

Daartoe worden op directieniveau de banden met collega-havens aangeknoopt.

Havens waarmee samenwerking het meest voor de hand ligt zijn:

- Rotterdam

- Niedersachsen Ports
- De Waddenzeehavens.

Tevens werkt Groningen Seaports in de Branche Organisatie Zeehavens samen met de andere drie grote zeehavens (Zeeland, Rotterdam en Amsterdam) teneinde de concurrentiepositie van het gehele Nederlandse zeehavennetwerk te versterken.

GOAL 3

Inzetten op een duurzame haven

Streven naar duurzame havens is de derde goal van Groningen Seaports. Centraal hierbij staat het idee dat de organisatie haar missie wil verwezenlijken langs een duurzame strategie, zoals beschreven in de Havenvisie 2030 met als motto Groei = Groen.

Groningen Seaports wil niet alleen een beter milieu dienen, ook streeft Groningen Seaports naar verbetering van het welzijn van mens en omgeving en van de maatschappij als geheel. Dat alles overigens binnen de randvoorwaarde van een financieel gezonde organisatie. Groningen Seaports sluit aan bij de verwachting dat de transitie naar een circulaire economie de komende decennia doorzet. Ook in de Eemsmondregio zal de grijze economie een transformatie doormaken richting groene economie.

Duurzaamheid betekent voor Groningen Seaports meer dan de wet verplicht. Enerzijds vanuit maatschappelijke betrokkenheid, maar ook omdat Groningen Seaports rekening houdt met toekomstperspectieven van de regio, met de eigen concurrentiepositie en met het beeld dat de buitenwacht van de organisatie heeft. Een haven die duurzaamheid daadwerkelijk als een belangrijk onderwerp behandelt, zal ook eerder nieuwe klanten trekken.

De *goal* wordt bereikt via twee *objectives*:

1 Duurzaamheid breed in beleid

Groningen Seaports richt zich op initiatieven die een groot effect hebben op duurzaamheid en waarbij de organisatie ook daadwerkelijk invloed kan uitoefenen. De organisatie doet dat zelfverzekerd en consistent. Duurzaamheidsbeleid is in de eerste plaats gericht op ontwikkeling van de havens en bedrijventerreinen en komt ook tot uitdrukking in het uitgifte- en vestigingsbeleid en de contractvoorwaarden.

Via een onderbouwde duurzaamheidsstrategie toont de organisatie dat ze haar maatschappelijke verantwoordelijkheid serieus neemt. Een nauw omschreven duurzaamheidsbeleid is eveneens noodzaak om groei van de havens en industrieterreinen zeker te stellen. Groei is immers slechts mogelijk wanneer belanghouders zoals gemeenten, provincie en rijk, milieuorganisaties zich achter de ontwikkelingsgedachte van de havens scharen. Zonder duurzaamheidsidee verslechtert het toekomstperspectief van de havens.

Duurzaamheidsbeleid komt allereerst tot uitdrukking in de Havenvisie, maar ook in bijvoorbeeld geluidzonebeheer en natuurplannen voor de industrie- en haventerreinen.

Ook het streven opnieuw een Ecoports-certificaat te verwerven moet in dat licht worden gezien. Dit certificaat geldt als bewijs van goed gedrag op het terrein van milieu en duurzaamheid.

Door duurzaamheid als een vast element in beleidsplannen op te nemen schept Groningen Seaports vertrouwen in de richting van de omgeving. Tevens schept het duidelijkheid voor klanten en het wekt vertrouwen in hun richting. Duurzaamheid trekt bovendien innovatieve bedrijven aan. Dat is goed voor de regio omdat vooroplopende bedrijven hogeropgeleiden trekken. Dit creëert een vliegwieleffect en daarmee een beter ontwikkelingsperspectief.

2 Communicatie duurzame initiatieven

Communicatie over de duurzaamheidsinitiatieven, zowel intern als extern, is van belang om duidelijk te maken dat Groningen Seaports haar maatschappelijke verantwoordelijkheid serieus neemt. Groningen Seaports doet dit actief met behulp van een scala aan in te zetten middelen die niet alleen gericht zijn op het bedrijfsleven maar ook op de bewoners van de Eemsdelta, Borkum en Ost-Friesland.

GOAL 4

Bedrijfsvoering in control

De *objectives* voor deze *goal* worden hieronder uitgewerkt.

1 Versterken van bewustzijn omtrent interne procedures, processen en risico's

De organisatie nog bewuster maken van de procedures, processen en risico's teneinde de bedrijfsvoering van Groningen Seaports in control te brengen, te houden en naar een hoger niveau te brengen.

2 Genereren structurele inkomsten om minimaal kostenniveau te dekken

Dit nieuwe middellange-termijndoel is ontstaan uit samenvoeging van het objective 'Handhaven van een goede balans tussen erfpacht en verkoop. Focus op erfpacht door accountmanagement' en het objective 'Genereren van extra structurele netto inkomsten uit reguliere bedrijfsvoering.'

Inkomsten uit erfpacht vormen een vaste inkomstenstroom. Uitgangspunt is dat de jaarlijkse inkomsten minimaal gelijk zijn aan de jaarlijkse vaste uitgaven. Daartoe wordt het inzicht verbeterd in de prijsopbouw en de kostenstructuur. Uitgangspunt is dat Groningen Seaports waar mogelijk stuurt op uitgifte in erfpacht.

3 Managen van de organisatieontwikkeling

Dit objective staat in het teken van de verdere professionalisering van de interne organisatie. Centraal staat hierbij het verkrijgen van meer efficiëntie en effectiviteit in onze bedrijfsvoering.

4 Innovatie/lerende organisatie

Groningen Seaports wil een innoverende en lerende organisatie zijn. We gaan onderzoeken welke stappen we moeten zetten om dit te bereiken. Dit is een nieuw objective in de doelenboom.

De positie van Groningen Seaports in perspectief

Positie en trends

Bescheiden herstel

Het Centraal Planbureau (CPB) voorziet voor 2013 'enig groeiherstel'. De Nederlandse economie trekt aan met een bescheiden groei van driekwart procent van het bruto binnenlands product (bbp). In 2012 was nog sprake van krimp van een half procent. Het begrotingstekort neemt af van 3,7 procent bbp in 2012 naar 2,7 procent in 2013. Ook de investeringen groeien in 2013 licht. De consumptie van huishoudens en overheid blijft evenals in 2012 echter dalen. Het CPB publiceerde deze cijfers medio september 2012 in de Macro Economische Verkenning.

Nederland belandde in 2012 in de gevreesde dubbele dip, de tweede recessie in 3 jaar tijd waarvan het herstel maar uiterst moeizaam vordert. Faillissementen nemen toe, evenals de werkloosheid. Omdat Nederland zo afhankelijk is van andere Eurolanden zal verbetering pas optreden wanneer daar de situatie verbeterd, maar het hele Eurogebied kampt met haperende economieën.

Het belangrijkste neerwaartse risico blijft evenals in 2012 de Europese schuldencrisis. Al is er zicht op verbetering en mogelijk zelfs een blijvende oplossing na de recente besluitvorming van de Europese Centrale Bank omtrent en de uitspraak van het Duitse Constitutioneel Hof en de plannen voor de instelling van een Europese Bankunie.

Toch, zo benadrukt het CPB, kan het conjuncturele tij niet verhullen dat de Nederlandse economie in de kern gezond is. Niet voor niets staat Nederland op de vijfde plaats van de ranglijst van meest concurrerende landen, de Global Competitiveness Index van het World Economic Forum.

Het herstel in 2013 drijft volgens de Macro Economische Verkenning met name op de uitvoer. Vooral in opkomende landen in Azië en Zuid-Amerika liggen kansen. Nog altijd gaat echter circa drie kwart van onze export naar EU-landen. Daarom blijft het oplossen van de Europese schuldencrisis cruciaal voor de Nederlandse welvaart.

Andere variabelen

Noord-Nederland aantrekkelijke vestigingsplaats

Als vestigingsplaats heeft Noord-Nederland een aantal in het oog springende voordelen. Zoals de beschikbaarheid van terreinen en achterlandverbindingen die nog niet de fileproblemen kennen van de Randstad en Hamburg. De herkenbare clustering van industrie in bijvoorbeeld een Energy Park en een Chemie Park is een andere belangrijke factor die bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van het Noorden als vestigingsplaats. Betaalbare woningen, veel open ruimte en legio mogelijkheden voor buitenactiviteiten bepalen de waardering voor de regio als woongebied.

Groeisectoren

Groningen Seaports verwacht de komende jaren belangrijke groei in de sectoren energie, chemie, logistiek, recycling en agribusiness. In de Eemshaven is een Energy Park in ontwikkeling, waar binnenkort twee energiecentrales in gebruik worden genomen en een reeks andere energie-initiatieven wordt ontplooid. Samen is dit alles goed voor de productie van ongeveer een derde van de Nederlandse energieproductie.

De komst van al die industrie brengt belangrijke nieuwe vervoersstromen met zich mee. Alleen al daardoor nemen de logistieke activiteiten de komende jaren aanzienlijk toe. Intussen bieden de groeiende vraag naar groene energie en de vergroening van de chemie volop kansen.

Regionaal economisch beleid

Het vorige kabinet (Rutte) heeft de uitvoering van het regionaal economisch beleid overgedragen aan de provincies. Regionale ontwikkelingsmaatschappijen als de NOM worden betrokken bij de verdere vormgeving van de regionale economieën.

Het kabinet vindt het belangrijk voor de economische ontwikkeling en innovatie dat bedrijven geclusterd opereren, zoals bijvoorbeeld gebeurt onder de paraplu van Energy Valley in Noord-Nederland.

Geografie

Hamburg-le Havre Range

De Hamburg-Le Havre Range (HLH) combineert de twee belangrijkste Europese zeehavenregio's: de Rijn-Schelde Delta en het Helgoland-gebied. De havens in deze range zijn goed voor bijna de helft van alle maritieme overslag in Europa. De Nederlandse zeehavens nemen daar weer ongeveer de helft van voor hun rekening.

De belangrijkste zeehavens in de HLH-range zijn Hamburg, Bremen en Wilhelmshaven in Duitsland, Delfzijl en Eemshaven in Noord-Nederland, Amsterdam en Rotterdam in West-Nederland, Vlissingen en Terneuzen in Zuid-Nederland, Antwerpen, Gent en Zeebrugge in België en Le Havre en Duinkerken in Frankrijk. Delfzijl en Eemshaven zijn de kleinere havens in deze range en kunnen door de geografische ligging een nuttige schakel zijn tussen de groot-industriële centra Rijnmond, Ruhrgebied en Hamburg. Om die geografische ligging optimaal te benutten zal door rijksoverheden moeten worden geïnvesteerd in optimalisering van (grensoverschrijdende) verbindingen als de Oostboog spoor Veendam en de verdubbeling van de N33.

Mainport-, zeehaven- en binnenvaartbeleid

Mainportbeleid

Sinds midden jaren 80 voert de Nederlandse overheid een Mainportbeleid, met de mainports Rotterdam en Schiphol als belangrijke pijlers van de nationale economie. Beide mainports worden hierbij maximaal gefaciliteerd. Met het oog op behoud en versterking van de internationale concurrentiepositie wordt de verdere ontwikkeling van het Rotterdamse haven- en industriegebied actief ondersteund.

Daarvoor is het tevens van belang dat de Nederlandse zeehavens beter samenwerken. De Nederlandse overheid wil dat alle zeehavens, rail- en binnenvaartterminals en andere logistieke knooppunten één efficiënt netwerk vormen dat met succes kan concurreren met andere logistieke ketens in Noordwest-Europa. Ter ondersteuning daarvan moet ook de havengerelateerde industrie worden versterkt, met name in de sectoren energie en chemie.

Groningen Seaports is voorstander van dit beleid omdat het de positie van Delfzijl en Eemshaven versterkt. Onder meer doordat het een intercontinentale dimensie geeft aan de euregionale functie van de Eemsmondregio.

Zeehavenbeleid

Het Zeehavenbeleid is erop gericht de rol van de zeehavens in de nationale economie te versterken. De zeehavens dienen daarvoor internationale knooppunten te zijn in transportketens met door de klanten gewenste serviceniveaus. Marktgedreven dus. Daardoor zijn ze ook een aantrekkelijke vestigingsplaats voor clusters van industrie, handel, transport en logistieke dienstverlening.

Om die taak te kunnen vervullen verlangen de Nederlandse zeehavens een *level playing field* voor alle Europese havens. Dat is er nu onvoldoende. Daar waar de Nederlandse overheid een stricte scheiding aanbrengt tussen haveninterne- en supra infrastructuur, zien we dat is ons aangrenzende landen, met toestemming van de Europese Commissie, wel door overheden in haveninfrastructuur wordt geïnvesteerd. Om duidelijke concurrentieverhoudingen te verkrijgen, pleiten de Nederlandse zeehavens al geruime tijd voor een helder richtsnoer van de Europese Commissie betreffende staatssteun in haveninfrastructuur.

Met het Zeehavenbeleid levert het Rijk bestuur op maat en stelt het marktwerking voorop. Daarbij maakt Den Haag onderscheid tussen havens met een (inter-)nationaal en met een regionaal verzorgingsgebied. Vanwege de beperkte financiële middelen van het rijk genieten plannen met een aantoonbaar nationaal belang de voorkeur boven projecten met een meer regionale uitstraling.

Binnenvaartbeleid

Om wegen en milieu te ontlasten heeft het vorige kabinet Rutte geïnvesteerd in de binnenvaart. Dat sluit aan bij het beleid dat zich richt op optimalisering van de natte infrastructuur. Achterstallig onderhoud aan de waterwegen, sluisen, kades en dergelijke moet uiterlijk in 2016 zijn weggewerkt. In dit kader blijft Groningen Seaports bij de overheden pleiten voor verlenging van de zeesluis Delfzijl.

Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT)

Om de economie te stimuleren is de besluitvorming van de overheid over de aanleg van nieuwe infrastructuur versneld en vereenvoudigd. Om te beginnen wordt het MIRT verlengd van 2020 tot 2028. Brainports, mainports en greenports krijgen voorrang bij de

uitvoering van projecten. Provincies en regio's kunnen MIRT-investeringen voorfinancieren en krijgen vaker het voortouw en eindverantwoordelijkheid. Grote gemeenten en provincies gaan meebetalen aan de infrastructuur, in elk geval voor zogenoemde 'bovenwettelijke inpassingen'. Dat zijn zaken die strikt genomen volgens de wet niet hoeven, maar om een andere reden wel gewenst zijn. Zoals bijvoorbeeld extra milieuvorzieningen bij de aanleg van een snelweg of industrieterrein.

Europees beleid

Europees maritiem beleid

Het geïntegreerde maritieme beleid van de EU moet de beste voorwaarden scheppen voor het duurzame gebruik van de Europese zeeën en oceanen om zo de groei van de maritieme sector en de kustregio's duurzaam mogelijk te maken. Om het concurrentievermogen en de veiligheid te waarborgen komt de Europese Unie met tal van maatregelen, richtlijnen en richtsnoeren. Een daarvan is de instelling van een Europese maritieme ruimte zonder administratieve en douanebarrières. Een ander is de zeevervoerstrategie ter verbetering van efficiency en concurrentievermogen van de zeevaart.

Maar ook maatregelen tegen de impact van klimaatverandering, beroepskwalificaties voor de zeevaart, verbetering van de opleidingen, terugdringing van CO₂-uitstoot door schepen, zeehavenbeleid, technologische innovatie, kusttoerisme, wetenschappelijk onderzoek, rampenpreventie, winning van delfstoffen enzovoorts behoren tot de werkingssfeer van het maritieme beleid.

Die integrale aanpak raakt alle beleidsterreinen van de Europese Unie én van de individuele lidstaten, provincies en kustgemeenten. Zeehavens worden daarbij niet meer alleen gezien als schakels in een logistieke keten, maar ook - met alle impact die dat heeft op hun omgeving en functioneren - als woon- en leefgebied en als toeristische bestemming.

Europees Zeehavenbeleid

Het Europese Zeehavenbeleid is aan het geïntegreerde maritieme beleid ontsproten. Kern ervan is dat havens eerst een efficiencyslag moeten maken voordat ze zich op uitbreiding mogen richten. Daarin past samenwerking zoals voorzien in het Nederlandse mainportbeleid en samenwerking op nautisch gebied met de Niedersachsische zeehavens in de Eemsdelta.

In het Zeehavenbeleid geeft de Commissie ook een visie op de rol van de overheid bij de aansturing en financiering van de havens. Zij ziet geen reden voor harmonisering. Besluiten daarover kunnen het beste op lokaal/regionaal niveau worden genomen. Wel vindt de Europese Commissie dat havenautoriteiten hun taken beter kunnen vervullen als zij voldoende autonoom zijn. In dat verband herinnert de Commissie eraan dat financiële onafhankelijkheid een vereiste is om investeringen efficiënt te gebruiken en de havens in

staat te stellen zich verder te ontwikkelen.

Om dat te bevorderen en om gelijke concurrentieverhoudingen te scheppen en te waarborgen is in Brussel duidelijke regelgeving voor overheidssteun aan havens in voorbereiding. De sector wacht daar al vele jaren op. Groningen Seaports blijft, samen met de andere Nederlandse zeehavens, druk uitoefenen op Brussel om zo sneller tot het gewenste Europese *level playing field* te komen.

Noordzeestrategie

Eveneens afgeleid van het maritieme beleid is een Noordzeestrategie in de maak. Soortgelijke strategieën zijn er al voor de Oostzee en de Donau. Doel is problemen op te lossen waaraan de betrokken lidstaten alleen niet het hoofd kunnen bieden, maar die te specifiek zijn om er algemene EU-regels voor uit te vaardigen.

Europees douanebeleid

Vanaf 2013 gaan alle douanediensden in de Europese Unie werken als één Europees douane-apparaat. Dat vergt een omvangrijke reorganisatie, die ook bij de Nederlandse douane in volle gang is. Als gevolg daarvan is de douanepost op Groningen Railport in Veendam opgeheven. In Eemshaven blijft een uitgebreide douanevestiging in stand. De reeds ingevoerde elektronische verwerking van ladinggegevens heeft inmiddels tot een aanzienlijk efficiëntere afhandeling geleid.

Na 2017, een blik vooruit.

Uitgangspunt van de plannen van Groningen Seaports is het scenario dat de economische groei in Noordwest-Europa doorzet en de circulaire economie daadwerkelijk van de grond komt. Die gedachte is ook de basis van dit Businessplan 2013 – 2017 en van de Havenvisie 2030. Het jaar 2030 is echter nog ver van ons verwijderd en het uitkomen van de visie van Groningen Seaports wordt daardoor onvermijdelijk ook bepaald door onzekerheden.

Op grond van een trend- en scenario-analyse onderkent Groningen Seaports twee langetermijn-ontwikkelingen als belangrijkste onzekerheidsfactoren. Dat is in de eerste plaats de onvoorspelbare economische ontwikkeling, die ook in stagnatie kan uitmonden. Daarnaast staat de richting waarin de economie zich ontwikkelt niet onomstotelijk vast. De vraag daarbij is in hoeverre fossiele grondstoffen een rol in de economie zullen blijven vervullen en welke plaats hernieuwbare grondstoffen krijgen.

Hoe die twee factoren zich ontwikkelen bepaalt aard en omvang van de activiteiten in de havens en op de industriegebieden. Onze blik op de toekomst is daarmee niet in rots uitgehouwen, maar geeft ruimte aan aanpassing waar dat nodig is. Met daarbij de kanttekening dat Groningen Seaports een visie gebaseerd op economische krimp niet wil omarmen. Groningen Seaports is er in de eerste plaats van overtuigd dat de samenleving kiest voor een duurzame toekomst. Daar sluit de ontwikkeling van de economie op aan. Daar anticipeert Groningen Seaports op, in de Havenvisie 2030 en in dit businessplan.

Onder het motto *Economische Groei = Groen* wordt de strategische vooruitblik samengevat als volgt:

In 2030 is de Eemsdelta het belangrijkste groene haven- en industriegebied van Noord-Nederland. De energie- en datasector in de Eemshaven is van internationaal belang. De chemie- en recycling industrie in Delfzijl is volledig biobased. Door de krachtige verbinding van Energy- en Dataport Eemshaven met het Biobased chemie- en recyclecluster in Delfzijl, wordt samen één efficiënt en concurrerend groene havencomplex gevormd. Overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties werken nauw samen. Daardoor is er vanuit het bedrijfsleven en de kennisinstellingen een adequaat antwoord op de vraag naar kennis, techniek en menskracht. Dit, samen met de uitstekende bereikbaarheid, de kwaliteit van de leefomgeving en de ligging aan Werelderfgoed Waddenzee maakt de Eemsdelta tot een zeer aantrekkelijke vestigingsplaats voor (nieuwe) bedrijven én (nieuwe) inwoners.

(Bron: Havenvisie 2030)

A. LOKALE HEFFINGEN

Een van de taken van Groningen Seaports is gericht op vlot, veilig en efficiënt afhandelen van het scheepvaartverkeer en daardoor het waarborgen van de veiligheid in onze havens. Het Nautisch Service Centrum fungeert hiertoe zowel intern als extern als opdrachtnemer. Het NSC, in casu de Havenmeester, beschikt over een zelfstandige bevoegdheid om, indien de omstandigheden dat in termen van veiligheid vereisen, op korte termijn naar eigen inzicht en volgens zelf gestelde prioriteiten te handelen.

In de havengeldverordening 2013 en de daarbij behorende tarieven wordt nader toegelicht welke heffingen Groningen Seaports heft. De baten zijn in de programmaverantwoording zichtbaar gemaakt onder 'scheepvaartbewegingen' en 'scheepvaartgerelateerde opbrengsten' (zie de toelichting op de winst- en verliesrekening opbrengsten).

B. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOMANAGEMENT

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan de mate waarin Groningen Seaports in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd moet worden. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit die middelen en mogelijkheden waarover Groningen Seaports beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken. Voor de beoordeling van de vraag of Groningen Seaports beschikt over een adequaat weerstandsvermogen moet een relatie gelegd worden tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de daarmee af te dekken risico's. Het gaat dan met name om de grotere risico's waarvoor niet op een andere wijze al een voorziening getroffen is.

Beleid inzake het weerstandsvermogen en risicomanagement

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat Groningen Seaports voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de nota weerstandsvermogen en risicomanagement. In dit beleidsstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van risicomanagement. Op basis van dit beleidsstuk is deze paragraaf opgesteld.

Risicomanagement bestaat uit een aantal bouwstenen, waaronder risicobewustzijn, risico-inventarisatie, risicobeheersing en –financiering en risicomonitoring. Deze bouwstenen en de rapportage daarover is opgenomen in de planning & control cyclus.

Het belangrijkste doel dat we als Groningen Seaports willen bereiken is:

Continue actueel inzicht verkrijgen in de risico's die we lopen bij het behalen van onze ambitieuze doelstellingen en het uitvoeren van onze processen en met dit inzicht de risico's zodanig beheersen en beheren dat uitvoering van onze processen en de realisatie van onze doelen niet in gevaar komt.

Wat is weerstandsvermogen?

Het weerstandsvermogen bestaat uit:

- De weerstandscapaciteit: dit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeenschappelijke regeling kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
- Alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd en die van materiele betekenis kunnen zijn.

Voorwaarden in een continu proces

Risicomanagement heeft op het niveau van de besturen en het management een structurele plek binnen de planning & control cyclus. Voor de besturen betekent dit dat bij zowel de programmabegroting als bij de programmaverantwoording gerapporteerd wordt hoe de risico's zich ontwikkelen en hoe deze zich verhouden tot de ontwikkeling van de weerstandscapaciteit.

Eén van de voorwaarden voor een adequaat risicomanagement is dat zowel besturen als management zich bewust zijn dat risicomanagement onderdeel is van het normaal besturen en managen van Groningen Seaports. Dit betekent dat het inventariseren van risico's, het inschatten ervan en het treffen van maatregelen voortdurend in de praktijk wordt uitgevoerd.

Risico-inventarisatie

Uitkomsten inventarisatie

In 2011 is door AON een vervroegde actualisatie van de risico's die ten laste komen van de weerstandscapaciteit uitgevoerd. Hiertoe zijn voor 8 risico's schadescenario's uitgewerkt. In de hiernavolgende tabel zijn deze 8 risico's gerangschikt naar verwachte financiële impact.

#	Risico
1	→ Ontwerpfout door ingenieursbureau Door een ontwerpfout van het ingenieursbureau is een constructiefout gemaakt bij de aanleg van een kade. Hierdoor verzakt de kade.
2	→ Veranderende wet- en regelgeving Niet verwachte verandering in (milieu) wet- en regelgeving. GSP denkt dan met name aan wet- en regelgeving op gebied van archeologie, explosieven en natuurcompensatie.
3	→ Uitgeven van vervuilde grond Een aantal hectare grond van GSP is vervuild en dient bij uitgifte te worden gereinigd.
4	→ Extreme weersomstandigheden Zware najaarsstorm en een hoge waterstand beschadigen de infrastructuur en dijken van GSP.
5	→ Stremming haven door grove fout verkeersleiding GSP Stremming van de haven, locatie Zeehavenkanaal vlak bij de monding, door grove fout van de verkeersleiding van GSP. De stremming duurt een week.
6	→ Faillissement ondernemer Faillissement van een ondernemer, die gevestigd is op het bedrijventerrein van GSP onder erfpacht.
7	→ Verontreiniging baggerspecie Baggerspecie mag niet meer in het water geloosd worden (geen vergunning).
8	→ Aanvaring van een schip met de kade Aanvaring van een schip met een van de kades van GSP.

Weerstandscapaciteit

Op basis van het hierboven vermelde risicoprofiel is bepaald hoeveel geld benodigd is om deze risico's te kunnen financieren. De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die er van uit gaat dat nooit alle risico's zich én tegelijk én in hun maximale omvang voordoen. Door deze benadering kan op een verantwoorde manier minder vermogen worden aangehouden.

Rekening houdend met de inschatting van kans op voorkomen en verwacht geldelijk gevolg, kan op basis van de Monte Carlo techniek bepaald worden dat in 99,5% van de simulaties het totale risicobedrag – de benodigde aan te houden weerstandscapaciteit – niet boven de € 15 mln. uitstijgt.

Wijzigingen in risicoprofiel ten behoeve van de weerstandscapaciteit

Ten opzichte van het risicoprofiel 2008 zijn een drietal risico's afgevallen:

- Niet nakomen van contractuele verplichtingen
- Verwijderen van windturbine op last van andere onderneming
- Rentestijging in de markt

Het totale risicobedrag op basis van het risicoprofiel 2008 bedroeg € 13,8 mln. Het hogere risicobedrag van 2011 ten opzichte van 2008 wordt met name veroorzaakt door het risico Veranderende wet- en regelgeving. De maximale schade omvang is vrij fors en de kans vrij hoog.

Weerstandsvermogen: koppeling weerstandscapaciteit en financiële risico's

Het weerstandsvermogen is onderdeel van het bredere risicomanagement. Het vormt als beheersmaatregel het sluitstuk van risicomanagement: een laatste vangnet om de risicokosten op te vangen. Het verschil tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit geeft inzicht in het weerstandsvermogen van Groningen Seaports.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, is afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De benodigde weerstandscapaciteit komt op basis van de risicosimulatie uit op € 15 mln. De beschikbare weerstandscapaciteit komt overeen met de post Algemene reserve uit het

Eigen vermogen. De programmaverantwoording 2011 geeft een bedrag van € 67,9 mln. Dit is voldoende om de risico's te dragen.

Voor Groningen Seaports betekent dit per ultimo 2011 een ratio van: $67,9 / 15 = 4,5$.

Beoordeling weerstandsvermogen

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, is vastgesteld welk ratio Groningen Seaports nastreeft. Hiertoe maken we gebruik van onderstaand waarderingstabel, die in samenwerking tussen Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit Twente is opgesteld.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Als Groningen Seaports streven we na om de impact van de risico's te minimaliseren. Dit betekent dat we in het risicobeleid hebben aangegeven een weerstandsvermogen te beogen dat tenminste voldoende is. Dat komt neer op een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 met als waarderingscijfer C. Op basis van de stand per ultimo 2011 komen we uit op een ratio van 4,5. Dit is op basis van bovenstaande tabel uitstekend.

C. ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Activa Groningen Seaports

De activa van Groningen Seaports hebben een leeftijd variërend van 1 tot >60 jaar. De komende jaren staan er relatief veel vervangingsinvesteringen en groot onderhoud op het programma.

Het reguliere werk (jaarlijks onderhoud) vindt voornamelijk plaats op basis van meerjaren onderhoudscontracten.

Inspecties

Met ingang van 2011 is een aantal visuele inspecties uitgevoerd volgens de systematiek van NEN 2767. Met de NEN 2767 is de technische conditie op een objectieve manier vastgelegd. De uitgebreide duikinspecties (met wanddikte metingen) zijn opgenomen in de voorziening groot onderhoud infrastructuur.

Het inspecteren van wegen vindt plaats volgens de systematiek CROW. De meetresultaten dragen bij aan het opstellen van meerjaren onderhoudsplannen en de bijbehorende onderhoudsbudgetten.

Onderhoudsbeheersysteem

Eind 2012 komt het onderhoudsbeheersysteem (OBS) gereed. Dit zal voor de komende jaren de basis gaan vormen van het meerjaren onderhoudsplan en tevens de onderbouwing van de voorziening groot onderhoud.

D. FINANCIERING

Algemeen

In het functioneren van Groningen Seaports speelt de financiële sturing een hele belangrijke rol. Door de in aard en omvang toegenomen activiteiten van Groningen Seaports, ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt en de wet- en regelgeving is Groningen Seaports gericht op een actief financierings- en treasurybeleid.

De treasuryfunctie bij Groningen Seaports richt zich op:

- de beheersing van de in- en uitgaande geldstromen;
- beschermen van vermogen en resultaten tegen financiële risico's;
- verkrijgen en behouden van vermogensverschaffers, evenals de toegang tot de vermogensmarkt;
- het rendabel maken van liquiditeitsoverschotten.

Renterisico positie per ultimo 2013

Groningen Seaports heeft ten behoeve van het afdekken van het renterisico in 2007, 2008 en 2009 een vijftal rentecontracten afgesloten. Inmiddels zijn twee derivatencontracten afgelopen en de huidige rente-instrumenten per ultimo 2013 zijn;

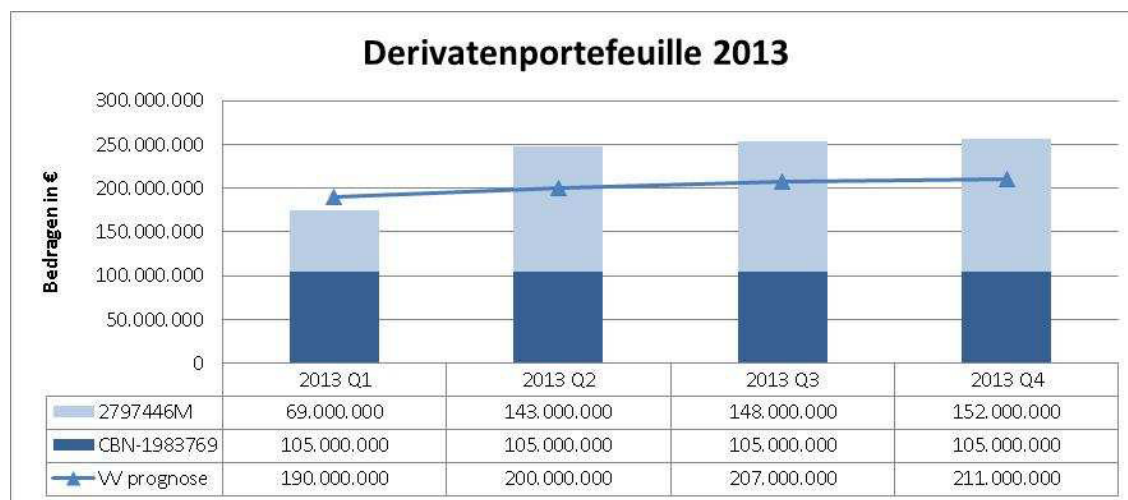
CODE	TYPE	START	EIND	ACT. HOOFDSOM	COUPON
SG - 3	IRS	30-DEC-08	1-JAN-14	€ 105.000.000	3,7155%
SG - 4	IRS	2-JAN-14	1-JAN-42	€ 0	3,4900%
DB - 1	IRS	1-APR-11	1-APR-14	€ 152.000.000	3,8050%
TOTAAL				€ 257.000.000	

De genoemde bedragen in de kolom Actuele hoofdsom betreft de maximale renterisico afdekking per ultimo 2013. Met andere woorden, het renterisico is afgedekt (i.e. verzekerd) tot een bedrag van € 257 mln. De hoogte van de hoofdsom (de hoogte van het verzekerd bedrag) varieert op basis van de ingeschatte vreemd vermogensbehoefte op het moment van het aangaan van het rentecontract. Let wel, het gaat om een verzekering tegen het risico van rentestijging, niet om het daadwerkelijk aantrekken van vreemd vermogen.

Het afdekken van het renterisico betreft alleen de basisrente. Bij het daadwerkelijk aantrekken van vreemd vermogen moeten we rekening houden met liquiditeitsopslagen bovenop de basisrente.

Vreemd vermogensbehoefte 2013

Hieronder het verloop van de verwachte vreemd vermogensbehoefte 2013. De verwachting is dat de vreemd vermogensbehoefte per ultimo 2013 € 211 mln. is.

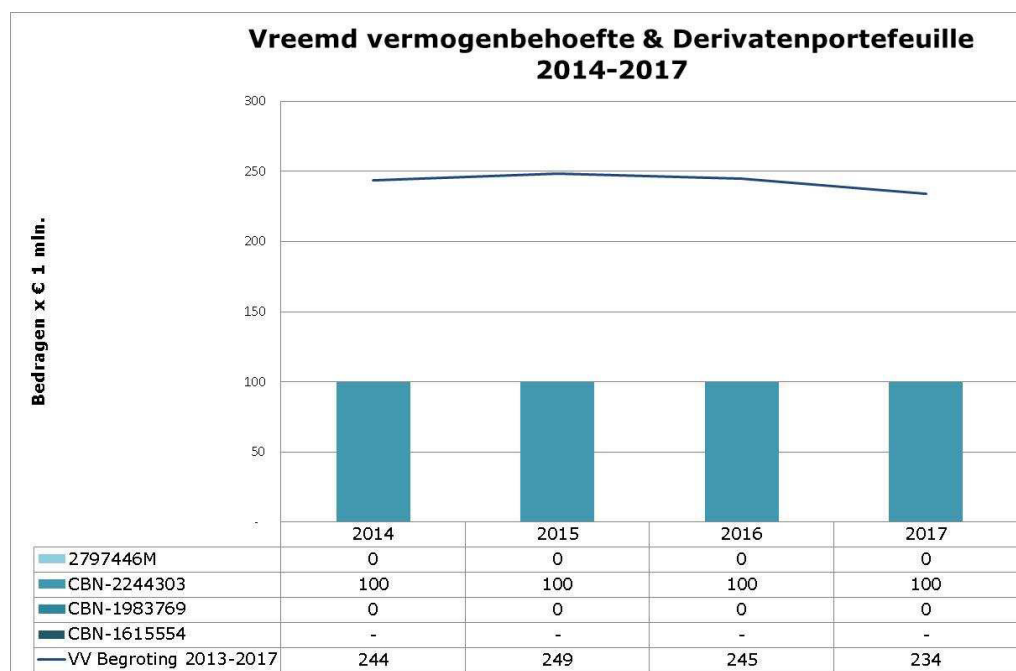

In het eerste kwartaal 2013 is de verwachting dat er € 190 mln. vreemd vermogen is maar dan is de derivatenhoofdsom maar € 174 mln. De rest van de kwartalen is er sprake van een overhedge situatie. De verwachte overhedge per ultimo 2013 is € 46 mln.

Vreemd vermogensbehoefte 2014-2017

Hieronder het verloop van de verwachte vreemd vermogensbehoefte 2014-2017 (blauwe lijn) en de reeds afgesloten derivatencontracten (blauwe staaf).

Vanaf 2014 is het renterisico niet volledig afgedekt en daarover wordt renterisico gelopen. Er komt een apart voorstel om dit renterisico te kunnen afdekken.

Financieringslasten

De financieringslasten bestaan uit de rente derivaten en kasgeldleningen. De derivatenrente is op basis van de afgesloten derivatencontracten. De vaste rente (coupon) is meegenomen en als variabele rente is de verwachte 3M Euribor meegenomen die gemiddeld op 0,20% ligt.

De derivatenrente is verdeelt in het efficiënte deel en het inefficiënte deel. Het inefficiënte deel staat onder de post financiële lasten overhedge.

Vanaf 2014 is rekening gehouden met 1% liquiditeitsopslag op het vreemd vermogen. Dit percentage is meegenomen om onder andere het beschikbaarheidsrisico mee te kunnen afdekken op basis van financieringscommitment voor 20 jaar.

Aangezien vanaf 2014 renterisico wordt gelopen is ter bepaling van de financieringslasten in 2014 en de komende twintig jaar gerekend met een rente 3% over het vreemd vermogen waarover renterisico wordt gelopen.

Bouwrente

Aan alle onderhanden investeringsprojecten met een raming groter dan € 1 mln. en deelprojecten met een gezamenlijke raming van meer dan € 1 mln. wordt bouwrente toegerekend. Dit zijn de lasten die voorkomen uit de financiering van de investering ten tijden van de bouw van het project.

Het gehanteerde percentage is 4,5% en voor het eerste en laatste investeringsjaar wordt voor een half jaar bouwrente meegenomen ongeacht de investeringsmaand of het activeringsjaar. De werkelijke bouwrente wordt op basis van het activabeleid geboekt.

Voorziening derivatenportefeuille

In de jaarrekening 2011 is een stelwijziging doorgevoerd waardoor een voorziening derivatenportefeuille is gevormd. Deze voorziening is voor het inefficiënte deel van de derivaten.

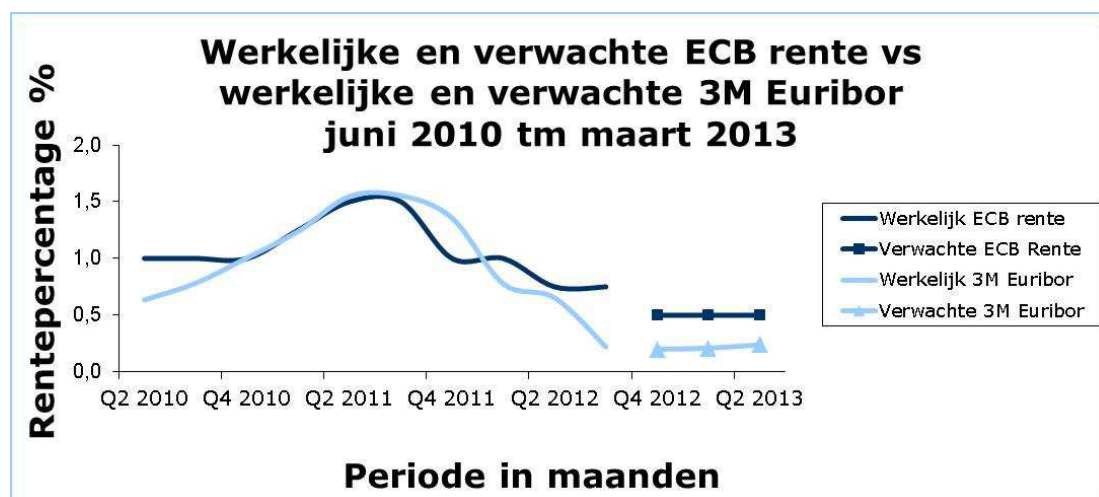
Op basis van deze begroting is de verwachte vrijval in 2013 € 1,36 mln. en in 2014 € 0,58 mln. Vanaf het tweede kwartaal 2014 is geen overhedge en dit betekent dat de voorziening derivaten op nul staat.

Ontwikkeling rentetarieven

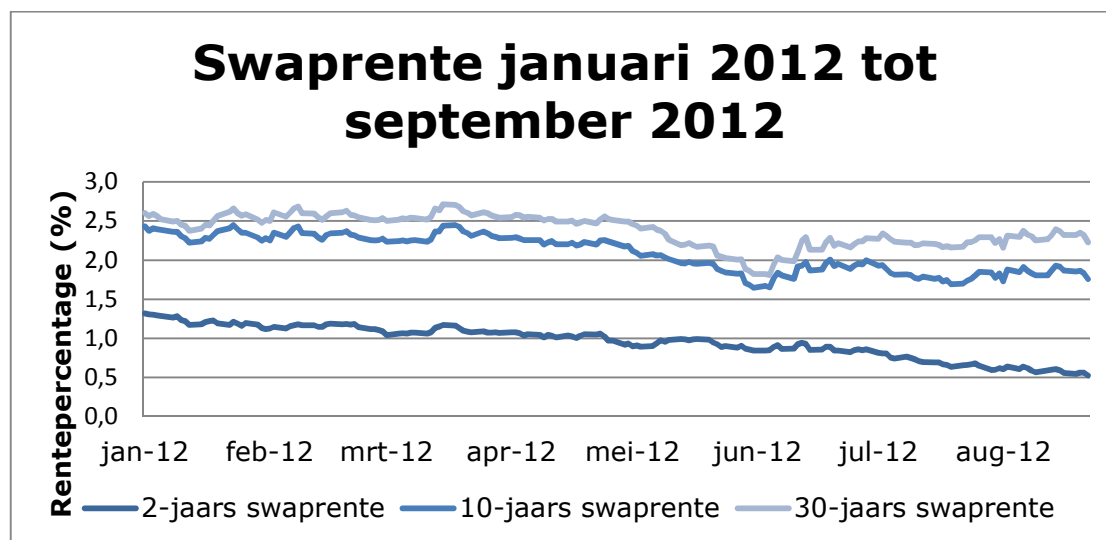
De ECB heeft op 5 juli 2012 de beleidsrente met 0,25% verlaagd tot 0,75%, de laagste stand ooit. Dit besluit is genomen vanwege het toegenomen neerwaartse risico voor de economie in de eurozone. De verlaging van de beleidsrente heeft effect op de depositorente. De depositorente is de vergoeding die commerciële banken ontvangen wanneer overtollige liquide middelen bij de ECB stullen, die nu 0% is.

De analisten van diverse Europese banken hebben hun verwachting van de beleidsrente uitgesproken. In onderstaande grafiek is de gemiddelde verwachting van tien Europese analisten meegenomen. De ECB heeft begin oktober echter besloten om de beleidsrente niet te verhogen.

De analisten verwachten dat de 3M Euribor nagenoeg gelijk blijft. De werkelijke 3M Euribor is ultimo van het derde kwartaal 2012 0,22% tov 1,55% een jaar geleden. De eindejaar verwachting 2012 is 0,20% en de verwachting ultimo het eerste kwartaal 2013 is 0,24%.

Bron: Bloomberg 3 oktober 2012

De swaprente is in het eerste half jaar 2012 gedaald met:

2 jaars swaprente 0,45%, 10 jaars swaprente 0,40%, 30 jaars swaprente 0,29%

Deze dalende lijn zet zich voort en op 23 augustus 2012 is de swaprente:

2 jaars swaprente 0,53%, 10 jaars swaprente 0,40%, 30 jaars swaprente 0,29%

Markwaarde derivaten en CSA

De marktwaarden van de derivaten per 28 september 2012; Bedragen x € 1 mln.

CBN-1615554	SG - 1	-€ 1,24
CBN-1983769	SG - 2	-€ 5,50
2797446M	DB - 1	-€ 7,04
CBN-2244303*	SG - 4	-€ 25,10
Totaal		-€ 38,88

Voor het rentecontract SG-4 is in maart 2010 een CSA afgesloten. CSA is een Credit Support Annex. Dit is een juridisch document waarin is afgesproken dat er onderpand wordt betaald of ontvangen tussen de contractpartijen Groningen Seaports en Société Générale (SG).

In deze CSA is een threshold amount (drempelbedrag) afgesproken. Dit betekent dat er tot dat bedrag geen onderpand wordt betaald of ontvangen. Het threshold amount is € 7,5 mln.

De toekomstige afstorting is niet in de begroting meegenomen omdat de renteontwikkeling niet bekend is. De afstorting heeft alleen effect op het vreemd vermogen, de balans en hierover wordt renteverlies geleden omdat de rente vergoeding op de CSA de Eonia rente is.

Toetsing Wet FIDO – Opbouw en verloop korte schuld

Het risico van kortlopende financiering wordt beperkt door middel van een kasgeldlimiet. Het geeft aan tot welk bedrag activiteiten met korte middelen mogen worden gefinancierd. De omvang van de vlottende schuld is aan een maximum verbonden. De limiet is bepaald op 8,2% van het begrotingstotaal. Voor de begroting 2013 is het kasgeldlimiet € 2,55 mln. Wij verwachten in 2013 aan het kasgeldlimiet te voldoen. Alleen het toegestane korte geld loopt renterisico, de overmaat aan kort geld is tegen rentestijging verzekerd door de derivatencontracten.

Toetsing Wet FIDO – Opbouw en verloop lange schuld

Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van het komende jaar.

Groningen Seaports heeft tot op heden geen vaste schuld en loopt dus geen risico. De renterisiconorm is derhalve niet van toepassing.

Financieringsbeleid Groningen Seaports

Het geactualiseerde treasurystatuut van Groningen Seaports is op 18 december 2009 vastgesteld door het Algemeen Bestuur. In het treasurystatuut zijn de uitgangspunten, doelstellingen en kaders voor de uitvoering van het treasurybeleid vastgelegd. Het treasurystatuut is gebaseerd op de vigerende wetgeving Fido en Ruddo.

Voor het bepalen van de kasstromen van Groningen Seaports wordt een meerjarenprognose opgesteld, die gebaseerd is op de programmabegroting inclusief het financieel- en investeringsmeerjarenplan. Verder wordt er een voortschrijdende 12-maandsprognose uit de meerjarenraming gehaald. Deze prognose wordt maandelijks geactualiseerd. De voortschrijdende prognose inclusief periodieke updates van de investeringsplanning vormen de basis voor het aantrekken van rentederivaten om de renterisico's af te dekken danwel het daadwerkelijk aantrekken van vreemd vermogen.

E. BEDRIJFSVOERING

Sinds medio 2011 heeft Groningen Seaports, door middel van GSP|Kompas, een nieuwe manier van projectmatig werken geïntroduceerd. Het doel van het GSP kompas is het verbeteren van de sturing op projecten binnen Groningen Seaports. Het GSP kompas draagt hieraan bij door:

- Vastleggen van de projectaanpak binnen GSP
- Implementatie van risicomanagement
- Vastleggen van taken en verantwoordelijkheden binnen projecten
- Ondersteuning van het projectteam d.m.v. tools en templates

Alle projecten, die na 1 oktober 2011 zijn/worden opgestart, zullen uitgevoerd worden conform de richtlijnen van GSP|Kompas. De projecten die al waren gestart vóór 1 oktober 2011 kunnen naar behoefte gebruik maken van de tools van GSP|Kompas.

Inmiddels is er in september 2012 een eerste Quick Scan uitgevoerd door Twijnstra Gudde met als doel inzicht te krijgen in hoeverre de invoering van GSP|kompas inmiddels beantwoord aan het gestelde doel.

De conclusies van TwijnstraGudde waren:

- Er is meer duidelijkheid over de projectorganisatie en projecten worden steeds professioneler gemanaged;
- De richtlijnen voor de projectorganisatie zijn duidelijk;
- Het projectmanagement proces verloopt gestructureerd.

Momenteel wordt er gewerkt aan een verdere uitbouw van de GSP|Kompas systematiek. Hierin wordt de initiatieffase middels de business case meer gestructureerd.

F. VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin Groningen Seaports zowel een bestuurlijke als financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat middelen ter beschikking zijn gesteld, die verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op Groningen Seaports.

Participaties behoren niet tot de kernactiviteit van Groningen Seaports. Wel worden deelnemingen gezien als een instrument om de bedrijfsdoelstellingen te helpen realiseren. Daarop worden ze dan ook beoordeeld.

Bij beslissingen over het aangaan van een participatieovereenkomst legt Groningen Seaports zich een aantal beperkingen op. Om te beginnen moet de deelneming tijdelijk (circa 5 jaar) zijn, tenzij die van essentieel en strategisch belang is voor de commerciële ontwikkeling van Groningen Seaports. Echter, normaal gesproken doen we alleen tijdelijk mee om een nieuwe economische activiteit van de grond te krijgen en dan nog alleen in iets geheel nieuws (om concurrentievervalsing met het zittende bedrijfsleven uit te sluiten) en als financiering via de bank niet tot de mogelijkheden behoort. Zodra de nieuwe activiteit voldoende levensvatbaar is en de toegevoegde waarde van Groningen Seaports begint af te nemen, bouwen we het belang af. Elk jaar – bij de bespreking van de programmaverantwoording – bepalen we welke deelnemingen moeten worden aangehouden en op welk niveau.

Deelnemingen

Groningen Seaports heeft deelnemingen in:

NV Ontwikkelingsmaatschappij RSCG (Groningen Railport)

Doel: Groningen Railport is een van de grootste Nederlandse rail terminals. Groningen Railport is een belangrijk logistiek knooppunt tussen de mainports in het westen (Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen) en in het noorden (Bremen en Hamburg). De functie van logistiek knooppunt wordt verder verstevigd en uitgebreid.

Betrokkenen: Groningen Seaports en gemeente Veendam

Aandeel Groningen Seaports: 65,92%

Ontwikkelingen 2013:

De exploitant wil meer treinen gaan rijden via de railterminal (van 3 naar 5 per week) op Rotterdam. Daarnaast zijn GRP en/of exploitant in gesprek met partijen, die de railterminal eventueel willen gebruiken voor aanvoer en opslag van bouwmaterialen voor de verdubbeling van de N33. Groningen Railport verwacht 2 hectare grond, aan de

noordzijde, te gaan uitgeven. Aangezien er nog geen duidelijkheid is over huur, erfpacht, dan wel verkoop zijn deze mogelijke inkomsten nog niet begroot.

Groningen Railport verwacht dat “de politiek” een beslissing zal nemen om het project fysieke Oostboog (rechtstreekse spoorverbinding naar Duitsland) verder te onderzoeken, dan wel stop te zetten. Daarnaast onderzoekt Groningen Railport naar verdere positionering van de terminal naar een logistiek centrum.

De omzet, exclusief mogelijke grondtransacties, van Groningen Railport zal ongeveer gelijk blijven. Het resultaat zal conform het financieel meerjarenplan ongeveer € 125.000 bedragen.

Fivelpoort Beheer BV

Doel: Het voeren van het beheer over Fivelpoort CV.

Betrokkenen: Groningen Seaports

Aandeel Groningen Seaports: 100%

Fivelpoort CV

Doel: Bedrijvenpark Fivelpoort is een duurzaam en hoogwaardig MKB-terrein voor bedrijven in de dienstverlenende sector en de kleinschalige industrie. Fivelpoort levert een krachtige bijdrage aan een gezonde regio, zowel economisch als maatschappelijk.

Betrokkenen: Groningen Seaports, gemeente Appingedam en gemeente Delfzijl

Aandeel Groningen Seaports: 33,33%.

Bestuursfuncties

Naast bovenvermelde deelnemingen, heeft Groningen Seaports ook bestuursfuncties in de volgende stichtingen:

- Stichting UFO-BED
- Stichting Delfsail 2016
- Stichting Groninger Bedrijven Locaties
- Stichting CCS Noord Nederland
- Stichting Natuurcompensatie
- Coöperatie Bedrijvenpark Fivelpoort
- Seaports Xperience Centre (SXC)
- Stichting Energy Valley Topclub

Aansturing

Bij de NV Groningen Railport levert Groningen Seaports een commissaris (die van buiten de organisatie is gehaald om een goede functiescheiding te garanderen). In Fivelpoort Beheer BV en Groningen Railport voeren we ook de directie. Bij Fivelpoort CV zijn we commanditair vennoot.

In alle gevallen stuurt Groningen Seaports op het rendement van de onderneming. Via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders oefenen we invloed uit, zonder dat we de operationele rol in de onderneming hebben. Waar Groningen Seaports een commissariaat vervult, houden we rechtstreeks toezicht op de directie in het belang van de onderneming.

G. GRONDBELEID

Upfront investeren is één van de peilers van Groningen Seaports. Om de doelstellingen te realiseren bevordert Groningen Seaports een actief grondbeleid. Bij de verdere ontwikkeling van een actief grondbeleid zijn de samenwerking met bestuurlijke partners, de private sector en uitvoerende diensten zoals Domeinen een essentiële voorwaarde.

Andere belangrijke speerpunten in ons grondbeleid zijn:

- Een optimale verdeling van erfpacht en koop om te kunnen sturen op toekomstige kasstromen teneinde het toekomstig onderhoud van onze infrastructuur en terreinen te kunnen financieren;
- Wij `breiden in' waar mogelijk;
- Wij dragen zorg voor een duurzaam beheer van de openbare ruimte.

In deze begroting zijn onder Terreinen core business en Transactieresultaat gronden de verwachte verkoop- en erfpachtuitgifte opgenomen. Allereerst wordt er een vergelijking gemaakt van de terreinuitgifte verwerkt in de begroting 2013 ten opzichte van de raambegroting 2013. Vervolgens wordt er een overzicht gegeven van de verwerkte hectares 2013 tot en met 2017.

Vergelijking uitgifte hectares begroting 2013 ten opzichte van raambegroting 2013

	Begroting 2013	Raambegroting 2013
Verkoop		
Totaal verkoop	<u>4,67</u>	<u>5,75</u>
Erfpacht		
Totaal erfpacht	<u>4,7</u>	<u>2,75</u>
Totaal uitgifte Grond	<u>9,37</u>	<u>8,5</u>

Overzicht uitgifte hectares 2013 - 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Verkoop					
Totaal verkoop	<u>4,67</u>	<u>20,9</u>	<u>6</u>	<u>8,7</u>	<u>8,07</u>
Erfpacht					
Totaal erfpacht	<u>4,7</u>	<u>4,08</u>	<u>5,83</u>	<u>8,56</u>	<u>7,86</u>
Totaal uitgifte Grond	<u>9,37</u>	<u>24,98</u>	<u>11,83</u>	<u>17,26</u>	<u>15,93</u>

SUPPLETOIRE BEGROTING 2013

SUPPLETOIRE BEGROTING – winst en verliesrekening 2013

BATEN

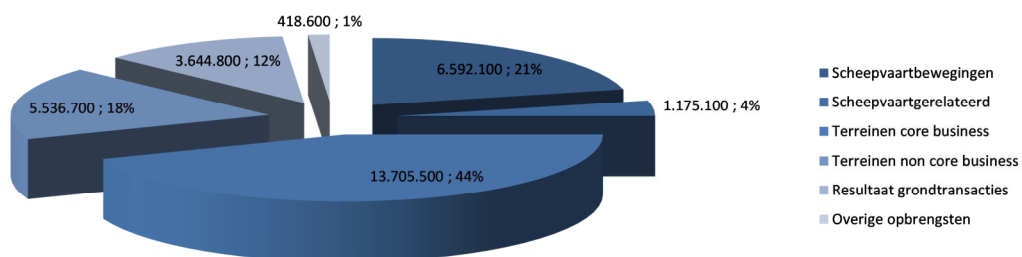
	Suppletoire Begroting 2012	Raambegroting 2013	Budgetcorrectie	Suppletoire Begroting 2013
	€	€	€	€
SCHEEPVAARTBEWEGINGEN				
Havengeld zeeschepen	3.444.800	5.418.200	259.500	5.677.700
Havengeld binnenschepen	648.900	658.700	98.700-	560.000
Ligplaatsgelden	281.000	286.700	67.700	354.400
TOTAAL SCHEEPVAARTBEWEGINGEN	4.374.700	6.363.600	228.500	6.592.100
SCHEEPVAART GERELATEERD				
Kadegelden	825.900	905.200	7.000	912.200
Steigers / Ligplaatsen	124.200	129.200	5.300-	123.900
Retributie wateroppervlak	87.200	90.700	7.300	98.000
Opbrengst water en stroom scheepvaart	47.000	48.900	7.900-	41.000
TOTAAL SCHEEPVAART GERELATEERD	1.084.300	1.174.000	1.100	1.175.100
TERREINEN CORE BUSINESS				
Erfpachtopbrengsten	10.784.700	12.843.900	1.062.700-	11.781.200
Tijdelijke verhuur	1.332.900	1.349.600	38.400	1.388.000
Optievergoedingen	515.300	35.100	480.100	515.200
Vergoeding overslag faciliteiten	19.800	20.100	1.000	21.100
TOTAAL TERREINEN CORE BUSINESS	12.652.700	14.248.700	543.200-	13.705.500
TERREINEN NON CORE BUSINESS				
Huur landerijen en opstallen	125.600	128.100	30.600	158.700
Vent- en jachtvergunningen	4.700	4.800	-	4.800
Recognities (vergunningen)	15.800	16.100	1.500-	14.600
Vergoeding (nuts)infrastructuur	4.468.300	4.557.700	800.900	5.358.600
TOTAAL TERREINEN NON CORE BUSINESS	4.614.400	4.706.700	830.000	5.536.700
TRANSACTIERESULTAAT GRONDEN	3.148.100	4.630.700	985.900-	3.644.800
OVERIGE EN INCIDENTELE OPBRENGSTEN				
Werkzaamheden / dienstverlening derden	254.800			177.000
Vaste aansluitingen water / stroom	10.400			10.400
Overige opbrengsten	178.100			231.200
TOTAAL OVERIGE EN INCIDENTELE OPBRENGSTEN	443.300	452.200	33.600-	418.600
ADDITIONELE OPBRENGSTEN PROJECTEN (Zie toelichting baten)	0	573.000	-	-
TOTAAL OPBRENGSTEN (A)	26.317.500	32.148.900	-1.076.100	31.072.800

LASTEN

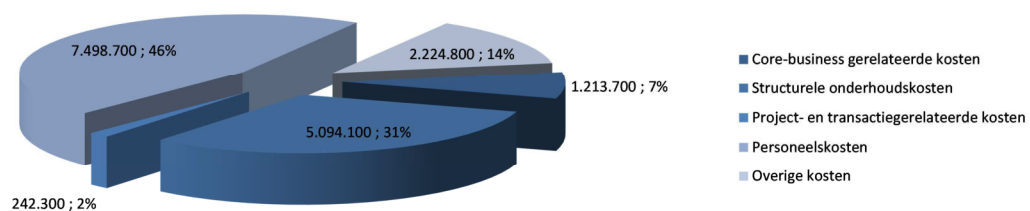
	Suppletoire Begroting 2012	Raambegroting 2013	Budgetcorrectie	Suppletoire Begroting 2013
	€	€	€	€
CORE BUSINESS GERELATEERDE KOSTEN				
Marketing en PR	1.178.800			1.113.700
Productontwikkeling	115.000			100.000
TOTAAL CORE BUSINESS GERELATEERDE KOSTEN	1.293.800	1.306.800	-93.100	1.213.700
STRUCTURELE ONDERHOUDSKOSTEN				
Baggerkosten	3.465.000	3.317.900	-16.000	3.301.900
Onderhoud infrastructurale werken	967.500	1.254.000	-237.300	1.016.700
Beheerskosten	716.500	723.700	51.800	775.500
TOTAAL STRUCTURELE ONDERHOUDSKOSTEN	5.149.000	5.295.600	-201.500	5.094.100
TOTAAL ADDITIONELE KOSTEN PROJECTEN (NIEUW)	0	1.000.000	-1.000.000	-
PROJECT- EN TRANSACTIEGERELATEERDE KOSTEN	181.000	181.000	61.300	242.300
PERSONEELSKOSTEN				
Salarissen	5.266.100			5.257.300
Pensioenlasten	715.100			724.200
Overige sociale lasten	520.100			485.000
Secundaire kosten personeel	816.800			806.200
Externe loonkosten	277.000			226.000
TOTAAL PERSONEELSKOSTEN	7.595.100	7.833.800	-335.100	7.498.700
OVERIGE KOSTEN				
Huisvestingskosten	992.800			454.000
Middelen en materialen	836.700			829.000
Kantoorkosten	341.600			301.800
Administratie en algemene kosten	937.500			640.000
TOTAAL OVERIGE KOSTEN	3.108.600	2.932.500	-707.700	2.224.800
TOTAAL BEDRIJFSKOSTEN (B)	17.327.500	18.549.700	-2.276.100	16.273.600
OPERATIONEEL RESULTAAT (A-B)	8.990.000	13.599.200	1.200.000	14.799.200
Mutatie voorzieningen	-	0	185.500	185.500
Resultaat deelnemingen	-	-	374.000-	-374.000
Afschrijvingen materiele vaste activa	-4.187.600	-6.679.500	497.200	-6.182.300
Financiële baten en lasten	-4.535.400	-6.450.300	-88.100	-6.538.400
NETTO RESULTAAT	267.000	469.400	1.420.599	1.890.000

BEGROTING 2013 IN ÉÉN OOGOPSLAG - GRAFIEKEN

Exploitatiebegroting 2013 Bedrijfsopbrengsten

Exploitatiebegroting 2013 Bedrijfskosten

ALGEMENE TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING

De suppletoire begroting over het boekjaar 2013 is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV).

Grondslagen voor resultaatbepaling

Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. Verwachte baten zijn voorzichtigheidshalve niet als baten verantwoord.

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Indien extra wordt afgeschreven, wordt dit toegelicht.

TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING - baten

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - BATEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€
SCHEEPVAARTBEWEGINGEN			
Zeeschepen			
Delfzijl			
Eemshaven			
	3.444.800	5.418.200	5.677.700
<p>Op basis van het vastgestelde tarievenstructuurmodel bedraagt het prijsindexcijfer voor het jaar 2013 1%. De verwachte opbrengst is mede bepaald aan de hand van de verwachte realisatie in 2012. Het ladingvolume zeevaart zal in 2013 naar verwachting stijgen met 6% ten opzichte van 2012. Een groot deel van de opbrengst betreft gecontracteerde ladinggaranties. Deze ladinggaranties zijn de belangrijkste reden van de toename van de opbrengsten uit zeevaart. Het betreft ladinggaranties die zijn afgegeven door Nuon, RWE en Orange Blue Terminals (OBT)</p>			
Binnenschepen			
Delfzijl			
Eemshaven			
	648.900	658.700	560.000
<p>Op basis van het vastgestelde tarievenstructuurmodel bedraagt het prijsindexcijfer voor het jaar 2013 1%. De verwachte daling van de opbrengst is bepaald aan de hand van de verwachte realisatie in 2012 en de verschuiving die plaatsvindt bij AKZO van binnenvaart naar zeevaart.</p>			
Ligplaatsgelden			
Delfzijl			
Eemshaven			
	281.000	286.700	354.400
<p>Op basis van het vastgestelde tarievenstructuurmodel bedraagt het prijsindexcijfer voor het jaar 2013 1%. De verwachte opbrengst is verder deels bepaald aan de hand van de verwachte realisatie in 2012.</p>			
TOTAAL SCHEEPVAARTBEWEGINGEN	4.374.700	6.363.600	6.592.100

SCHEEPVAARTGERELATEERD			
Kadegelden			
Delfzijl			
Eemshaven			
	825.900	905.200	912.200
<p>De stijging van de opbrengst heeft te maken met kades die in gebruik zijn genomen door OBT in de Julianahaven.</p>			
Steigers / Ligplaatsen			
Steigers / Ligboxen Delfzijl			
Steigers Eemshaven			
	124.200	129.200	123.900
Retributie wateroppervlak			
Delfzijl			
Eemshaven			
	87.200	90.700	98.000

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - BATEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€

Opbrengst water en stroom scheepvaart			
Water leveranties Delfzijl/ Eemshaven			
Stroom leveranties Delfzijl/ Eemshaven			
	47.000	48.900	41.000
	<hr/>		
TOTAAL SCHEEPVAARTGERELATEERD	1.084.300	1.174.000	1.175.100

TERREINEN CORE BUSINESS
Erfpachtopbrengsten

Industrieterreinen Delfzijl

Industrieterreinen Eemshaven

	10.784.700	12.843.900	11.781.200
	<hr/>		

In de suppletoire begroting 2013 is 9,3 hectare als nieuw uitgegeven terrein opgenomen waarvan 4,7 in erfpacht zal worden uitgegeven. Bij de nieuwe uitgifte is er van uitgegaan dat dit halverwege het jaar zal worden gerealiseerd. De verhouding tussen de uitgifte grond in erfpacht en verkoop is voor 2013 als volgt begroot: 50% erfpacht en 50% verkoop. De verhoging van de erfpachtopbrengst ten opzichte van 2012 wordt met name veroorzaakt door erfpachtcontracten die in 2012 zijn ingegaan zoals OBt en de oliesteiger van Vopak.

In de begroting 2013 is tevens een bedrag opgenomen voor de herindexering van de bestaande erfpachtcontracten. De herindexering vindt per individueel erfpachtcontract eens per jaar of eens per 5 jaar plaats afhankelijk van de afspraken in het erfpachtcontract.

(Tijdelijk) verhuur

Huur loodsen / opstallen

Huuropbrengst terreinen Delfzijl

Huuropbrengst terreinen Eemshaven

	1.332.900	1.349.600	1.388.000
	<hr/>		

Dit betreft terreinen die voor langere of korte tijd zijn verhuurd aan bedrijven. De prijzen worden aangepast volgens contractueel vastgestelde afspraken.

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - BATEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€

Optievergoedingen

Terrein Delfzijl

Terrein Eemshaven

	515.300	35.100	515.200
--	---------	--------	---------

Vanaf 2006 geldt dat de opbrengsten van gesloten opties eerst worden gereserveerd. Zodra er op de optie een transactie volgt, worden de opbrengsten in mindering gebracht op het transactieresultaat. Indien er geen transactie volgt, vallen de gegeneerde optie-opbrengsten vrij ten gunste van het resultaat. Ook zijn er een aantal optiecontracten getekend waarbij (een deel van) het betaalde optiegeld niet verrekenbaar is bij een transactie en als gevolg hiervan meteen als opbrengst meegenomen wordt. De gepresenteerde opbrengst betreft opbrengsten van optiecontracten met Eemsmund Energie en Vopak waarvan het optiegeld niet verrekenbaar is.

Vergoeding overslag faciliteiten

	19.800	20.100	21.100
--	--------	--------	--------

Per jaar wordt een inschatting gemaakt van de opbrengsten voor een aantal kades in Delfzijl en in de Eemshaven. De inkomsten hiervan fluctueren van jaar tot jaar. Dit heeft voornamelijk te maken met projectladingen die éénmalig in de havens worden overgeslagen. Vanaf het jaar 2007 geschiedt dit op basis van het dagtarief. Verder is er evenals vorig jaar een opbrengst opgenomen voor de overslag per spoor.

TOTAAL TERREINEN CORE BUSINESS

	12.652.700	14.248.700	13.705.499
--	------------	------------	------------

TERREINEN NON CORE BUSINESS
Huur landerijen en opstallen

	125.600	128.100	158.700
--	---------	---------	---------

Vent- en jachtvergunningen

	4.700	4.800	4.800
--	-------	-------	-------

Recognities (vergunningen)

	15.800	16.100	14.600
--	--------	--------	--------

Vergoeding (nuts)infrastructuur

	4.468.300	4.557.700	5.358.600
--	-----------	-----------	-----------

TOTAAL TERREINEN NON CORE BUSINESS

	4.614.400	4.706.700	5.536.700
--	-----------	-----------	-----------

De opbrengst voor verhuur van landerijen en opstallen valt in 2013 hoger uit dan het voorgaande jaar. In 2013 zal er meer grond verpacht worden omdat er meer grond beschikbaar is doordat depots ontmanteld zijn.

Onder de post vergoeding (nuts) infrastructuur vallen de inkomsten van utilitaire faciliteiten op de Oosterhorn en de inkomsten van windturbines in de Eemshaven en in Delfzijl. De toename van de opbrengsten kan met name worden toegeschreven aan windturbines die op de Schermdijk geplaatst gaan worden en een uitbreiding van de stoomleiding. Verder worden een aantal contracten geherindexeerd in 2013.

TRANSACTIERESULTAAT GRONDEN

	3.148.100	4.630.700	3.644.800
--	-----------	-----------	-----------

Het transactieresultaat is het resultaat van de omzet verkochte terreinen. In de suppletoire begroting 2013 is 9,3 hectare als nieuw uitgegeven terrein opgenomen waarvan 4,6 verkocht zal worden.

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - BATEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€

OVERIGE EN INCIDENTELE OPBRENGSTEN

Werkzaamheden/dienstverlening derden	254.800	-	177.000
Vaste aansluitingen water / stroom	10.400	-	10.400
Overige opbrengsten	178.100	-	231.200
	<u>443.300</u>	<u>452.200</u>	<u>418.600</u>

De opbrengst voor Werkzaamheden/dienstverlening derden bestaat voor het grootste deel uit uren die doorberekend worden aan Groningen Railport en Fivelpoort. De accountmanagers van deze terreinen en de medewerker van Groningen Railport zijn in dienst van Groningen Seaports. De uren die zij besteden aan Groningen Railport en Fivelpoort worden op uurbasis doorberekend met een opslag voor overheadkosten. De overige opbrengsten betreffen voor een groot deel bijdragen in verband met de koelwaterinlaat van Nuon. Nieuw in 2013 is een vergoeding voor een verzwaard deel van de kade van OBt.

ADDITIONELE OPBRENGSTEN

	-	573.000	-
--	---	---------	---

De additionele opbrengsten uit de raambegroting 2013 bestaan uit de volgende posten:

	€
Vergoeding (nuts)infrastructuur	141.561
Erfpacht	408.040
Overige opbrengsten	<u>23.305</u>
	<u>572.906</u>

De bedragen die in de raambegroting zijn opgenomen in de begroting 2013 verdeeld naar opbrengstsoort.

TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING - lasten

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - LASTEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€

CORE BUSINESS GERELATEERDE KOSTEN

Marketing en PR	1.178.800		1.113.700
Ontwikkeling projecten	115.000		100.000
TOTAAL CORE BUSINESS GERELATEERE KOSTEN	1.293.800	1.306.800	1.213.700

De kosten bestaan vooral uit diverse sponsoringen, recepties en evenementen en een aantal aangegane verplichtingen. Het gaat bij dit laatste bijvoorbeeld om verplichtingen voor een leerstoel aan de RUG, Energyvalley en voor het Seaports Xperience Center. De sponsoring is gericht op acquisitie en het onderhouden van relaties met klanten en belangrijke partners. Een klein deel van het sponsorbudget is beschikbaar voor lokale en regionale initiatieven waarbij de band met de regio wordt geïllustreerd. De recepties betreffen de nieuwjaarsreceptie en het havendiner waarbij eveneens het onderhouden van relaties met klanten en partners centraal staat. Verder zijn in dit budget de kosten voor promotie en acquisitie opgenomen waaronder de deelname aan (inter)nationale beurzen, promotiemateriaal en de website. Tevens zijn er kosten begroot voor het plaatsen van advertenties over de ontwikkeling van de Eemshaven en Delfzijl.

De kosten voor Ontwikkeling projecten bestaan met name uit onderzoekskosten naar nieuwe kansrijke projecten in de toekomst.

STRUCTURELE ONDERHOUDSKOSTEN

Baggerkosten	3.465.000	3.317.900	3.301.900
Onderhoud infrastructurele werken	967.500	1.254.000	1.016.700
Beheerskosten	716.500	723.700	775.500
TOTAAL STRUCTURELE ONDERHOUDSKOSTEN	5.149.000	5.295.600	5.094.100

De post baggerkosten bestaat uit een bedrag conform de baggerbestekken voor Delfzijl en de Eemshaven. De verlaging van de totale verwachte kosten voor het baggeren heeft te maken met éénmalig geplande werkzaamheden ten behoeve van verschillende depots waarvoor in 2012 budget is opgenomen.

De post onderhoud infrastructurele werken betreft het reguliere onderhoud van de activa. Een groot deel van deze kosten betreft het groenonderhoud.

De beheerskosten bestaan voornamelijk uit belastingen over het onroerend goed en de verbruik van energie binnen de beheersgebieden.

TOTAAL ADDITIONELE KOSTEN PROJECTEN (NIEUW)

-	1.000.000	-
---	-----------	---

De begrote additionele kosten in de raambegroting 2013 hebben betrekking op kosten voor ontwatering van de Oostlob en Westlob. In de begroting 2013 is dit opgenomen in het investeringsplan.

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - LASTEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€

PROJECT- EN TRANSACTIEGERELATEERDE KOSTEN	181.000	-	242.300
--	---------	---	---------

Onder Project- en transactiegerelateerde kosten is voor 2013 een schatting opgenomen van de kosten die verband houden met de verwachte transacties in 2013. Het gaat hierbij om advieskosten, juridische kosten en het afboeken van de boekwaarde van de verkochte grond.

PERSONEELSKOSTEN

Salarissen	5.266.100		5.257.300
Pensioenlasten	715.100		724.200
Overige sociale lasten	520.100		485.000
Secundaire kosten personeel	816.800		806.200
Externe loonkosten	277.000		226.000
	<u>7.595.100</u>	<u>7.833.800</u>	<u>7.498.700</u>

De salariskosten zijn licht gestegen ten opzichte van vorig jaar. In de begroting is rekening gehouden met een CAO-verhoging van 1% en periodieke verhoging. Het personeelsbestand is met ruim 2 fte afgenomen. Deze afname wordt veroorzaakt doordat een aantal personeelsleden is teruggegaan in contract-uren en een personeelslid door externe inhuur is vervangen.

De secundaire kosten personeel bestaat hoofdzakelijk uit kosten voor scholing, reiskostenvergoeding, verblijfskosten en representatie.

De externe loonkosten betreft kosten voor de inhuur van projectmedewerkers en overige medewerkers die bij Groningen Seaports werkzaam zijn maar niet een dienstverband hebben. De kosten van de project-medewerkers worden middels een verrekening op basis van uren en tarief doorbelast aan projecten. Ook de uren van medewerkers van Groningen Seaports die besteed worden aan projecten worden volgens eenzelfde berekening doorbelast aan projecten. De doorbelasting van deze uren is ook onder de externe loonkosten opgenomen.

OVERIGE KOSTEN

Huisvestingskosten	992.800		454.000
Middelen en materialen	836.700		829.000
Kantoorkosten	341.600		301.800
Administratie en algemene kosten	937.500		640.000
TOTAAL OVERIGE KOSTEN	<u>3.108.600</u>	<u>2.932.500</u>	<u>2.224.800</u>

De huisvestingskosten zullen in 2013 ruim lager uitvallen dan in 2012 doordat het kantoorpand zal worden aangekocht. Hierdoor vervalt de huurverplichting van ruim € 500.000

De kosten voor Middelen en Materialen zullen ongeveer even hoog uitkomen als in 2012.

De kantoorkosten dalen doordat er kritisch zal worden gekeken naar abonnement en lidmaatschappen.

De kosten voor administratie en algemene kosten zal lager uitvallen dan in 2012. Met name de advieskosten zullen lager uitvallen omdat in 2012 een groot bedrag was opgenomen voor de havenvisie 2030. Ook is ruim minder opgenomen voor werving en selectie.

TOELICHTING OP DE SUPPLETOIRE BEGROTING 2013 - LASTEN

	Begroting 2012	Raambegroting 2013	Suppl. begroting 2013
	€	€	€

MUTATIES VOORZIENINGEN

Vrijval voorziening infrastructuur	369.000		-
Dotatie voorziening groot onderhoud infrastructuur			-593.059
Dotatie voorziening groot onderhoud baggerwerk			-584.078
Vrijval voorziening derivaten			1.362.670
			<u>185.500</u>
			<u>-</u>

De dotaties aan de voorzieningen groot onderhoud baggerwerk en groot onderhoud infrastructuur worden opgenomen voor toekomstig groot onderhoud. De basis hiervoor is een meerjaren onderhoudsplan welke in 2011 is gereedgekomen. De vrijval voorziening derivaten wordt in de paragraaf Financiering toegelicht.

RESULTAAT DEELNEMINGEN

Groningen Railport			81.000
Fivelpoort CV			-455.000
			<u>-374.000</u>
			<u>-</u>

Het resultaat deelnemingen betreft het aandeel in het verwachte resultaat van de deelnemingen in Groningen Railport en Fivelpoort CV. Het aandeel in Groningen Railport is 66% en het aandeel in Fivelpoort CV is 100%.

AFSCHRIJVINGEN MATERIELE VASTE ACTIVA

	<u>-4.187.600</u>	<u>-6.679.500</u>	<u>-6.182.300</u>
--	-------------------	-------------------	-------------------

De afschrijvingskosten betreffen met name afschrijvingen op de infrastructurale werken.

FINANCIELE LASTEN

Rente deelnemers gemeenschappelijke regeling	-190.000	-190.588	-190.000
Rentelasten rekening courant	-10.000	-10.596	-10.000
Financieringslasten	-4.335.400	-6.249.116	-6.338.400
TOTAAL FINANCIELE LASTEN	<u>-4.535.400</u>	<u>-6.450.300</u>	<u>-6.538.400</u>

De financieringslasten zijn een resultante van de totale rentelasten voor vreemd vermogen en derivaten verminderd met de rente die toegerekend wordt aan de investeringsprojecten. Een verder toelichting op de financiële lasten is opgenomen in de paragraaf Financiering.

NETTO RESULTAAT

	<u>267.000</u>	<u>469.400</u>	<u>1.890.000</u>
--	----------------	----------------	------------------

FINANCIËEL MEERJARENPLAN 2013 - 2017

Businessplan 2013 – 2017 in cijfers

Een solide businessplan vereist een goed onderbouw financieel meerjarenplan, waarin de gemaakte keuzen en gestelde prioriteiten zijn doorgerekend en op financiële haalbaarheid getoetst. Het wordt jaarlijks geëvalueerd en zonodig op basis van nieuwe keuzen aangepast.

In de grafieken zijn de jaren tot en met 2011 gebaseerd op de goedgekeurde jaarrekeningen. De cijfers over 2012 zijn op basis van de begroting 2012. Vanaf 2013 tot en met 2017 zijn de grafieken gebaseerd op het financieel meerjarenplan.

De verwachte cashflow wordt benut voor de financiering van toekomstige havengerelateerde projecten. Om die te realiseren zijn aanvullende financieringsbronnen nodig naast de steeds verder afnemende beschikbare subsidiestromen. Het nettoresultaat van de komende jaren wordt als interne financieringsbron voor de investeringsprojecten aangewend.

Financiën

Het behoort tot de aard van een havenbedrijf dat veel wordt geïnvesteerd in projecten die niet meteen geld opleveren. Die projecten zijn erop gericht duurzaam profijt te genereren voor onze havens, bedrijventerreinen en andere logistieke knooppunten.

Alle projecten worden aangestuurd via een managementsysteem voor investeringen en projecten. De planning- en controlcyclus voorziet in diverse beslismomenten op de niveaus bestuur en management. Daarin zijn twee fasen te onderscheiden. De eerste is die van de voorbereiding, die als eerste stap begint met een haalbaarheidsstudie, waarin relevante ideeën worden getoetst op hun praktische uitvoerbaarheid, wenselijkheid en betaalbaarheid. De tweede stap bestaat uit toetsing van het idee aan het geldende – en door het Algemeen Bestuur goedgekeurde – businessplan. Als derde stap wordt een business case opgesteld inclusief interne rendementsberekening gemaakt, waarbij als criteria gelden:

- Terugverdienperiode is minstens helft van economische levensduur;
- Netto contante waarde is het hoogst;
- Interne rentabiliteit is minstens 6,5%.

Voor faciliterende en revitaliseringsprojecten kan onder goedkeuring van het DB van deze eisen worden afgeweken. Na goedkeuring van de business case inclusief rendementsberekening wordt een GSP Kompas projectopdracht ingevuld en ter

behandeling aangeboden aan het Management Team. De beslissing van het MT rondt de eerste fase af.

Centraal in het MT staan vervolgens de volgende vragen:

- Past de business case in het geldende businessplan?
- Is de interne rendementsberekening akkoord?

Als die vragen negatief worden beantwoord, gaat het project niet door. Worden de vragen positief beantwoordt, dan gaat vervolgens de tweede fase in: de projectfase. Het DB en daarna het AB wordt gevraagd de business case (investeringsvoorstel) van de directie goed te keuren.

De tweede fase (projectfase) begint als eerste stap met de ondertekening van de GSP Kompas projectopdracht, waarna de projectcontroller een intern projectnummer afgeeft. Vervolgens wordt het project overgedragen aan een projectverantwoordelijke, die zorgt ervoor dat het bestek gereed wordt gemaakt en de aanbesteding/gunning wordt geregeld. Aanbesteding geschiedt volgens vastgesteld beleid en wettelijke regels. De volgende stap een weer een beslissing van het MT, nu over gunning van het project. Als het werk binnen het vastgestelde en geaccordeerde budget (inclusief eventuele subsidies) kan worden uitgevoerd, geeft het MT toestemming het project in uitvoering te nemen en licht daarover het DB in. Valt gunning duurder uit dan gepland, dan neemt het MT geen beslissing en verwijst het project terug naar het DB.

Over de voortgang van de uitvoering van de projecten rapporteren de projectcontroller en de gedelegeerd opdrachtgever per kwartaal ieder afzonderlijk en schriftelijk aan het MT.

Eventuele tegenvallers worden direct gerapporteerd aan het DB, waarna bekeken wordt hoe hiermee dient te worden omgegaan. Bovendien rapporteert het MT per kwartaal globaal aan het DB over voortgang van het project.

Zodra het project is opgeleverd door de gedelegeerd opdrachtgever, stelt de projectcontroller een financiële nacalculatie op, die door het MT en DB wordt vastgesteld.

Als het MT en het DB akkoord zijn met beide stukken draagt de projectcontroller het project over aan de manager Finance & Control, waarna het project formeel is afgesloten en wordt het door geboekt naar de materiele vaste activa.

FINANCIËEL MEERJAREN OVERZICHT 2013 - 2017

Een solide businessplan vereist een goed onderbouwd financieel meerjarenplan en meerjaren investeringsplan, waarin de gemaakte keuzen en gestelde prioriteiten zijn doorgerekend en op financiële haalbaarheid getoetst. Deze plannen worden jaarlijks geëvalueerd en, indien nodig, op basis van nieuwe keuzen aangepast. Naast de werkwijze voor de strategische planvorming is het onderliggend model van het financieel meerjarenplan 2013 – 2017 als volgt opgebouwd:

- begrotingsjaar 2013 wordt in detail toegelicht in de suppletoire begroting vanaf blz. 43.
- rubricering van opbrengsten en kosten;
- gedetailleerde kasstroomoverzicht;
- op exploitatiemodel niveau kan worden aangegeven of uitgaven en inkomsten onzeker of zeker;
- het meerjarenoverzicht 2013 – 2017 is op basis van de zekere projecten.

Met behulp van dit model kunnen er nu verschillende scenario's worden gepresenteerd, welke separaat zijn toegevoegd.

	2013	2014	2015	2016	2017
	(begroting)				
OPBRENGSTEN					
Netto omzet scheepvaart	7.767.200	7.844.900	8.566.200	9.176.800	9.765.000
Terreinen non + core business	19.242.200	19.013.300	19.527.300	20.297.900	21.191.400
Transactieresultaat gronden	3.644.800	12.543.500	4.360.000	6.210.700	5.951.300
Overige en incidentele opbrengsten	418.600	422.800	427.000	431.300	435.600
Overige opbrengsten projecten (nieuw)	0	597.200	845.800	644.700	932.900
TOTAAL OPBRENGSTEN	31.072.800	40.421.700	33.726.300	36.761.400	38.276.200
KOSTEN					
Core business gerelateerde kosten	1.213.700	1.225.800	1.238.100	1.654.500	1.267.000
Baggerkosten	3.301.900	3.082.400	3.113.200	3.144.400	3.175.800
Structurele onderhoudskosten	1.016.700	1.151.300	1.169.500	1.183.400	1.222.900
Beheerskosten	775.500	783.200	791.000	798.900	806.900
Projectgerelateerde bijdragen	242.300	617.300	242.300	242.300	242.300
Overige kosten projecten (nieuw)	0	0	0	0	0
Personeelskosten	7.498.700	7.532.700	7.590.400	7.669.800	7.697.400
Overige kosten	2.224.800	2.247.100	2.269.600	2.292.200	2.315.200
Onvoorzijene uitgaven en incidentele kosten	0	0	0	0	0
TOTAAL KOSTEN	16.273.600	16.639.800	16.414.100	16.985.500	16.727.500
OPERATIONEEL RESULTAAT	14.799.200	23.781.900	17.312.200	19.775.900	21.548.700
Mutaties voorzieningen	185.500	-592.800	-1.177.100	-1.177.100	-1.177.100
Resultaat deelnemingen	-374.000	-409.000	-238.000	-34.000	268.000
Afschrijvingen	-6.182.300	-6.796.500	-7.795.600	-8.007.600	-8.024.400
Financieringslasten	-8.988.800	-11.358.700	-11.048.600	-11.073.600	-10.786.300
Bouwrente	2.450.400	1.862.100	1.252.000	290.500	-37.700
Netto resultaat totaal	1.890.000	6.487.000	-1.695.100	-225.900	1.791.200

FINANCIEEL MEERJAREN OVERZICHT VANAF 2006

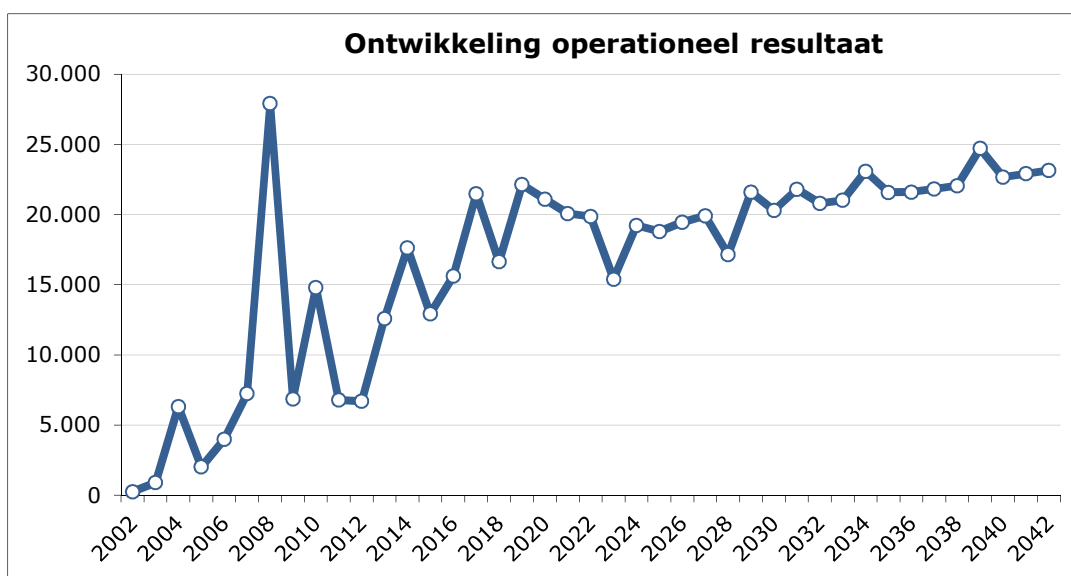
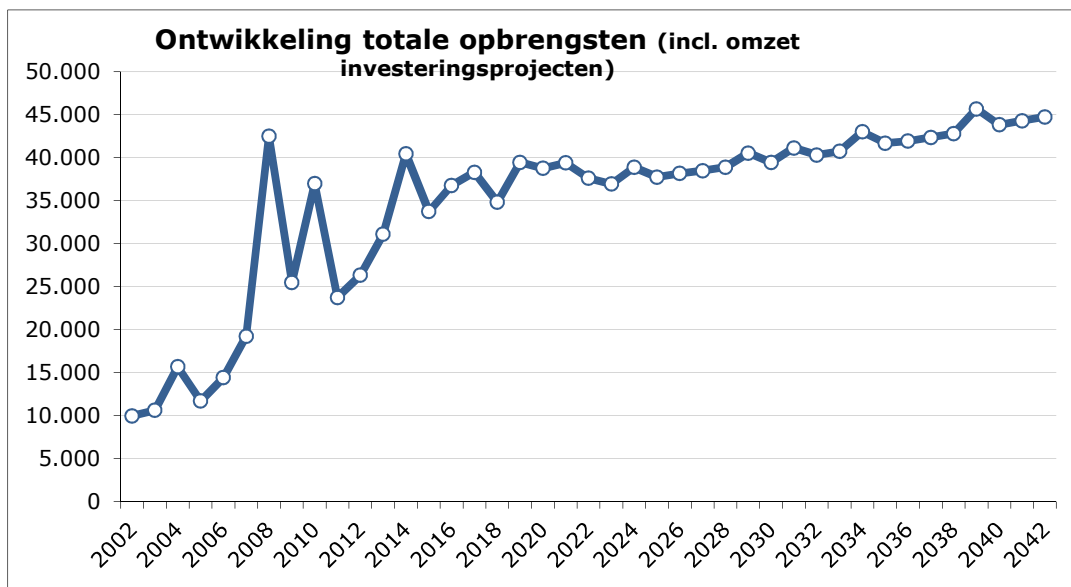

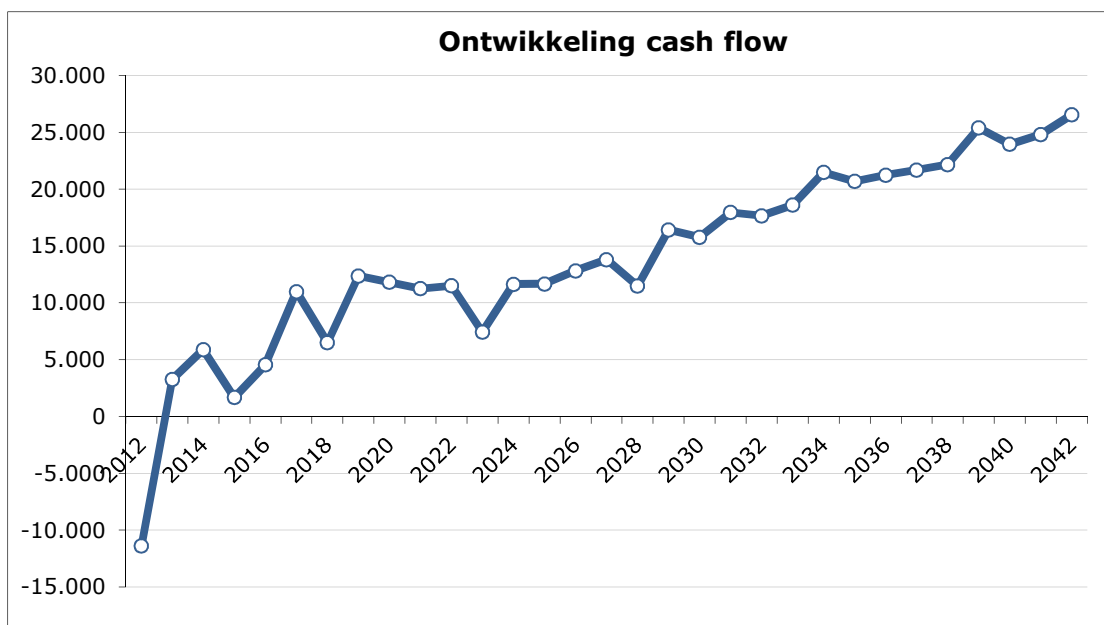
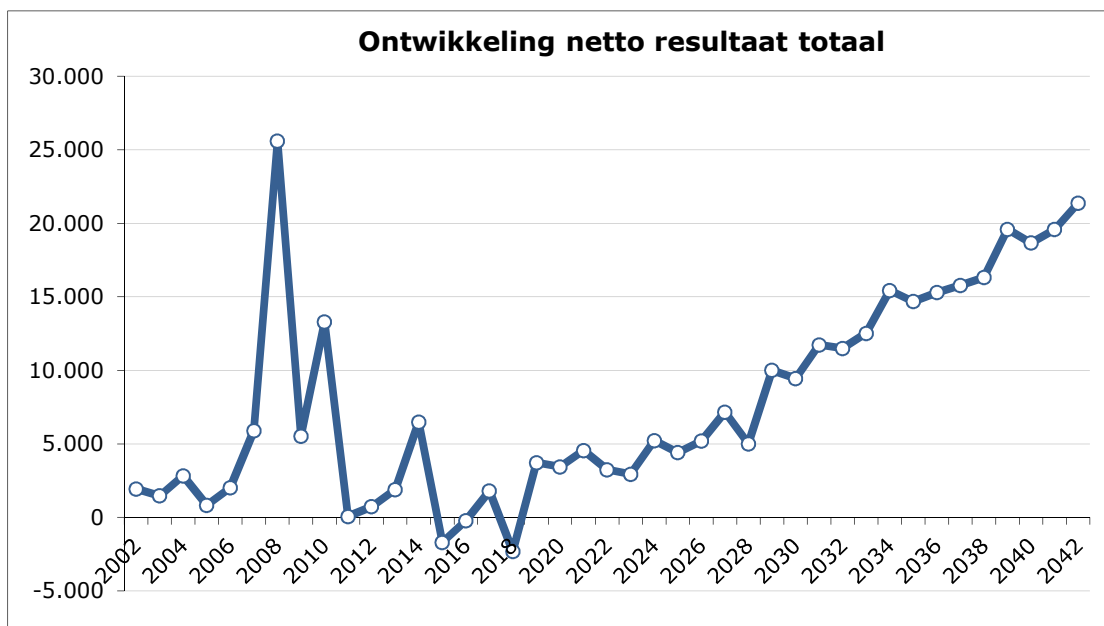
In dit hoofdstuk zijn aan het financieel meerjarenplan 2013 – 2017 toegevoegd de cijfers uit zowel de jaarrekeningen alsmede de supplettoire begrotingen over de jaren 2006 tot en met 2012.

GRAFIEKEN

VREEMD VERMOGENBEHOEFTE 2013 - 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	(begroting)				
Netto resultaat totaal	1.890.000	6.487.000	-1.695.100	-225.900	1.791.200
Mutaties voorzieningen	-2.401.544	-5.581.713	-3.215.201	-2.989.643	1.095.100
Resultaat deelnemingen	374.000	409.000	238.000	34.000	-268.000
Afschrijvingen	6.182.300	6.796.500	7.795.600	8.007.600	8.024.400
Bouwrente	-2.450.400	-1.862.100	-1.252.000	-290.500	37.700
Operationele kasstroom	3.594.356	6.248.687	1.871.299	4.535.557	10.680.400
Investeringskasstroom	-35.817.800	-38.457.800	-6.588.300	-887.600	-287.400
Financieringskasstroom	0	0	0	0	0
Totale kasstroom	-32.223.444	-32.209.113	-4.717.001	3.647.957	10.393.000

Vreemd vermogenbehoefte

	2013	2014	2015	2016	2017
Vreemd vermogen behoefte	211.187.800	243.761.000	248.671.100	245.012.200	234.306.400

Financieringslasten

	2013	2014	2015	2016	2017
Rentelasten kortlopende schulden	-488.800	-3.414.900	-4.704.600	-6.035.100	-7.054.900
Rentelasten langlopende schulden	-7.050.000	-7.443.700	-6.144.000	-4.838.500	-3.531.400
Financiële lasten, overhedge	-1.250.000	-300.000			
Overige rentelasten	-200.000	-200.000	-200.000	-200.000	-200.000
Financieringslasten	-8.988.800	-11.358.600	-11.048.600	-11.073.600	-10.786.300

MEERJAREN INVESTERINGSPLAN 2013 – 2017

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.09114

Voor akkoord		Datum	
Afdeling BO:	W.H. Boneschansker	3 december 2012	
Directeur:	H.D. Post	3 december 2012	

Paraaf

Onderwerp: Programmabegroting over het jaar 2013

Inleiding

Het Dagelijks Bestuur biedt hierbij aan het Algemeen Bestuur van Groningen Seaports de programmabegroting 2013 aan.

Jaren achtereen zijn plannen gemaakt, is gelobbyd, geïnvesteerd en gebouwd in de Eemsdeltahavens en de industriegebieden. Nu ontpoppen zich onmiskenbaar de tastbare symbolen van het succes van Groningen Seaports en de Eemsdelta. Het heeft geleid tot een internationaal georiënteerd haven- en industriecomplex met een nationaal belang. Een positie die in 2012 alleen maar verder is versterkt en waar zelfs een wereldwijde economische recessie geen afbreuk aan heeft kunnen doen. Groningen Seaports voorziet de komende jaren een voortgaande groei van activiteiten in de havengebieden. Hoe de organisatie die groei de komende jaren wil stimuleren en faciliteren is vastgelegd in het Businessplan 2013 – 2017 als onderdeel van de programmabegroting 2013.

Middels dit document en de programmabegroting 2013 presenteert de directie en het Dagelijks Bestuur van Groningen Seaports haar beleid voor de komende jaren met de daaraan gekoppelde inzet van middelen. Een business plan 2013 – 2017 met ambitieuze uitdagingen voor de ontwikkeling van onze havens en ook intern bij Groningen Seaports.

Nieuwe opzet meerjaren-businessplannen

Groningen Seaports streeft naar verdere professionalisering van de organisatie. Dat komt de dienstverlening aan de bedrijven op de haven- en industrieterreinen ten goede. Onderdeel van het streven naar verbetering van de prestaties van Groningen Seaports is een aanscherping van processen en procedures. Nauw daarmee verbonden is een nieuwe, systematische aanpak bij het opstellen van meerjaren-businessplannen.

In 2010 is een begin gemaakt met deze nieuwe werkwijze voor de strategische planvorming. In het voorbije jaar is deze aanpak verder vervolmaakt. Het strategisch plan voor de jaren 2013 – 2017 is de concrete invulling ervan.

Het Businessplan is in de eerste plaats de basis voor het eigen handelen van Groningen Seaports. Daarnaast is het document bedoeld voor externe partijen die doelgericht geïnformeerd willen worden over de voornemens van de organisatie.

Naast de nieuwe werkwijze voor de strategische planvorming is het onderliggend model van het financieel meerjarenplan verder verbeterd en geprofessionaliseerd. Dit betreft

onder andere de volgende punten:

- rubricering van opbrengsten en kosten;
- gedetailleerd kasstroomoverzicht;
- op exploitatiemodel niveau kan worden aangegeven of uitgaven en inkomsten onzeker of zeker zijn;
- het meerjarenoverzicht 2013 – 2017 is op basis van de zekere projecten.

Met behulp van dit model kunnen er nu verschillende scenario's worden gepresenteerd.

Meerjaren investeringsplan en besluitvormingsproces

Wij geloven in de noodzaak van een gezonde cash flow. Die is nodig om het voortbestaan en de groei van onze onderneming te garanderen.

Het behoort tot de aard van een havenbedrijf dat veel geïnvesteerd wordt in projecten die niet meteen geld opleveren. Die projecten zijn erop gericht duurzaam profijt te genereren voor onze havens, bedrijventerreinen en onze andere logistieke knooppunten.

Alle projecten worden aangestuurd via een managementsysteem voor investeringen en projecten. De planning- en controlcyclus voorziet in diverse beslismomenten op de niveaus bestuur en management. Daarin zijn drie fasen te onderscheiden. De eerste is die van de voorbereiding, die als eerste stap begint met een haalbaarheidsstudie, waarin relevante ideeën worden getoetst op hun praktische uitvoerbaarheid, wenselijkheid en betaalbaarheid. De tweede stap bestaat uit toetsing van het idee aan het geldende - en door het algemeen bestuur (AB) goedgekeurde - businessplan. Als derde stap wordt een interne rendementsberekening gemaakt, waarbij als criteria gelden:

- terugverdienperiode is minstens helft van economische levensduur;
- netto contante waarde is het hoogst;
- interne rentabiliteit is minstens 6,5%.

In het meerjaren investeringsplan worden de volgende categorieën onderscheiden:

- geaccordeerde projecten (categorie 1);
- nog niet geaccordeerde projecten (categorie 2);
- projecten in ontwikkelingsfase (categorie 3);
- vraag afhankelijke investeringen (categorie 4);
- vervangingsinvesteringen (categorie 5);
- interne projecten.

De verwachte positieve operationele kasstroom wordt gedeeltelijk benut voor de financiering van de projecten in het meerjaren investeringsplan. Daarnaast zijn aanvullende financieringsbronnen nodig in de vorm van het aantrekken van vreemd vermogen.

Jaarlijks wordt het meerjaren investeringsplan als onderdeel van de programmabegroting gepresenteerd aan het Management Team, Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur. Na presentatie aan het Algemeen Bestuur wordt door het Management Team toestemming gegeven voor planvorming voor de projecten die in het komend jaar gepland staan.

De projecten die in het meerjaren investeringsplan zijn opgenomen in de categorieën 2

tot en met 5 zijn reserveringen van het totale investeringsbudget. Definitieve goed- dan wel afkeuring van het project vindt plaats op basis van een onderbouwd projectvoorstel aangeboden aan het Management Team en afhankelijk van de hoogte van de raming ook aan het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur.

Rapportage aan het Management Team, Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur geschiedt conform de jaarlijks vastgestelde planning & control cyclus. Op deze wijze is voor iedere bestuurslaag de span of control gerealiseerd in het geheel van de financiële huishouding van Groningen Seaports.

Suppletoire begroting 2013

Ter voldoening van de voorschriften neergelegd in artikel 35 van de "Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Delfzijl/Eemshaven" aangegaan door Provinciale Staten van Groningen bij besluiten van 29 juni 1988 en 1 februari 1989, de raad van de Gemeente Delfzijl bij besluit van 30 juni 1988 en de raad van de Gemeente Eemshaven (voormalig Gemeente Hefshuizen) bij besluit van 26 januari 1989, dient de suppletoire begroting 2013 te worden vastgesteld.

Na verwerking van de opbrengsten en kosten, resteert een geprognosticeerd positief resultaat van € 1.890.000. In het Algemeen Bestuur van 8 juli 2012 is de Raambegroting 2013 besproken en vastgesteld. Deze suppletoire begroting is een actualisatie van de raambegroting 2013. In de suppletoire begroting 2012 zijn de consequenties van het meerjaren investeringsplan 2013 – 2017 geactualiseerd en heeft het geactualiseerde investeringsplan effect op de afschrijvingen en de financiële lasten.

In de suppletoire begroting over het boekjaar 2013 met bijbehorende toelichtingen wordt uitvoerig ingegaan op de financiële ontwikkelingen en is in overeenstemming met het business plan en financieel meerjarenplan 2013 – 2017. De suppletoire begroting over het boekjaar 2013 is het basisjaar van het onderliggende financieel meerjarenplan 2013 – 2017.

Tijdens de Algemeen Bestuursvergadering van 21 december 2012 zullen wij deze programmabegroting toelichten en u uiteraard in de gelegenheid stellen opmerkingen te maken en vragen te stellen.

Businessplan 2013 – 2017 in cijfers

Een solide businessplan vereist een goed onderbouwd financieel meerjarenplan en meerjaren investeringsplan, waarin de gemaakte keuzen en gestelde prioriteiten zijn doorgerekend en op financiële haalbaarheid getoetst. Deze plannen worden jaarlijks geëvalueerd en, indien nodig, op basis van nieuwe keuzen aangepast.

De verwachte positieve kasstromen worden benut voor de financiering van toekomstige havengerelateerde projecten. Daarnaast zijn aanvullende financieringsbronnen nodig in de vorm van het aantrekken van vreemd vermogen. Tevens worden de positieve nettoresultaten als interne financieringsbron voor de investeringsprojecten aangewend. Door deze manier van financieren resteert een kleinere vermogensbehoefte met als gevolg een geringer bedrag aan externe financiering waardoor de bijbehorende lasten lager uitvallen.

Afdekken renterisico

Sinds medio 2007 zetten wij in op een bewust beleid op het gebied van financierings- en

renterisico management met de volgende strategie. Bij het aangaan van een langlopende financiering is het verstandig te kiezen voor het splitsen van het financieringsmanagement van het renterisico management.

De rentestrategie staat los van de financieringswijze. Het is belangrijk dat bij het aantrekken van vreemd vermogen voor de lange en korte termijn rekening wordt gehouden met aspecten als renterisicoafdekking en risicobeheersing.

Groningen Seaports heeft ten behoeve van de investeringsplanning een vijftal rentecontracten afgesloten. Deze contracten zijn afgesloten op basis van de uitgavenplanning van het meerjaren investeringsplan. In de programmabegroting 2013 is de financieringsbehoefte geactualiseerd. De actuele financieringsbehoefte zal naar verwachting tegen het eind van 2013 circa € 211 mln. bedragen tot naar verwachting in 2017 circa € 234 mln. Zie hiervoor ook het kasstroomoverzicht 2013 – 2017, blz. 66. We zien dat in de geactualiseerde investeringsplanning de uitvoering van de projecten en dus de uitgaven doorschuiven naar 2013 en verder. Dit betekent dat de huidige renteafdekking middels de rentecontracten niet meer matcht met de geactualiseerde financieringsbehoefte.

Voorstel:

Het Algemeen Bestuur wordt gevraagd te besluiten tot:

- goedkeuring en vaststellen van de programmabegroting 2013;
- het materiële evenwicht van de programmabegroting 2013 zoals vermeld in het hoofdstuk financiën van deze voordracht te bevestigen.

Voorwaarden:

Financieel	-
Mandaat	AB

Bijlagen: - 2012.08953 Programmabegroting 2013

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08946

Voor akkoord

Afdeling BO: W.H. Boneschansker

Directeur H.D. Post

Datum

3 december 2012

3 december 2012

Paraaf

WB
T
H.D. Post

Onderwerp: Gunningsadvies accountantsdiensten

Samenvatting

Op 12 juli 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten over te gaan tot een uitnodiging van een drietal kantoren en de randvoorwaarden vastgesteld. Na het doorlopen van het aanbestedingstraject stelt de aanbestedingscommissie voor Ernst & Young aan te wijzen als accountant belast met de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Toelichting

De accountantskantoren Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte. Het programma van eisen was hierbij leidend. De belangrijkste punten uit het programma van eisen zijn rapportering & overleg en gunningscriteria.

- Rapportering en overleg
  - De accountant dient in de rapportering (Management Letter en Verslag van Bevindingen) kritisch te zijn naar de organisatie toe. Gevraagd is aan de inschrijvers om tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren en GSP te voorzien van oplossingsgerichte adviezen.
  - Er dient historisch besef te spreken uit de rapportages. Hiermee bedoelen we dat gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Hiermee kan de voortgang/opvolging worden gevolgd.
  - In heldere bewoordingen de bestuurders kunnen meenemen in de bevindingen.
- Gunningscriteria
  - Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie. Dit betreft adviezen op basis van controlebevindingen, maar bijvoorbeeld ook het proactief leveren van ideeën voor de verbetering van instrumenten.
  - Prijs. Dit spreekt voor zich.
  - Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden. Dit betreft een beschrijving van de wijze waarop de controles bij GSP plaatsvinden alsook een visie over AO/IB en rechtmatigheid.

Voorafgaand aan het uitbrengen van de offerte was er gelegenheid tot het schriftelijk stellen van vragen. Dit heeft geresulteerd in een Nota van inlichtingen die naar alle drie de partijen is verzonden. Naar aanleiding van de Nota van inlichtingen zijn er

aanvullende schriftelijke vragen gesteld, die in een 2e Nota van inlichtingen zijn beantwoord. Voor de uiterste indiendatum van 16 oktober 2012 12:00 uur zijn de offertes van Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers binnengekomen.

Bij de waardering van de offertes is uitgegaan van het programma van eisen. De aanbestedingscommissie heeft onafhankelijk van elkaar de scoringstabel ingevuld. Dit heeft geresulteerd in de volgende scoringslijst:

1. Ernst & Young
2. PricewaterhouseCoopers
3. Deloitte

Op de drie criteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs en plan van aanpak / beschrijving controlewerkzaamheden kwam Ernst & Young voor de aanbestedingscommissie steevast als beste naar voren.

Voorstel:

De aanbestedingscommissie, bestaande uit mevrouw Heijnen en de heren Boneschansker, Nienhuis en Swagerman, heeft als haar eindoordeel uitgesproken dat aan het Algemeen Bestuur kan worden voorgesteld Ernst & Young te benoemen als accountant voor de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Voorwaarden:

Financieel	-
Mandaat	AB

Bijlage: Programma van Eisen

GRONINGEN SEAPORTS

AANBESTEDINGSDOCUMENT

Inhuur accountantsdiensten

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  - 1.1 Planning
2. Opdracht
  - 2.1 Toleranties
3. Procedure (voorschriften)
  - 3.1 Informatie-uitwisseling
  - 3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte
  - 3.3 Beoordelingsprocedure
    - 3.3.1 Knock-out criteria
  - 3.4 Geldigheidsduur
4. Eisen aan de in te zenden offerte
  - 4.1 Indienen van de offerte
  - 4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd
5. Rapportering en overleg
6. Gunningscriteria
  - 6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie
  - 6.2 Prijs
  - 6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden
7. Offerte-beoordeling en gunningscriteria

Informatiepakket bestaande uit:

- algemene presentatie Groningen Seaports
- programmaverantwoording 2011
- Programmabegroting 2012
- verordening accountantscontrole
- planning & control cyclus 2012

BIJLAGEN

Bijlage in aanbestedingsdocument	Naam	Bijlage in offerte inschrijver
Bijlage 1	Geheimhoudingsverklaring	Binnen drie werkdagen getekend retour. Voorafgaand aan inzenden offerte.
Knock-out criteria		
Bijlage 2	Verklaring inzake prijsafspraken	Bijlage A
Bijlage 3	Verklaring instemming Algemene Voorwaarden	Bijlage B
Gunningscriteria		
	Beschrijving visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	Bijlage C
	Prijs	Bijlage D
	Beschrijving plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	Bijlage E
	Voorbeeldrapportages managementletter en verslag van bevindingen	Bijlage F

Groningen Seaports is een Gemeenschappelijke Regeling. Onze hoofdtaken zijn: facilitering van haar klanten en de verdere ontwikkeling van het haven-industriële complex Delfzijl-Eemshaven. Groningen Seaports zorgt er proactief voor dat ondernemers in haar beheersgebied de infrastructuur en de voorzieningen hebben om hun economische activiteiten te (blijven) ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij altijd voorop.

Groningen Seaports is een transparante, platte organisatie met een front office voor directe contacten met de klant en een back office voor interne ondersteuning. Bij ons handelen gaan wij uit van de waarden vakmanschap, samenwerking en resultaat. Ons doel: tevreden klanten, tevreden aandeelhouders en tevreden medewerkers.

1. ALGEMEEN

Havenschap Delfzijl / Eemshaven handelend onder de naam Groningen Seaports (hierna te noemen Groningen Seaports) is gehuisvest aan het adres Handelskade Oost 1, 9934 AR Delfzijl. De werkzaamheden dienen plaats te vinden op dit adres.

De inschrijver is gehouden tot geheimhouding van de informatie die zij heeft verkregen betreffende de opdracht. Daarnaast behandelt Groningen Seaports de informatie die zij van de inschrijver ontvangt vertrouwelijk.

Er worden geen kosten vergoed voor het uitbrengen van offertes.

Naast dit programma van eisen treft u een informatiepakket en een geheimhoudingsverklaring aan. Wij verzoeken u binnen drie werkdagen ontvangst van deze stukken te bevestigen en de geheimhoudingsverklaring getekend retour te zenden.

1.1 Planning

Omschrijving	Datum
Verzenden offerte-aanvraag	21 september 2012
Sluitingstermijn stellen van vragen	27 september 2012 15:00 uur
Beantwoording van vragen	4 oktober 2012 15:00 uur
Sluitingstermijn indienen van offertes	11 oktober 2012 16:00 uur
Beoordeling offertes door aanbestedingscommissie	Week 42
Voorstel via Management Team	uiterlijk 29 oktober 2012
Voorstel via Dagelijks Bestuur	in de week van 20 november 2012
Besluitvorming vergadering Algemeen Bestuur	21 december 2012
Informereren inschrijvers (brief van gunning en afwijzing)	Week 52
Ingangsdatum contract	1 januari 2012

Het besluitvormingstraject loopt via Management Team, Dagelijks Bestuur en tenslotte Algemeen Bestuur. Dit besluitvormingstraject ligt ten grondslag aan deze planning.

2. OPDRACHT

De methode van aanbesteden is de meervoudig onderhandse aanbesteding. Drie kantoren zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte.

De opdracht tot accountantscontrole omvat:

- de interim controle;
- de controle van de jaarrekening inclusief verplichte paragrafen en jaarverslag;
- rechtmatigheidscontrole.

De interim controle vindt plaats in november/december en de controle van de jaarrekening in de laatste week van februari.

De opdracht wordt verleend voor de boekjaren 2012, 2013, 2014 en 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar. Na deze periode zal er een nieuwe aanbestedingsronde worden gehouden.

Er kan niet op delen van de hierboven genoemde opdracht ingeschreven worden.

Deze opdracht betreft de accountantscontrole van Groningen Seaports als gemeenschappelijke regeling.

2.1 Toleranties

Als basis voor de offerte kan de omvangbasis van de suppletoire begroting 2012 ad € 26,3 miljoen worden gehanteerd.

Voor de bij de opdracht toe te passen toleranties zijn de minimumeisen voor de accountantsverklaring leidend. Voorafgaand aan de jaarlijkse accountantscontrole stelt het Algemeen Bestuur het controleprotocol voor het desbetreffende jaar vast. Tevens wordt dan vastgesteld, in overleg met de accountant, aan welke onderdelen specifieke aandacht besteed dient te worden en welke rapporteringstoleranties daarbij gehanteerd dienen te worden.

3. PROCEDURE (voorschriften)

3.1 Informatie-uitwisseling

(Eventuele) vragen over het programma van eisen kunnen uitsluitend per e-mail worden gesteld aan mw. drs. M.A.H.C. Heijnen, manager Finance & Control. Het email adres is: info.projectsecretariaat@ groningen-seaports.com.

Telefonisch gestelde vragen zullen **niet** worden beantwoord!

Deze vragen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 27 september 2012 15:00 uur indienen, waarna alle vragen ineens per email worden beantwoord en verwerkt in een Nota van Inlichtingen en Wijzigingen. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen wordt uiterlijk 4 oktober 2012 per mail verzonden. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen zal deel gaan uitmaken van de aanbestedingsstukken.

3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte

De offerte, inclusief bijlagen, dient uiterlijk 11 oktober 2012 16:00 uur volledig en schriftelijk in 3-voud te zijn ingediend. De offerte dient gericht te zijn aan:

Groningen Seaports
t.a.v. mw. drs. M.A.H.C. Heijnen
Handelskade Oost 1
9934 AR DELFZIJL

3.3 Beoordelingsprocedure

De procedure betreft een meervoudig onderhandse aanbesteding. De offertes worden beoordeeld op de gunningscriteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs (vast en uurloon) en plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden.

Indien aan de hieronder vermelde knock-out criteria is voldaan, is er sprake van een rechtsgeldige offerte, die op deze gunningscriteria beoordeeld kan worden. Vervolgens wordt besloten aan welke inschrijver de opdracht gegund wordt.

3.3.1 Knock-out criteria

Voor het beoordelen van de offertes hanteert Groningen Seaports de volgende knock-out criteria:

- de offerte is op tijd, volledig en in drievoud ingediend;
- de offerte is, inclusief de bijlagen, gesteld in de Nederlandse taal;
- de standaardformulieren (en bijlagen) zijn ingevuld c.q. voorzien van alle gevraagde gegevens en ondertekend aan de ingediende offerte toegevoegd op de wijze en in de volgorde zoals voorgeschreven op pagina 3;
- de offerte is ondertekend door een rechtsgeldig bevoegde c.q. geautoriseerde persoon (blijkend uit het uittreksel van de Kamer van Koophandel);

- instemming met de Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Het niet of slechts ten dele voldoen aan deze knock-out criteria leidt tot afwijzing van de offerte. De offerte wordt dan uitgesloten van verdere behandeling.

4.3 Geldigheidsduur

De inschrijver doet zijn aanbieding gestand voor een periode van 90 dagen gerekend vanaf de sluitingsdatum voor het indienen van de offertes.

4. EISEN AAN DE IN TE ZENDEN OFFERTE

4.1 Indienen van de offerte

Uw offerte dient uiterlijk **11 oktober 2012 om 16:00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports aanwezig te zijn. Offertes die op een andere wijze worden aangeboden, worden niet in behandeling genomen. Ook die offertes die na 11 oktober 2012 16:00 uur bij ons worden aangeleverd, zullen niet in behandeling worden genomen.

Wij willen alle offertes uiterst vertrouwelijk behandelen en verzoeken u om de offerte in een gesloten envelop in te dienen. De envelop dient te worden voorzien van de tekst:

Offerte accountantsdiensten – NIET OPENEN

Er wordt getekend voor ontvangst van de offerte. Iedere inschrijver ontvangt per e-mail een ontvangstbevestiging van zijn offerte. Deze bevestiging wordt, na het openen van de offertes, aan de in de offerte genoemde contactpersoon verstuurd op de dag van de sluitingsdatum of op de eerstvolgende werkdag daarna. In de ontvangstbevestiging zal tevens de tijd van ontvangst worden vermeld. Offertes die te laat (d.w.z. na het sluiten van de inleveringstermijn) worden ingediend, zullen worden afgewezen en van verdere deelname worden uitgesloten.

Per e-mail en/of per fax ingediende offertes worden niet geaccepteerd. Het risico van vertraging tijdens de (post)verzending of door onjuiste of onvolledige adressering is geheel voor rekening van de inschrijver. De ontvangen offertes worden tot de openingssessie ongeopend bewaard.

4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd

U wordt gevraagd de offerte, inclusief bijlagen, rechtsgeldig te ondertekenen door de daartoe geautoriseerde medewerker van de inschrijver en in 3-voud in te zenden. Tevens dient de gehele offerte inclusief de bijlagen in de Nederlandse taal te zijn opgesteld.

De offerte dient te bestaan uit:

- een aanbiedingsbrief met referentie naar deze offerte-uitvraag;
- een offerte met daarin de gevraagde gegevens/informatie conform de volgorde zoals is aangegeven in de inhoudsopgave onder 'Bijlagen'.

5. RAPPORTERING EN OVERLEG

De accountant dient in de rapportering kritisch te zijn naar de organisatie toe. De rapportages dienen transparant te worden opgesteld en:

- in hun bevindingen duidelijk (kort en bondig) te volgen zijn;
- in rapportages een consistente gedragslijn te volgen;
- tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren;
- te voorzien in oplossingsgerichte adviezen.

Voorts vinden wij het belangrijk dat er in voorkomende gevallen gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Met andere woorden, dat er historisch besef spreekt uit de rapportages. Hiertoe vragen wij u – naast een beschrijving van hoe u dit gaat vormgeven – voorbeeldrapportages van de managementletter en het verslag van bevindingen bij te voegen als bijlage F.

De producten naar aanleiding van de uitvoering van de opdracht zijn:

- de managementletter naar aanleiding van de interim controle met daarin de aanbevelingen die voortkomen uit de controlewerkzaamheden;
- de accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole met daarin de rapportering van de controlebevindingen.

Onderdeel van de informatievoorziening van de accountant is een presentatie in heldere bewoordingen van de bevindingen en aanbevelingen, die voortvloeien uit de jaarrekeningcontrole, aan het Dagelijks en Algemeen Bestuur van Groningen Seaports. In deze besturen hebben afgevaardigden van de gemeente Delfzijl en Eemshoek en provincie Groningen zitting. De nadruk inzake deze presentaties ligt op 'heldere bewoordingen'. Wij vernemen graag uw ideeën hierover. Dit onderdeel meenemen bij gunningscriterium 'Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden'.

In de managementletter en het verslag van bevindingen moet de accountant in ieder geval ingaan op:

- de kwaliteit van de informatievoorziening;
- de kwaliteit van de administratie;
- de continuïteit van de geautomatiseerde gegevens;
- de interne beheersing en de administratieve organisatie in hoofdlijnen;
- een getrouw beeld (geen grote fouten en onzekerheden) en de rechtmatigheid;
- de gebruikswaarde van de informatie voor het management team en de besturen.

Voorafgaand aan de interim controle en de jaarrekeningcontrole wordt een pre-audit gesprek gevoerd met minimaal aanwezig de manager Finance & Control en de business unit manager

Business Operations. Onderwerpen van overleg zijn de controle-aanpak, de risicoanalyse, de materialiteit en de controlebevindingen.

6. GUNNINGSCRITERIA

6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie

De offerte bevat een visie over de rol van de accountant binnen Groningen Seaports. Nadrukkelijk hiermee verbonden is de natuurlijke adviesfunctie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan adviezen op basis van de controlebevindingen en adviezen als gevolg van externe ontwikkelingen. Ook het adviseren over de ontwikkeling van instrumenten voor de controlfunctie valt onder de natuurlijke adviesfunctie.

Van de accountant wordt verwacht dat men ideeën levert voor verbetering van instrumenten en oog heeft voor de organisatie en de systemen. Dit veronderstelt een proactieve houding en de bereidheid te investeren in Groningen Seaports. De adviezen moeten oplossingsgericht zijn en uiteraard op de Seaportse situatie zijn toegespitst.

6.2 Prijs

Van de inschrijvers wordt een duidelijke en inzichtelijke gespecificeerde offerte verwacht (zie ook onderbouwing offertebedrag).

De afgegeven prijzen dienen betrekking te hebben op alle door de aanbieder in het kader van deze offerteaanvraag te leveren diensten. De offerte gaat afzonderlijk in op de onderdelen van de opdracht (zie onder punt 2 'Opdracht').

Daarnaast geeft de inschrijver aan wat het uurtarief is voor werkzaamheden die niet onder de opdracht zoals verwoord in hoofdstuk 2 vallen.

Facturering van de jaarlijkse controle geschiedt in twee gelijke termijnen. De eerste termijn nadat circa de helft van de werkzaamheden verricht is, de tweede nadat de programmaverantwoording naar het Algemeen Bestuur gestuurd is.

Onderbouwing offertebedrag:

- het offertebedrag wordt onderbouwd door een planning van de uit te voeren werkzaamheden, gekoppeld aan het uitvoeringsniveau en het daaraan gerelateerde uurtarief;
- het offertebedrag is inclusief alle eventueel bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten en secretariële ondersteuning;
- het offertebedrag geldt voor de opdrachtperiode 2012 - 2015.

6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden

De offerte bevat een beschrijving van hoe de controles op de jaarrekening plaatsvinden en hoe de controle aansluit bij de planning & control cyclus van Groningen Seaports. De planning & control cyclus maakt onderdeel uit van het meegezonden informatiepakket. Belangrijke elementen hierbij zijn welke eisen aan de organisatie worden gesteld en wat van Groningen Seaports wordt gevraagd ter voorbereiding op de controle. Tevens wordt verzocht uw visie over AO/IB en rechtmatigheid hierin op te nemen.

7. OFFERTE-BEOORDELING EN GUNNINGSCRITERIA

De beoordeling van de inschrijvingen geschiedt op basis van de economisch meest voordelige inschrijving. De inschrijvingen worden op de onderstaande criteria beoordeeld. Per criterium wordt hieronder de wegingsfactor gegeven. Aan de gunningscriteria wordt door middel van punten (1 tot 10) * de wegingsfactor een waardering gegeven.

#	Criterium	Wegingsfactor
1	Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	2,0
2	Prijs (vast en uurloon)	4,0
3	Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	4,0

De maximale puntenverdeling per criterium is als volgt:

Visie rol accountant $10 * 2,0 = 20$

Prijs $10 * 4,0 = 40$

Plan van aanpak $10 * 4,0 = 40$

TOTAAL maximaal 100 punten

De inschrijver met de hoogste waardering krijgt de opdracht gegund. In geval partijen gelijk eindigen, zal er worden geloot. Deze geschied door het plaatsen van de naam van de gelijk geëindigde partijen. Deze worden in een blanco envelop gedaan en in een bus geplaatst. Vervolgens zal door een door GSP aangewezen notaris in aanwezigheid van partijen en drie medewerkers van GSP uit de bus een envelop nemen. De naam van de partij die zich in deze envelop bevindt, zal de opdracht gegund krijgen.

De offerte van de inschrijver aan wie de opdracht gegund wordt, zal deel uitmaken van de af te sluiten overeenkomst.

**Bijlage 1   Geheimhoudingsverklaring (binnen drie werkdagen ondertekend
terugsturen tezamen met een ontvangstbevestiging)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring geheimhouding te betrachten over alles wat haar tijdens deze offerte-uitvraag ter ore komt en wat de belangen van Groningen Seaports zou kunnen schaden.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Bijlage 2 Verklaring inzake prijsafspraken (toevoegen aan de offerte als bijlage A)**VERKLARING**

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring dat de inschrijving op bovengenoemd werk zonder prijsafspraken met derden tot stand is gekomen.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

**Bijlage 3 Verklaring instemming Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS
behorende bij de offerte-uitvraag accountantsdiensten (toevoegen aan de
offerte als bijlage B)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart door ondertekening van deze verklaring in te stemmen met de Algemene Voorwaarden
GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08946

Voor akkoord

Afdeling BO: W.H. Boneschansker

Directeur H.D. Post

Datum

3 december 2012

3 december 2012

Paklaaf

WB
H.D. Post

Onderwerp: Gunningsadvies accountantsdiensten

Samenvatting

Op 12 juli 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten over te gaan tot een uitnodiging van een drietal kantoren en de randvoorwaarden vastgesteld. Na het doorlopen van het aanbestedingstraject stelt de aanbestedingscommissie voor Ernst & Young aan te wijzen als accountant belast met de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Toelichting

De accountantskantoren Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte. Het programma van eisen was hierbij leidend. De belangrijkste punten uit het programma van eisen zijn rapportering & overleg en gunningscriteria.

- Rapportering en overleg
  - De accountant dient in de rapportering (Management Letter en Verslag van Bevindingen) kritisch te zijn naar de organisatie toe. Gevraagd is aan de inschrijvers om tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren en GSP te voorzien van oplossingsgerichte adviezen.
  - Er dient historisch besef te spreken uit de rapportages. Hiermee bedoelen we dat gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Hiermee kan de voortgang/opvolging worden gevolgd.
  - In heldere bewoordingen de bestuurders kunnen meenemen in de bevindingen.
- Gunningscriteria
  - Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie. Dit betreft adviezen op basis van controlebevindingen, maar bijvoorbeeld ook het proactief leveren van ideeën voor de verbetering van instrumenten.
  - Prijs. Dit spreekt voor zich.
  - Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden. Dit betreft een beschrijving van de wijze waarop de controles bij GSP plaatsvinden alsook een visie over AO/IB en rechtmatigheid.

Voorafgaand aan het uitbrengen van de offerte was er gelegenheid tot het schriftelijk stellen van vragen. Dit heeft geresulteerd in een Nota van inlichtingen die naar alle drie de partijen is verzonden. Naar aanleiding van de Nota van inlichtingen zijn er

aanvullende schriftelijke vragen gesteld, die in een 2e Nota van inlichtingen zijn beantwoord. Voor de uiterste indiendatum van 16 oktober 2012 12:00 uur zijn de offertes van Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers binnengekomen.

Bij de waardering van de offertes is uitgegaan van het programma van eisen. De aanbestedingscommissie heeft onafhankelijk van elkaar de scoringstabel ingevuld. Dit heeft geresulteerd in de volgende scoringslijst:

1. Ernst & Young
2. PricewaterhouseCoopers
3. Deloitte

Op de drie criteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs en plan van aanpak / beschrijving controlewerkzaamheden kwam Ernst & Young voor de aanbestedingscommissie steevast als beste naar voren.

Voorstel:

De aanbestedingscommissie, bestaande uit mevrouw Heijnen en de heren Boneschansker, Nienhuis en Swagerman, heeft als haar eindoordeel uitgesproken dat aan het Algemeen Bestuur kan worden voorgesteld Ernst & Young te benoemen als accountant voor de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Voorwaarden:

Financieel	-
Mandaat	AB

Bijlage: Programma van Eisen

GRONINGEN SEAPORTS

AANBESTEDINGSDOCUMENT

Inhuur accountantsdiensten

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  - 1.1 Planning
2. Opdracht
  - 2.1 Toleranties
3. Procedure (voorschriften)
  - 3.1 Informatie-uitwisseling
  - 3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte
  - 3.3 Beoordelingsprocedure
    - 3.3.1 Knock-out criteria
  - 3.4 Geldigheidsduur
4. Eisen aan de in te zenden offerte
  - 4.1 Indienen van de offerte
  - 4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd
5. Rapportering en overleg
6. Gunningscriteria
  - 6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie
  - 6.2 Prijs
  - 6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden
7. Offerte-beoordeling en gunningscriteria

Informatiepakket bestaande uit:

- algemene presentatie Groningen Seaports
- programmaverantwoording 2011
- Programmabegroting 2012
- verordening accountantscontrole
- planning & control cyclus 2012

BIJLAGEN

Bijlage in aanbestedingsdocument	Naam	Bijlage in offerte inschrijver
Bijlage 1	Geheimhoudingsverklaring	Binnen drie werkdagen getekend retour. Voorafgaand aan inzenden offerte.
Knock-out criteria		
Bijlage 2	Verklaring inzake prijsafspraken	Bijlage A
Bijlage 3	Verklaring instemming Algemene Voorwaarden	Bijlage B
Gunningscriteria		
	Beschrijving visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	Bijlage C
	Prijs	Bijlage D
	Beschrijving plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	Bijlage E
	Voorbeeldrapportages managementletter en verslag van bevindingen	Bijlage F

Groningen Seaports is een Gemeenschappelijke Regeling. Onze hoofdtaken zijn: facilitering van haar klanten en de verdere ontwikkeling van het haven-industriële complex Delfzijl-Eemshaven. Groningen Seaports zorgt er proactief voor dat ondernemers in haar beheersgebied de infrastructuur en de voorzieningen hebben om hun economische activiteiten te (blijven) ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij altijd voorop.

Groningen Seaports is een transparante, platte organisatie met een front office voor directe contacten met de klant en een back office voor interne ondersteuning. Bij ons handelen gaan wij uit van de waarden vakmanschap, samenwerking en resultaat. Ons doel: tevreden klanten, tevreden aandeelhouders en tevreden medewerkers.

1. ALGEMEEN

Havenschap Delfzijl / Eemshaven handelend onder de naam Groningen Seaports (hierna te noemen Groningen Seaports) is gehuisvest aan het adres Handelskade Oost 1, 9934 AR Delfzijl. De werkzaamheden dienen plaats te vinden op dit adres.

De inschrijver is gehouden tot geheimhouding van de informatie die zij heeft verkregen betreffende de opdracht. Daarnaast behandelt Groningen Seaports de informatie die zij van de inschrijver ontvangt vertrouwelijk.

Er worden geen kosten vergoed voor het uitbrengen van offertes.

Naast dit programma van eisen treft u een informatiepakket en een geheimhoudingsverklaring aan. Wij verzoeken u binnen drie werkdagen ontvangst van deze stukken te bevestigen en de geheimhoudingsverklaring getekend retour te zenden.

1.1 Planning

Omschrijving	Datum
Verzenden offerte-aanvraag	21 september 2012
Sluitingstermijn stellen van vragen	27 september 2012 15:00 uur
Beantwoording van vragen	4 oktober 2012 15:00 uur
Sluitingstermijn indienen van offertes	11 oktober 2012 16:00 uur
Beoordeling offertes door aanbestedingscommissie	Week 42
Voorstel via Management Team	uiterlijk 29 oktober 2012
Voorstel via Dagelijks Bestuur	in de week van 20 november 2012
Besluitvorming vergadering Algemeen Bestuur	21 december 2012
Informereren inschrijvers (brief van gunning en afwijzing)	Week 52
Ingangsdatum contract	1 januari 2012

Het besluitvormingstraject loopt via Management Team, Dagelijks Bestuur en tenslotte Algemeen Bestuur. Dit besluitvormingstraject ligt ten grondslag aan deze planning.

2. OPDRACHT

De methode van aanbesteden is de meervoudig onderhandse aanbesteding. Drie kantoren zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte.

De opdracht tot accountantscontrole omvat:

- de interim controle;
- de controle van de jaarrekening inclusief verplichte paragrafen en jaarverslag;
- rechtmatigheidscontrole.

De interim controle vindt plaats in november/december en de controle van de jaarrekening in de laatste week van februari.

De opdracht wordt verleend voor de boekjaren 2012, 2013, 2014 en 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar. Na deze periode zal er een nieuwe aanbestedingsronde worden gehouden.

Er kan niet op delen van de hierboven genoemde opdracht ingeschreven worden.

Deze opdracht betreft de accountantscontrole van Groningen Seaports als gemeenschappelijke regeling.

2.1 Toleranties

Als basis voor de offerte kan de omvangbasis van de suppletoire begroting 2012 ad € 26,3 miljoen worden gehanteerd.

Voor de bij de opdracht toe te passen toleranties zijn de minimumeisen voor de accountantsverklaring leidend. Voorafgaand aan de jaarlijkse accountantscontrole stelt het Algemeen Bestuur het controleprotocol voor het desbetreffende jaar vast. Tevens wordt dan vastgesteld, in overleg met de accountant, aan welke onderdelen specifieke aandacht besteed dient te worden en welke rapporteringstoleranties daarbij gehanteerd dienen te worden.

3. PROCEDURE (voorschriften)

3.1 Informatie-uitwisseling

(Eventuele) vragen over het programma van eisen kunnen uitsluitend per e-mail worden gesteld aan mw. drs. M.A.H.C. Heijnen, manager Finance & Control. Het email adres is: info.projectsecretariaat@groningen-seaports.com.

Telefonisch gestelde vragen zullen **niet** worden beantwoord!

Deze vragen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 27 september 2012 15:00 uur indienen, waarna alle vragen ineens per email worden beantwoord en verwerkt in een Nota van Inlichtingen en Wijzigingen. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen wordt uiterlijk 4 oktober 2012 per mail verzonden. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen zal deel gaan uitmaken van de aanbestedingsstukken.

3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte

De offerte, inclusief bijlagen, dient uiterlijk 11 oktober 2012 16:00 uur volledig en schriftelijk in 3-voud te zijn ingediend. De offerte dient gericht te zijn aan:

Groningen Seaports
t.a.v. mw. drs. M.A.H.C. Heijnen
Handelskade Oost 1
9934 AR DELFZIJL

3.3 Beoordelingsprocedure

De procedure betreft een meervoudig onderhandse aanbesteding. De offertes worden beoordeeld op de gunningscriteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs (vast en uurloon) en plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden.

Indien aan de hieronder vermelde knock-out criteria is voldaan, is er sprake van een rechtsgeldige offerte, die op deze gunningscriteria beoordeeld kan worden. Vervolgens wordt besloten aan welke inschrijver de opdracht gegund wordt.

3.3.1 Knock-out criteria

Voor het beoordelen van de offertes hanteert Groningen Seaports de volgende knock-out criteria:

- de offerte is op tijd, volledig en in drievoud ingediend;
- de offerte is, inclusief de bijlagen, gesteld in de Nederlandse taal;
- de standaardformulieren (en bijlagen) zijn ingevuld c.q. voorzien van alle gevraagde gegevens en ondertekend aan de ingediende offerte toegevoegd op de wijze en in de volgorde zoals voorgeschreven op pagina 3;
- de offerte is ondertekend door een rechtsgeldig bevoegde c.q. geautoriseerde persoon (blijkend uit het uittreksel van de Kamer van Koophandel);

- instemming met de Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Het niet of slechts ten dele voldoen aan deze knock-out criteria leidt tot afwijzing van de offerte.

De offerte wordt dan uitgesloten van verdere behandeling.

4.3 Geldigheidsduur

De inschrijver doet zijn aanbieding gestand voor een periode van 90 dagen gerekend vanaf de sluitingsdatum voor het indienen van de offertes.

4. EISEN AAN DE IN TE ZENDEN OFFERTE

4.1 Indienen van de offerte

Uw offerte dient uiterlijk **11 oktober 2012 om 16:00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports aanwezig te zijn. Offertes die op een andere wijze worden aangeboden, worden niet in behandeling genomen. Ook die offertes die na 11 oktober 2012 16:00 uur bij ons worden aangeleverd, zullen niet in behandeling worden genomen.

Wij willen alle offertes uiterst vertrouwelijk behandelen en verzoeken u om de offerte in een gesloten envelop in te dienen. De envelop dient te worden voorzien van de tekst:

Offerte accountantsdiensten – NIET OPENEN

Er wordt getekend voor ontvangst van de offerte. Iedere inschrijver ontvangt per e-mail een ontvangstbevestiging van zijn offerte. Deze bevestiging wordt, na het openen van de offertes, aan de in de offerte genoemde contactpersoon verstuurd op de dag van de sluitingsdatum of op de eerstvolgende werkdag daarna. In de ontvangstbevestiging zal tevens de tijd van ontvangst worden vermeld. Offertes die te laat (d.w.z. na het sluiten van de inleveringstermijn) worden ingediend, zullen worden afgewezen en van verdere deelname worden uitgesloten.

Per e-mail en/of per fax ingediende offertes worden niet geaccepteerd. Het risico van vertraging tijdens de (post)verzending of door onjuiste of onvolledige adressering is geheel voor rekening van de inschrijver. De ontvangen offertes worden tot de openingssessie ongeopend bewaard.

4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd

U wordt gevraagd de offerte, inclusief bijlagen, rechtsgeldig te ondertekenen door de daartoe geautoriseerde medewerker van de inschrijver en in 3-voud in te zenden. Tevens dient de gehele offerte inclusief de bijlagen in de Nederlandse taal te zijn opgesteld.

De offerte dient te bestaan uit:

- een aanbiedingsbrief met referentie naar deze offerte-uitvraag;
- een offerte met daarin de gevraagde gegevens/informatie conform de volgorde zoals is aangegeven in de inhoudsopgave onder 'Bijlagen'.

5. RAPPORTERING EN OVERLEG

De accountant dient in de rapportering kritisch te zijn naar de organisatie toe. De rapportages dienen transparant te worden opgesteld en:

- in hun bevindingen duidelijk (kort en bondig) te volgen zijn;
- in rapportages een consistente gedragslijn te volgen;
- tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren;
- te voorzien in oplossingsgerichte adviezen.

Voorts vinden wij het belangrijk dat er in voorkomende gevallen gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Met andere woorden, dat er historisch besef spreekt uit de rapportages. Hiertoe vragen wij u – naast een beschrijving van hoe u dit gaat vormgeven – voorbeeldrapportages van de managementletter en het verslag van bevindingen bij te voegen als bijlage F.

De producten naar aanleiding van de uitvoering van de opdracht zijn:

- de managementletter naar aanleiding van de interim controle met daarin de aanbevelingen die voortkomen uit de controlewerkzaamheden;
- de accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole met daarin de rapportering van de controlebevindingen.

Onderdeel van de informatievoorziening van de accountant is een presentatie in heldere bewoordingen van de bevindingen en aanbevelingen, die voortvloeien uit de jaarrekeningcontrole, aan het Dagelijks en Algemeen Bestuur van Groningen Seaports. In deze besturen hebben afgevaardigden van de gemeente Delfzijl en Eemshaven en provincie Groningen zitting. De nadruk inzake deze presentaties ligt op 'heldere bewoordingen'. Wij vernemen graag uw ideeën hierover. Dit onderdeel meenemen bij gunningscriterium 'Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden'.

In de managementletter en het verslag van bevindingen moet de accountant in ieder geval ingaan op:

- de kwaliteit van de informatievoorziening;
- de kwaliteit van de administratie;
- de continuïteit van de geautomatiseerde gegevens;
- de interne beheersing en de administratieve organisatie in hoofdlijnen;
- een getrouw beeld (geen grote fouten en onzekerheden) en de rechtmatigheid;
- de gebruikswaarde van de informatie voor het management team en de besturen.

Voorafgaand aan de interim controle en de jaarrekeningcontrole wordt een pre-audit gesprek gevoerd met minimaal aanwezig de manager Finance & Control en de business unit manager

Business Operations. Onderwerpen van overleg zijn de controle-aanpak, de risicoanalyse, de materialiteit en de controlebevindingen.

6. GUNNINGSCRITERIA

6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie

De offerte bevat een visie over de rol van de accountant binnen Groningen Seaports. Nadrukkelijk hiermee verbonden is de natuurlijke adviesfunctie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan adviezen op basis van de controlebevindingen en adviezen als gevolg van externe ontwikkelingen. Ook het adviseren over de ontwikkeling van instrumenten voor de controlfunctie valt onder de natuurlijke adviesfunctie.

Van de accountant wordt verwacht dat men ideeën levert voor verbetering van instrumenten en oog heeft voor de organisatie en de systemen. Dit veronderstelt een proactieve houding en de bereidheid te investeren in Groningen Seaports. De adviezen moeten oplossingsgericht zijn en uiteraard op de Seaportse situatie zijn toegespitst.

6.2 Prijs

Van de inschrijvers wordt een duidelijke en inzichtelijke gespecificeerde offerte verwacht (zie ook onderbouwing offertebedrag).

De afgegeven prijzen dienen betrekking te hebben op alle door de aanbieder in het kader van deze offerteaanvraag te leveren diensten. De offerte gaat afzonderlijk in op de onderdelen van de opdracht (zie onder punt 2 'Opdracht').

Daarnaast geeft de inschrijver aan wat het uurtarief is voor werkzaamheden die niet onder de opdracht zoals verwoord in hoofdstuk 2 vallen.

Facturering van de jaarlijkse controle geschiedt in twee gelijke termijnen. De eerste termijn nadat circa de helft van de werkzaamheden verricht is, de tweede nadat de programmaverantwoording naar het Algemeen Bestuur gestuurd is.

Onderbouwing offertebedrag:

- het offertebedrag wordt onderbouwd door een planning van de uit te voeren werkzaamheden, gekoppeld aan het uitvoeringsniveau en het daaraan gerelateerde uurtarief;
- het offertebedrag is inclusief alle eventueel bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten en secretariële ondersteuning;
- het offertebedrag geldt voor de opdrachtperiode 2012 - 2015.

6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden

De offerte bevat een beschrijving van hoe de controles op de jaarrekening plaatsvinden en hoe de controle aansluit bij de planning & control cyclus van Groningen Seaports. De planning & control cyclus maakt onderdeel uit van het meegezonden informatiepakket. Belangrijke elementen hierbij zijn welke eisen aan de organisatie worden gesteld en wat van Groningen Seaports wordt gevraagd ter voorbereiding op de controle. Tevens wordt verzocht uw visie over AO/IB en rechtmatigheid hierin op te nemen.

7. OFFERTE-BEOORDELING EN GUNNINGSCRITERIA

De beoordeling van de inschrijvingen geschiedt op basis van de economisch meest voordelige inschrijving. De inschrijvingen worden op de onderstaande criteria beoordeeld. Per criterium wordt hieronder de wegingsfactor gegeven. Aan de gunningscriteria wordt door middel van punten (1 tot 10) * de wegingsfactor een waardering gegeven.

#	Criterium	Wegingsfactor
1	Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	2,0
2	Prijs (vast en uurloon)	4,0
3	Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	4,0

De maximale puntenverdeling per criterium is als volgt:

Visie rol accountant $10 * 2,0 = 20$

Prijs $10 * 4,0 = 40$

Plan van aanpak $10 * 4,0 = 40$

TOTAAL maximaal 100 punten

De inschrijver met de hoogste waardering krijgt de opdracht gegund. In geval partijen gelijk eindigen, zal er worden geloot. Deze geschied door het plaatsen van de naam van de gelijk geëindigde partijen. Deze worden in een blanco envelop gedaan en in een bus geplaatst. Vervolgens zal door een door GSP aangewezen notaris in aanwezigheid van partijen en drie medewerkers van GSP uit de bus een envelop nemen. De naam van de partij die zich in deze envelop bevindt, zal de opdracht gegund krijgen.

De offerte van de inschrijver aan wie de opdracht gegund wordt, zal deel uitmaken van de af te sluiten overeenkomst.

**Bijlage 1   Geheimhoudingsverklaring (binnen drie werkdagen ondertekend
terugsturen tezamen met een ontvangstbevestiging)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring geheimhouding te betrachten over alles wat haar tijdens deze offerte-uitvraag ter ore komt en wat de belangen van Groningen Seaports zou kunnen schaden.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Bijlage 2 Verklaring inzake prijsafspraken (toevoegen aan de offerte als bijlage A)

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring dat de inschrijving op bovengenoemd werk zonder prijsafspraken met derden tot stand is gekomen.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

**Bijlage 3 Verklaring instemming Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS
behorende bij de offerte-uitvraag accountantsdiensten (toevoegen aan de
offerte als bijlage B)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart door ondertekening van deze verklaring in te stemmen met de Algemene Voorwaarden
GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08946

Voor akkoord
Afdeling BO: W.H. Boneschansker
Directeur H.D. Post

Datum
3 december 2012
3 december 2012

Paraaf
WB
H.D. Post

Onderwerp: Gunningsadvies accountantsdiensten

Samenvatting

Op 12 juli 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten over te gaan tot een uitnodiging van een drietal kantoren en de randvoorwaarden vastgesteld. Na het doorlopen van het aanbestedingstraject stelt de aanbestedingscommissie voor Ernst & Young aan te wijzen als accountant belast met de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Toelichting

De accountantskantoren Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte. Het programma van eisen was hierbij leidend. De belangrijkste punten uit het programma van eisen zijn rapportering & overleg en gunningscriteria.

- Rapportering en overleg
  - De accountant dient in de rapportering (Management Letter en Verslag van Bevindingen) kritisch te zijn naar de organisatie toe. Gevraagd is aan de inschrijvers om tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren en GSP te voorzien van oplossingsgerichte adviezen.
  - Er dient historisch besef te spreken uit de rapportages. Hiermee bedoelen we dat gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Hiermee kan de voortgang/opvolging worden gevolgd.
  - In heldere bewoordingen de bestuurders kunnen meenemen in de bevindingen.
- Gunningscriteria
  - Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie. Dit betreft adviezen op basis van controlebevindingen, maar bijvoorbeeld ook het proactief leveren van ideeën voor de verbetering van instrumenten.
  - Prijs. Dit spreekt voor zich.
  - Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden. Dit betreft een beschrijving van de wijze waarop de controles bij GSP plaatsvinden alsook een visie over AO/IB en rechtmatigheid.

Voorafgaand aan het uitbrengen van de offerte was er gelegenheid tot het schriftelijk stellen van vragen. Dit heeft geresulteerd in een Nota van inlichtingen die naar alle drie de partijen is verzonden. Naar aanleiding van de Nota van inlichtingen zijn er

aanvullende schriftelijke vragen gesteld, die in een 2e Nota van inlichtingen zijn beantwoord. Voor de uiterste indiendatum van 16 oktober 2012 12:00 uur zijn de offertes van Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers binnengekomen.

Bij de waardering van de offertes is uitgegaan van het programma van eisen. De aanbestedingscommissie heeft onafhankelijk van elkaar de scoringstabel ingevuld. Dit heeft geresulteerd in de volgende scoringslijst:

1. Ernst & Young
2. PricewaterhouseCoopers
3. Deloitte

Op de drie criteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs en plan van aanpak / beschrijving controlewerkzaamheden kwam Ernst & Young voor de aanbestedingscommissie steevast als beste naar voren.

Voorstel:

De aanbestedingscommissie, bestaande uit mevrouw Heijnen en de heren Boneschansker, Nienhuis en Swagerman, heeft als haar eindoordeel uitgesproken dat aan het Algemeen Bestuur kan worden voorgesteld Ernst & Young te benoemen als accountant voor de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Voorwaarden:

Financieel -
Mandaat AB

Bijlage: Programma van Eisen

GRONINGEN SEAPORTS

AANBESTEDINGSDOCUMENT

Inhuur accountantsdiensten

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  - 1.1 Planning
2. Opdracht
  - 2.1 Toleranties
3. Procedure (voorschriften)
  - 3.1 Informatie-uitwisseling
  - 3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte
  - 3.3 Beoordelingsprocedure
    - 3.3.1 Knock-out criteria
  - 3.4 Geldigheidsduur
4. Eisen aan de in te zenden offerte
  - 4.1 Indienen van de offerte
  - 4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd
5. Rapportering en overleg
6. Gunningscriteria
  - 6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie
  - 6.2 Prijs
  - 6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden
7. Offerte-beoordeling en gunningscriteria

Informatiepakket bestaande uit:

- algemene presentatie Groningen Seaports
- programmaverantwoording 2011
- Programmabegroting 2012
- verordening accountantscontrole
- planning & control cyclus 2012

BIJLAGEN

Bijlage in aanbestedingsdocument	Naam	Bijlage in offerte inschrijver
Bijlage 1	Geheimhoudingsverklaring	Binnen drie werkdagen getekend retour. Voorafgaand aan inzenden offerte.
Knock-out criteria		
Bijlage 2	Verklaring inzake prijsafspraken	Bijlage A
Bijlage 3	Verklaring instemming Algemene Voorwaarden	Bijlage B
Gunningscriteria		
	Beschrijving visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	Bijlage C
	Prijs	Bijlage D
	Beschrijving plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	Bijlage E
	Voorbeeldrapportages managementletter en verslag van bevindingen	Bijlage F

Groningen Seaports is een Gemeenschappelijke Regeling. Onze hoofdtaken zijn: facilitering van haar klanten en de verdere ontwikkeling van het haven-industriële complex Delfzijl-Eemshaven. Groningen Seaports zorgt er proactief voor dat ondernemers in haar beheersgebied de infrastructuur en de voorzieningen hebben om hun economische activiteiten te (blijven) ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij altijd voorop.

Groningen Seaports is een transparante, platte organisatie met een front office voor directe contacten met de klant en een back office voor interne ondersteuning. Bij ons handelen gaan wij uit van de waarden vakmanschap, samenwerking en resultaat. Ons doel: tevreden klanten, tevreden aandeelhouders en tevreden medewerkers.

1. ALGEMEEN

Havenschap Delfzijl / Eemshaven handelend onder de naam Groningen Seaports (hierna te noemen Groningen Seaports) is gehuisvest aan het adres Handelskade Oost 1, 9934 AR Delfzijl. De werkzaamheden dienen plaats te vinden op dit adres.

De inschrijver is gehouden tot geheimhouding van de informatie die zij heeft verkregen betreffende de opdracht. Daarnaast behandelt Groningen Seaports de informatie die zij van de inschrijver ontvangt vertrouwelijk.

Er worden geen kosten vergoed voor het uitbrengen van offertes.

Naast dit programma van eisen treft u een informatiepakket en een geheimhoudingsverklaring aan. Wij verzoeken u binnen drie werkdagen ontvangst van deze stukken te bevestigen en de geheimhoudingsverklaring getekend retour te zenden.

1.1 Planning

Omschrijving	Datum
Verzenden offerte-aanvraag	21 september 2012
Sluitingstermijn stellen van vragen	27 september 2012 15:00 uur
Beantwoording van vragen	4 oktober 2012 15:00 uur
Sluitingstermijn indienen van offertes	11 oktober 2012 16:00 uur
Beoordeling offertes door aanbestedingscommissie	Week 42
Voorstel via Management Team	uiterlijk 29 oktober 2012
Voorstel via Dagelijks Bestuur	in de week van 20 november 2012
Besluitvorming vergadering Algemeen Bestuur	21 december 2012
Informereren inschrijvers (brief van gunning en afwijzing)	Week 52
Ingangsdatum contract	1 januari 2012

Het besluitvormingstraject loopt via Management Team, Dagelijks Bestuur en tenslotte Algemeen Bestuur. Dit besluitvormingstraject ligt ten grondslag aan deze planning.

2. OPDRACHT

De methode van aanbesteden is de meervoudig onderhandse aanbesteding. Drie kantoren zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte.

De opdracht tot accountantscontrole omvat:

- de interim controle;
- de controle van de jaarrekening inclusief verplichte paragrafen en jaarverslag;
- rechtmatigheidscontrole.

De interim controle vindt plaats in november/december en de controle van de jaarrekening in de laatste week van februari.

De opdracht wordt verleend voor de boekjaren 2012, 2013, 2014 en 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar. Na deze periode zal er een nieuwe aanbestedingsronde worden gehouden.

Er kan niet op delen van de hierboven genoemde opdracht ingeschreven worden.

Deze opdracht betreft de accountantscontrole van Groningen Seaports als gemeenschappelijke regeling.

2.1 Toleranties

Als basis voor de offerte kan de omvangbasis van de suppletoire begroting 2012 ad € 26,3 miljoen worden gehanteerd.

Voor de bij de opdracht toe te passen toleranties zijn de minimumeisen voor de accountantsverklaring leidend. Voorafgaand aan de jaarlijkse accountantscontrole stelt het Algemeen Bestuur het controleprotocol voor het desbetreffende jaar vast. Tevens wordt dan vastgesteld, in overleg met de accountant, aan welke onderdelen specifieke aandacht besteed dient te worden en welke rapporteringstoleranties daarbij gehanteerd dienen te worden.

3. PROCEDURE (voorschriften)

3.1 Informatie-uitwisseling

(Eventuele) vragen over het programma van eisen kunnen uitsluitend per e-mail worden gesteld aan mw. drs. M.A.H.C. Heijnen, manager Finance & Control. Het email adres is: info.projectsecretariaat@ groningen-seaports.com.

Telefonisch gestelde vragen zullen **niet** worden beantwoord!

Deze vragen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 27 september 2012 15:00 uur indienen, waarna alle vragen ineens per email worden beantwoord en verwerkt in een Nota van Inlichtingen en Wijzigingen. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen wordt uiterlijk 4 oktober 2012 per mail verzonden. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen zal deel gaan uitmaken van de aanbestedingsstukken.

3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte

De offerte, inclusief bijlagen, dient uiterlijk 11 oktober 2012 16:00 uur volledig en schriftelijk in 3-voud te zijn ingediend. De offerte dient gericht te zijn aan:

Groningen Seaports
t.a.v. mw. drs. M.A.H.C. Heijnen
Handelskade Oost 1
9934 AR DELFZIJL

3.3 Beoordelingsprocedure

De procedure betreft een meervoudig onderhandse aanbesteding. De offertes worden beoordeeld op de gunningscriteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs (vast en uurloon) en plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden.

Indien aan de hieronder vermelde knock-out criteria is voldaan, is er sprake van een rechtsgeldige offerte, die op deze gunningscriteria beoordeeld kan worden. Vervolgens wordt besloten aan welke inschrijver de opdracht gegund wordt.

3.3.1 Knock-out criteria

Voor het beoordelen van de offertes hanteert Groningen Seaports de volgende knock-out criteria:

- de offerte is op tijd, volledig en in drievoud ingediend;
- de offerte is, inclusief de bijlagen, gesteld in de Nederlandse taal;
- de standaardformulieren (en bijlagen) zijn ingevuld c.q. voorzien van alle gevraagde gegevens en ondertekend aan de ingediende offerte toegevoegd op de wijze en in de volgorde zoals voorgeschreven op pagina 3;
- de offerte is ondertekend door een rechtsgeldig bevoegde c.q. geautoriseerde persoon (blijkend uit het uittreksel van de Kamer van Koophandel);

- instemming met de Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Het niet of slechts ten dele voldoen aan deze knock-out criteria leidt tot afwijzing van de offerte. De offerte wordt dan uitgesloten van verdere behandeling.

4.3 Geldigheidsduur

De inschrijver doet zijn aanbieding gestand voor een periode van 90 dagen gerekend vanaf de sluitingsdatum voor het indienen van de offertes.

4. EISEN AAN DE IN TE ZENDEN OFFERTE

4.1 Indienen van de offerte

Uw offerte dient uiterlijk **11 oktober 2012 om 16:00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports aanwezig te zijn. Offertes die op een andere wijze worden aangeboden, worden niet in behandeling genomen. Ook die offertes die na 11 oktober 2012 16:00 uur bij ons worden aangeleverd, zullen niet in behandeling worden genomen.

Wij willen alle offertes uiterst vertrouwelijk behandelen en verzoeken u om de offerte in een gesloten envelop in te dienen. De envelop dient te worden voorzien van de tekst:

Offerte accountantsdiensten – NIET OPENEN

Er wordt getekend voor ontvangst van de offerte. Iedere inschrijver ontvangt per e-mail een ontvangstbevestiging van zijn offerte. Deze bevestiging wordt, na het openen van de offertes, aan de in de offerte genoemde contactpersoon verstuurd op de dag van de sluitingsdatum of op de eerstvolgende werkdag daarna. In de ontvangstbevestiging zal tevens de tijd van ontvangst worden vermeld. Offertes die te laat (d.w.z. na het sluiten van de inleveringstermijn) worden ingediend, zullen worden afgewezen en van verdere deelname worden uitgesloten.

Per e-mail en/of per fax ingediende offertes worden niet geaccepteerd. Het risico van vertraging tijdens de (post)verzending of door onjuiste of onvolledige adressering is geheel voor rekening van de inschrijver. De ontvangen offertes worden tot de openingssessie ongeopend bewaard.

4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd

U wordt gevraagd de offerte, inclusief bijlagen, rechtsgeldig te ondertekenen door de daartoe geautoriseerde medewerker van de inschrijver en in 3-voud in te zenden. Tevens dient de gehele offerte inclusief de bijlagen in de Nederlandse taal te zijn opgesteld.

De offerte dient te bestaan uit:

- een aanbiedingsbrief met referentie naar deze offerte-uitvraag;
- een offerte met daarin de gevraagde gegevens/informatie conform de volgorde zoals is aangegeven in de inhoudsopgave onder 'Bijlagen'.

5. RAPPORTERING EN OVERLEG

De accountant dient in de rapportering kritisch te zijn naar de organisatie toe. De rapportages dienen transparant te worden opgesteld en:

- in hun bevindingen duidelijk (kort en bondig) te volgen zijn;
- in rapportages een consistente gedragslijn te volgen;
- tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren;
- te voorzien in oplossingsgerichte adviezen.

Voorts vinden wij het belangrijk dat er in voorkomende gevallen gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Met andere woorden, dat er historisch besef spreekt uit de rapportages. Hiertoe vragen wij u – naast een beschrijving van hoe u dit gaat vormgeven – voorbeeldrapportages van de managementletter en het verslag van bevindingen bij te voegen als bijlage F.

De producten naar aanleiding van de uitvoering van de opdracht zijn:

- de managementletter naar aanleiding van de interim controle met daarin de aanbevelingen die voortkomen uit de controlewerkzaamheden;
- de accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole met daarin de rapportering van de controlebevindingen.

Onderdeel van de informatievoorziening van de accountant is een presentatie in heldere bewoordingen van de bevindingen en aanbevelingen, die voortvloeien uit de jaarrekeningcontrole, aan het Dagelijks en Algemeen Bestuur van Groningen Seaports. In deze besturen hebben afgevaardigden van de gemeente Delfzijl en Eemsmond en provincie Groningen zitting. De nadruk inzake deze presentaties ligt op 'heldere bewoordingen'. Wij vernemen graag uw ideeën hierover. Dit onderdeel meenemen bij gunningscriterium 'Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden'.

In de managementletter en het verslag van bevindingen moet de accountant in ieder geval ingaan op:

- de kwaliteit van de informatievoorziening;
- de kwaliteit van de administratie;
- de continuïteit van de geautomatiseerde gegevens;
- de interne beheersing en de administratieve organisatie in hoofdlijnen;
- een getrouw beeld (geen grote fouten en onzekerheden) en de rechtmatigheid;
- de gebruikswaarde van de informatie voor het management team en de besturen.

Voorafgaand aan de interim controle en de jaarrekeningcontrole wordt een pre-audit gesprek gevoerd met minimaal aanwezig de manager Finance & Control en de business unit manager

Business Operations. Onderwerpen van overleg zijn de controle-aanpak, de risicoanalyse, de materialiteit en de controlebevindingen.

6. GUNNINGSCRITERIA

6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie

De offerte bevat een visie over de rol van de accountant binnen Groningen Seaports. Nadrukkelijk hiermee verbonden is de natuurlijke adviesfunctie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan adviezen op basis van de controlebevindingen en adviezen als gevolg van externe ontwikkelingen. Ook het adviseren over de ontwikkeling van instrumenten voor de controlfunctie valt onder de natuurlijke adviesfunctie.

Van de accountant wordt verwacht dat men ideeën levert voor verbetering van instrumenten en oog heeft voor de organisatie en de systemen. Dit veronderstelt een proactieve houding en de bereidheid te investeren in Groningen Seaports. De adviezen moeten oplossingsgericht zijn en uiteraard op de Seaportse situatie zijn toegespitst.

6.2 Prijs

Van de inschrijvers wordt een duidelijke en inzichtelijke gespecificeerde offerte verwacht (zie ook onderbouwing offertebedrag).

De afgegeven prijzen dienen betrekking te hebben op alle door de aanbieder in het kader van deze offerteaanvraag te leveren diensten. De offerte gaat afzonderlijk in op de onderdelen van de opdracht (zie onder punt 2 'Opdracht').

Daarnaast geeft de inschrijver aan wat het uurtarief is voor werkzaamheden die niet onder de opdracht zoals verwoord in hoofdstuk 2 vallen.

Facturering van de jaarlijkse controle geschiedt in twee gelijke termijnen. De eerste termijn nadat circa de helft van de werkzaamheden verricht is, de tweede nadat de programmaverantwoording naar het Algemeen Bestuur gestuurd is.

Onderbouwing offertebedrag:

- het offertebedrag wordt onderbouwd door een planning van de uit te voeren werkzaamheden, gekoppeld aan het uitvoeringsniveau en het daaraan gerelateerde uurtarief;
- het offertebedrag is inclusief alle eventueel bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten en secretariële ondersteuning;
- het offertebedrag geldt voor de opdrachtperiode 2012 - 2015.

6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden

De offerte bevat een beschrijving van hoe de controles op de jaarrekening plaatsvinden en hoe de controle aansluit bij de planning & control cyclus van Groningen Seaports. De planning & control cyclus maakt onderdeel uit van het meegezonden informatiepakket. Belangrijke elementen hierbij zijn welke eisen aan de organisatie worden gesteld en wat van Groningen Seaports wordt gevraagd ter voorbereiding op de controle. Tevens wordt verzocht uw visie over AO/IB en rechtmatigheid hierin op te nemen.

7. OFFERTE-BEOORDELING EN GUNNINGSCRITERIA

De beoordeling van de inschrijvingen geschiedt op basis van de economisch meest voordelige inschrijving. De inschrijvingen worden op de onderstaande criteria beoordeeld. Per criterium wordt hieronder de wegingsfactor gegeven. Aan de gunningscriteria wordt door middel van punten (1 tot 10) * de wegingsfactor een waardering gegeven.

#	Criterium	Wegingsfactor
1	Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	2,0
2	Prijs (vast en uurloon)	4,0
3	Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	4,0

De maximale puntenverdeling per criterium is als volgt:

Visie rol accountant $10 * 2,0 = 20$

Prijs $10 * 4,0 = 40$

Plan van aanpak $10 * 4,0 = 40$

TOTAAL maximaal 100 punten

De inschrijver met de hoogste waardering krijgt de opdracht gegund. In geval partijen gelijk eindigen, zal er worden geloot. Deze geschied door het plaatsen van de naam van de gelijk geëindigde partijen. Deze worden in een blanco envelop gedaan en in een bus geplaatst. Vervolgens zal door een door GSP aangewezen notaris in aanwezigheid van partijen en drie medewerkers van GSP uit de bus een envelop nemen. De naam van de partij die zich in deze envelop bevindt, zal de opdracht gegund krijgen.

De offerte van de inschrijver aan wie de opdracht gegund wordt, zal deel uitmaken van de af te sluiten overeenkomst.

**Bijlage 1   Geheimhoudingsverklaring (binnen drie werkdagen ondertekend
terugsturen tezamen met een ontvangstbevestiging)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring geheimhouding te betrachten over alles wat haar tijdens deze offerte-uitvraag ter ore komt en wat de belangen van Groningen Seaports zou kunnen schaden.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Bijlage 2 Verklaring inzake prijsafspraken (toevoegen aan de offerte als bijlage A)

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring dat de inschrijving op bovengenoemd werk zonder prijsafspraken met derden tot stand is gekomen.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

**Bijlage 3 Verklaring instemming Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS
behorende bij de offerte-uitvraag accountantsdiensten (toevoegen aan de
offerte als bijlage B)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart door ondertekening van deze verklaring in te stemmen met de Algemene Voorwaarden
GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08946

Voor akkoord
Afdeling BO: W.H. Boneschansker
Directeur H.D. Post

Datum
3 december 2012
3 december 2012

Paraaf
WB
H.D. Post

Onderwerp: Gunningsadvies accountantsdiensten

Samenvatting

Op 12 juli 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten over te gaan tot een uitnodiging van een drietal kantoren en de randvoorwaarden vastgesteld. Na het doorlopen van het aanbestedingstraject stelt de aanbestedingscommissie voor Ernst & Young aan te wijzen als accountant belast met de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Toelichting

De accountantskantoren Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte. Het programma van eisen was hierbij leidend. De belangrijkste punten uit het programma van eisen zijn rapportering & overleg en gunningscriteria.

- Rapportering en overleg
  - De accountant dient in de rapportering (Management Letter en Verslag van Bevindingen) kritisch te zijn naar de organisatie toe. Gevraagd is aan de inschrijvers om tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren en GSP te voorzien van oplossingsgerichte adviezen.
  - Er dient historisch besef te spreken uit de rapportages. Hiermee bedoelen we dat gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Hiermee kan de voortgang/opvolging worden gevolgd.
  - In heldere bewoordingen de bestuurders kunnen meenemen in de bevindingen.
- Gunningscriteria
  - Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie. Dit betreft adviezen op basis van controlebevindingen, maar bijvoorbeeld ook het proactief leveren van ideeën voor de verbetering van instrumenten.
  - Prijs. Dit spreekt voor zich.
  - Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden. Dit betreft een beschrijving van de wijze waarop de controles bij GSP plaatsvinden alsook een visie over AO/IB en rechtmatigheid.

Voorafgaand aan het uitbrengen van de offerte was er gelegenheid tot het schriftelijk stellen van vragen. Dit heeft geresulteerd in een Nota van inlichtingen die naar alle drie de partijen is verzonden. Naar aanleiding van de Nota van inlichtingen zijn er

aanvullende schriftelijke vragen gesteld, die in een 2e Nota van inlichtingen zijn beantwoord. Voor de uiterste indiendatum van 16 oktober 2012 12:00 uur zijn de offertes van Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers binnengekomen.

Bij de waardering van de offertes is uitgegaan van het programma van eisen. De aanbestedingscommissie heeft onafhankelijk van elkaar de scoringstabel ingevuld. Dit heeft geresulteerd in de volgende scoringslijst:

1. Ernst & Young
2. PricewaterhouseCoopers
3. Deloitte

Op de drie criteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs en plan van aanpak / beschrijving controlewerkzaamheden kwam Ernst & Young voor de aanbestedingscommissie steevast als beste naar voren.

Voorstel:

De aanbestedingscommissie, bestaande uit mevrouw Heijnen en de heren Boneschansker, Nienhuis en Swagerman, heeft als haar eindoordeel uitgesproken dat aan het Algemeen Bestuur kan worden voorgesteld Ernst & Young te benoemen als accountant voor de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Voorwaarden:

Financieel	-
Mandaat	AB

Bijlage: Programma van Eisen

GRONINGEN SEAPORTS

AANBESTEDINGSDOCUMENT

Inhuur accountantsdiensten

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  - 1.1 Planning
2. Opdracht
  - 2.1 Toleranties
3. Procedure (voorschriften)
  - 3.1 Informatie-uitwisseling
  - 3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte
  - 3.3 Beoordelingsprocedure
    - 3.3.1 Knock-out criteria
  - 3.4 Geldigheidsduur
4. Eisen aan de in te zenden offerte
  - 4.1 Indienen van de offerte
  - 4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd
5. Rapportering en overleg
6. Gunningscriteria
  - 6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie
  - 6.2 Prijs
  - 6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden
7. Offerte-beoordeling en gunningscriteria

Informatiepakket bestaande uit:

- algemene presentatie Groningen Seaports
- programmaverantwoording 2011
- Programmabegroting 2012
- verordening accountantscontrole
- planning & control cyclus 2012

BIJLAGEN

Bijlage in aanbestedingsdocument	Naam	Bijlage in offerte inschrijver
Bijlage 1	Geheimhoudingsverklaring	Binnen drie werkdagen getekend retour. Voorafgaand aan inzenden offerte.
Knock-out criteria		
Bijlage 2	Verklaring inzake prijsafspraken	Bijlage A
Bijlage 3	Verklaring instemming Algemene Voorwaarden	Bijlage B
Gunningscriteria		
	Beschrijving visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	Bijlage C
	Prijs	Bijlage D
	Beschrijving plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	Bijlage E
	Voorbeeldrapportages managementletter en verslag van bevindingen	Bijlage F

Groningen Seaports is een Gemeenschappelijke Regeling. Onze hoofdtaken zijn: facilitering van haar klanten en de verdere ontwikkeling van het haven-industriële complex Delfzijl-Eemshaven. Groningen Seaports zorgt er proactief voor dat ondernemers in haar beheersgebied de infrastructuur en de voorzieningen hebben om hun economische activiteiten te (blijven) ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij altijd voorop.

Groningen Seaports is een transparante, platte organisatie met een front office voor directe contacten met de klant en een back office voor interne ondersteuning. Bij ons handelen gaan wij uit van de waarden vakmanschap, samenwerking en resultaat. Ons doel: tevreden klanten, tevreden aandeelhouders en tevreden medewerkers.

1. ALGEMEEN

Havenschap Delfzijl / Eemshaven handelend onder de naam Groningen Seaports (hierna te noemen Groningen Seaports) is gehuisvest aan het adres Handelskade Oost 1, 9934 AR Delfzijl. De werkzaamheden dienen plaats te vinden op dit adres.

De inschrijver is gehouden tot geheimhouding van de informatie die zij heeft verkregen betreffende de opdracht. Daarnaast behandelt Groningen Seaports de informatie die zij van de inschrijver ontvangt vertrouwelijk.

Er worden geen kosten vergoed voor het uitbrengen van offertes.

Naast dit programma van eisen treft u een informatiepakket en een geheimhoudingsverklaring aan. Wij verzoeken u binnen drie werkdagen ontvangst van deze stukken te bevestigen en de geheimhoudingsverklaring getekend retour te zenden.

1.1 Planning

Omschrijving	Datum
Verzenden offerte-aanvraag	21 september 2012
Sluitingstermijn stellen van vragen	27 september 2012 15:00 uur
Beantwoording van vragen	4 oktober 2012 15:00 uur
Sluitingstermijn indienen van offertes	11 oktober 2012 16:00 uur
Beoordeling offertes door aanbestedingscommissie	Week 42
Voorstel via Management Team	uiterlijk 29 oktober 2012
Voorstel via Dagelijks Bestuur	in de week van 20 november 2012
Besluitvorming vergadering Algemeen Bestuur	21 december 2012
Informereren inschrijvers (brief van gunning en afwijzing)	Week 52
Ingangsdatum contract	1 januari 2012

Het besluitvormingstraject loopt via Management Team, Dagelijks Bestuur en tenslotte Algemeen Bestuur. Dit besluitvormingstraject ligt ten grondslag aan deze planning.

2. OPDRACHT

De methode van aanbesteden is de meervoudig onderhandse aanbesteding. Drie kantoren zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte.

De opdracht tot accountantscontrole omvat:

- de interim controle;
- de controle van de jaarrekening inclusief verplichte paragrafen en jaarverslag;
- rechtmatigheidscontrole.

De interim controle vindt plaats in november/december en de controle van de jaarrekening in de laatste week van februari.

De opdracht wordt verleend voor de boekjaren 2012, 2013, 2014 en 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar. Na deze periode zal er een nieuwe aanbestedingsronde worden gehouden.

Er kan niet op delen van de hierboven genoemde opdracht ingeschreven worden.

Deze opdracht betreft de accountantscontrole van Groningen Seaports als gemeenschappelijke regeling.

2.1 Toleranties

Als basis voor de offerte kan de omvangbasis van de suppletoire begroting 2012 ad € 26,3 miljoen worden gehanteerd.

Voor de bij de opdracht toe te passen toleranties zijn de minimumeisen voor de accountantsverklaring leidend. Voorafgaand aan de jaarlijkse accountantscontrole stelt het Algemeen Bestuur het controleprotocol voor het desbetreffende jaar vast. Tevens wordt dan vastgesteld, in overleg met de accountant, aan welke onderdelen specifieke aandacht besteed dient te worden en welke rapporteringstoleranties daarbij gehanteerd dienen te worden.

3. PROCEDURE (voorschriften)

3.1 Informatie-uitwisseling

(Eventuele) vragen over het programma van eisen kunnen uitsluitend per e-mail worden gesteld aan mw. drs. M.A.H.C. Heijnen, manager Finance & Control. Het email adres is: info.projectsecretariaat@ groningen-seaports.com.

Telefonisch gestelde vragen zullen **niet** worden beantwoord!

Deze vragen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 27 september 2012 15:00 uur indienen, waarna alle vragen ineens per email worden beantwoord en verwerkt in een Nota van Inlichtingen en Wijzigingen. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen wordt uiterlijk 4 oktober 2012 per mail verzonden. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen zal deel gaan uitmaken van de aanbestedingsstukken.

3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte

De offerte, inclusief bijlagen, dient uiterlijk 11 oktober 2012 16:00 uur volledig en schriftelijk in 3-voud te zijn ingediend. De offerte dient gericht te zijn aan:

Groningen Seaports
t.a.v. mw. drs. M.A.H.C. Heijnen
Handelskade Oost 1
9934 AR DELFZIJL

3.3 Beoordelingsprocedure

De procedure betreft een meervoudig onderhandse aanbesteding. De offertes worden beoordeeld op de gunningscriteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs (vast en uurloon) en plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden.

Indien aan de hieronder vermelde knock-out criteria is voldaan, is er sprake van een rechtsgeldige offerte, die op deze gunningscriteria beoordeeld kan worden. Vervolgens wordt besloten aan welke inschrijver de opdracht gegund wordt.

3.3.1 Knock-out criteria

Voor het beoordelen van de offertes hanteert Groningen Seaports de volgende knock-out criteria:

- de offerte is op tijd, volledig en in drievoud ingediend;
- de offerte is, inclusief de bijlagen, gesteld in de Nederlandse taal;
- de standaardformulieren (en bijlagen) zijn ingevuld c.q. voorzien van alle gevraagde gegevens en ondertekend aan de ingediende offerte toegevoegd op de wijze en in de volgorde zoals voorgeschreven op pagina 3;
- de offerte is ondertekend door een rechtsgeldig bevoegde c.q. geautoriseerde persoon (blijkend uit het uittreksel van de Kamer van Koophandel);

- instemming met de Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Het niet of slechts ten dele voldoen aan deze knock-out criteria leidt tot afwijzing van de offerte. De offerte wordt dan uitgesloten van verdere behandeling.

4.3 Geldigheidsduur

De inschrijver doet zijn aanbieding gestand voor een periode van 90 dagen gerekend vanaf de sluitingsdatum voor het indienen van de offertes.

4. EISEN AAN DE IN TE ZENDEN OFFERTE

4.1 Indienen van de offerte

Uw offerte dient uiterlijk **11 oktober 2012 om 16:00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports aanwezig te zijn. Offertes die op een andere wijze worden aangeboden, worden niet in behandeling genomen. Ook die offertes die na 11 oktober 2012 16:00 uur bij ons worden aangeleverd, zullen niet in behandeling worden genomen.

Wij willen alle offertes uiterst vertrouwelijk behandelen en verzoeken u om de offerte in een gesloten envelop in te dienen. De envelop dient te worden voorzien van de tekst:

Offerte accountantsdiensten – NIET OPENEN

Er wordt getekend voor ontvangst van de offerte. Iedere inschrijver ontvangt per e-mail een ontvangstbevestiging van zijn offerte. Deze bevestiging wordt, na het openen van de offertes, aan de in de offerte genoemde contactpersoon verstuurd op de dag van de sluitingsdatum of op de eerstvolgende werkdag daarna. In de ontvangstbevestiging zal tevens de tijd van ontvangst worden vermeld. Offertes die te laat (d.w.z. na het sluiten van de inleveringstermijn) worden ingediend, zullen worden afgewezen en van verdere deelname worden uitgesloten.

Per e-mail en/of per fax ingediende offertes worden niet geaccepteerd. Het risico van vertraging tijdens de (post)verzending of door onjuiste of onvolledige adressering is geheel voor rekening van de inschrijver. De ontvangen offertes worden tot de openingssessie ongeopend bewaard.

4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd

U wordt gevraagd de offerte, inclusief bijlagen, rechtsgeldig te ondertekenen door de daartoe geautoriseerde medewerker van de inschrijver en in 3-voud in te zenden. Tevens dient de gehele offerte inclusief de bijlagen in de Nederlandse taal te zijn opgesteld.

De offerte dient te bestaan uit:

- een aanbiedingsbrief met referentie naar deze offerte-uitvraag;
- een offerte met daarin de gevraagde gegevens/informatie conform de volgorde zoals is aangegeven in de inhoudsopgave onder 'Bijlagen'.

5. RAPPORTERING EN OVERLEG

De accountant dient in de rapportering kritisch te zijn naar de organisatie toe. De rapportages dienen transparant te worden opgesteld en:

- in hun bevindingen duidelijk (kort en bondig) te volgen zijn;
- in rapportages een consistente gedragslijn te volgen;
- tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren;
- te voorzien in oplossingsgerichte adviezen.

Voorts vinden wij het belangrijk dat er in voorkomende gevallen gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Met andere woorden, dat er historisch besef spreekt uit de rapportages. Hiertoe vragen wij u – naast een beschrijving van hoe u dit gaat vormgeven – voorbeeldrapportages van de managementletter en het verslag van bevindingen bij te voegen als bijlage F.

De producten naar aanleiding van de uitvoering van de opdracht zijn:

- de managementletter naar aanleiding van de interim controle met daarin de aanbevelingen die voortkomen uit de controlewerkzaamheden;
- de accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole met daarin de rapportering van de controlebevindingen.

Onderdeel van de informatievoorziening van de accountant is een presentatie in heldere bewoordingen van de bevindingen en aanbevelingen, die voortvloeien uit de jaarrekeningcontrole, aan het Dagelijks en Algemeen Bestuur van Groningen Seaports. In deze besturen hebben afgevaardigden van de gemeente Delfzijl en Eemshaven en provincie Groningen zitting. De nadruk inzake deze presentaties ligt op 'heldere bewoordingen'. Wij vernemen graag uw ideeën hierover. Dit onderdeel meenemen bij gunningscriterium 'Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden'.

In de managementletter en het verslag van bevindingen moet de accountant in ieder geval ingaan op:

- de kwaliteit van de informatievoorziening;
- de kwaliteit van de administratie;
- de continuïteit van de geautomatiseerde gegevens;
- de interne beheersing en de administratieve organisatie in hoofdlijnen;
- een getrouw beeld (geen grote fouten en onzekerheden) en de rechtmatigheid;
- de gebruikswaarde van de informatie voor het management team en de besturen.

Voorafgaand aan de interim controle en de jaarrekeningcontrole wordt een pre-audit gesprek gevoerd met minimaal aanwezig de manager Finance & Control en de business unit manager

Business Operations. Onderwerpen van overleg zijn de controle-aanpak, de risicoanalyse, de materialiteit en de controlebevindingen.

6. GUNNINGSCRITERIA

6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie

De offerte bevat een visie over de rol van de accountant binnen Groningen Seaports. Nadrukkelijk hiermee verbonden is de natuurlijke adviesfunctie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan adviezen op basis van de controlebevindingen en adviezen als gevolg van externe ontwikkelingen. Ook het adviseren over de ontwikkeling van instrumenten voor de controlfunctie valt onder de natuurlijke adviesfunctie.

Van de accountant wordt verwacht dat men ideeën levert voor verbetering van instrumenten en oog heeft voor de organisatie en de systemen. Dit veronderstelt een proactieve houding en de bereidheid te investeren in Groningen Seaports. De adviezen moeten oplossingsgericht zijn en uiteraard op de Seaportse situatie zijn toegespitst.

6.2 Prijs

Van de inschrijvers wordt een duidelijke en inzichtelijke gespecificeerde offerte verwacht (zie ook onderbouwing offertebedrag).

De afgegeven prijzen dienen betrekking te hebben op alle door de aanbieder in het kader van deze offerteaanvraag te leveren diensten. De offerte gaat afzonderlijk in op de onderdelen van de opdracht (zie onder punt 2 'Opdracht').

Daarnaast geeft de inschrijver aan wat het uurtarief is voor werkzaamheden die niet onder de opdracht zoals verwoord in hoofdstuk 2 vallen.

Facturering van de jaarlijkse controle geschiedt in twee gelijke termijnen. De eerste termijn nadat circa de helft van de werkzaamheden verricht is, de tweede nadat de programmaverantwoording naar het Algemeen Bestuur gestuurd is.

Onderbouwing offertebedrag:

- het offertebedrag wordt onderbouwd door een planning van de uit te voeren werkzaamheden, gekoppeld aan het uitvoeringsniveau en het daaraan gerelateerde uurtarief;
- het offertebedrag is inclusief alle eventueel bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten en secretariële ondersteuning;
- het offertebedrag geldt voor de opdrachtperiode 2012 - 2015.

6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden

De offerte bevat een beschrijving van hoe de controles op de jaarrekening plaatsvinden en hoe de controle aansluit bij de planning & control cyclus van Groningen Seaports. De planning & control cyclus maakt onderdeel uit van het meegezonden informatiepakket. Belangrijke elementen hierbij zijn welke eisen aan de organisatie worden gesteld en wat van Groningen Seaports wordt gevraagd ter voorbereiding op de controle. Tevens wordt verzocht uw visie over AO/IB en rechtmatigheid hierin op te nemen.

7. OFFERTE-BEOORDELING EN GUNNINGSCRITERIA

De beoordeling van de inschrijvingen geschiedt op basis van de economisch meest voordelige inschrijving. De inschrijvingen worden op de onderstaande criteria beoordeeld. Per criterium wordt hieronder de wegingsfactor gegeven. Aan de gunningscriteria wordt door middel van punten (1 tot 10) * de wegingsfactor een waardering gegeven.

#	Criterium	Wegingsfactor
1	Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	2,0
2	Prijs (vast en uurloon)	4,0
3	Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	4,0

De maximale puntenverdeling per criterium is als volgt:

Visie rol accountant $10 * 2,0 = 20$

Prijs $10 * 4,0 = 40$

Plan van aanpak $10 * 4,0 = 40$

TOTAAL maximaal 100 punten

De inschrijver met de hoogste waardering krijgt de opdracht gegund. In geval partijen gelijk eindigen, zal er worden geloot. Deze geschiedt door het plaatsen van de naam van de gelijk geëindigde partijen. Deze worden in een blanco envelop gedaan en in een bus geplaatst. Vervolgens zal door een door GSP aangewezen notaris in aanwezigheid van partijen en drie medewerkers van GSP uit de bus een envelop nemen. De naam van de partij die zich in deze envelop bevindt, zal de opdracht gegund krijgen.

De offerte van de inschrijver aan wie de opdracht gegund wordt, zal deel uitmaken van de af te sluiten overeenkomst.

**Bijlage 1   Geheimhoudingsverklaring (binnen drie werkdagen ondertekend
terugsturen tezamen met een ontvangstbevestiging)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring geheimhouding te betrachten over alles wat haar tijdens deze offerte-uitvraag ter ore komt en wat de belangen van Groningen Seaports zou kunnen schaden.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Bijlage 2 Verklaring inzake prijsafspraken (toevoegen aan de offerte als bijlage A)

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring dat de inschrijving op bovengenoemd werk zonder prijsafspraken met derden tot stand is gekomen.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

**Bijlage 3 Verklaring instemming Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS
behorende bij de offerte-uitvraag accountantsdiensten (toevoegen aan de
offerte als bijlage B)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart door ondertekening van deze verklaring in te stemmen met de Algemene Voorwaarden
GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08946

Voor akkoord	Datum	Paraaf
Afdeling BO: W.H. Boneschansker	3 december 2012	WB
Directeur H.D. Post	3 december 2012	T Post

Onderwerp: Gunningsadvies accountantsdiensten

Samenvatting

Op 12 juli 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten over te gaan tot een uitnodiging van een drietal kantoren en de randvoorwaarden vastgesteld. Na het doorlopen van het aanbestedingstraject stelt de aanbestedingscommissie voor Ernst & Young aan te wijzen als accountant belast met de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Toelichting

De accountantskantoren Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte. Het programma van eisen was hierbij leidend. De belangrijkste punten uit het programma van eisen zijn rapportering & overleg en gunningscriteria.

- Rapportering en overleg
  - De accountant dient in de rapportering (Management Letter en Verslag van Bevindingen) kritisch te zijn naar de organisatie toe. Gevraagd is aan de inschrijvers om tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren en GSP te voorzien van oplossingsgerichte adviezen.
  - Er dient historisch besef te spreken uit de rapportages. Hiermee bedoelen we dat gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Hiermee kan de voortgang/opvolging worden gevolgd.
  - In heldere bewoordingen de bestuurders kunnen meenemen in de bevindingen.
- Gunningscriteria
  - Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie. Dit betreft adviezen op basis van controlebevindingen, maar bijvoorbeeld ook het proactief leveren van ideeën voor de verbetering van instrumenten.
  - Prijs. Dit spreekt voor zich.
  - Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden. Dit betreft een beschrijving van de wijze waarop de controles bij GSP plaatsvinden alsook een visie over AO/IB en rechtmatigheid.

Voorafgaand aan het uitbrengen van de offerte was er gelegenheid tot het schriftelijk stellen van vragen. Dit heeft geresulteerd in een Nota van inlichtingen die naar alle drie de partijen is verzonden. Naar aanleiding van de Nota van inlichtingen zijn er

aanvullende schriftelijke vragen gesteld, die in een 2e Nota van inlichtingen zijn beantwoord. Voor de uiterste indiendatum van 16 oktober 2012 12:00 uur zijn de offertes van Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers binnengekomen.

Bij de waardering van de offertes is uitgegaan van het programma van eisen. De aanbestedingscommissie heeft onafhankelijk van elkaar de scoringstabel ingevuld. Dit heeft geresulteerd in de volgende scoringslijst:

1. Ernst & Young
2. PricewaterhouseCoopers
3. Deloitte

Op de drie criteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs en plan van aanpak / beschrijving controlewerkzaamheden kwam Ernst & Young voor de aanbestedingscommissie steevast als beste naar voren.

Voorstel:

De aanbestedingscommissie, bestaande uit mevrouw Heijnen en de heren Boneschansker, Nienhuis en Swagerman, heeft als haar eindoordeel uitgesproken dat aan het Algemeen Bestuur kan worden voorgesteld Ernst & Young te benoemen als accountant voor de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Voorwaarden:

Financieel	-
Mandaat	AB

Bijlage: Programma van Eisen

GRONINGEN SEAPORTS

AANBESTEDINGSDOCUMENT

Inhuur accountantsdiensten

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  - 1.1 Planning
2. Opdracht
  - 2.1 Toleranties
3. Procedure (voorschriften)
  - 3.1 Informatie-uitwisseling
  - 3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte
  - 3.3 Beoordelingsprocedure
    - 3.3.1 Knock-out criteria
  - 3.4 Geldigheidsduur
4. Eisen aan de in te zenden offerte
  - 4.1 Indienen van de offerte
  - 4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd
5. Rapportering en overleg
6. Gunningscriteria
  - 6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie
  - 6.2 Prijs
  - 6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden
7. Offerte-beoordeling en gunningscriteria

Informatiepakket bestaande uit:

- algemene presentatie Groningen Seaports
- programmaverantwoording 2011
- Programmabegroting 2012
- verordening accountantscontrole
- planning & control cyclus 2012

BIJLAGEN

Bijlage in aanbestedingsdocument	Naam	Bijlage in offerte inschrijver
Bijlage 1	Geheimhoudingsverklaring	Binnen drie werkdagen getekend retour. Voorafgaand aan inzenden offerte.
Knock-out criteria		
Bijlage 2	Verklaring inzake prijsafspraken	Bijlage A
Bijlage 3	Verklaring instemming Algemene Voorwaarden	Bijlage B
Gunningscriteria		
	Beschrijving visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	Bijlage C
	Prijs	Bijlage D
	Beschrijving plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	Bijlage E
	Voorbeeldrapportages managementletter en verslag van bevindingen	Bijlage F

Groningen Seaports is een Gemeenschappelijke Regeling. Onze hoofdtaken zijn: facilitering van haar klanten en de verdere ontwikkeling van het haven-industriële complex Delfzijl-Eemshaven. Groningen Seaports zorgt er proactief voor dat ondernemers in haar beheersgebied de infrastructuur en de voorzieningen hebben om hun economische activiteiten te (blijven) ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij altijd voorop.

Groningen Seaports is een transparante, platte organisatie met een front office voor directe contacten met de klant en een back office voor interne ondersteuning. Bij ons handelen gaan wij uit van de waarden vakmanschap, samenwerking en resultaat. Ons doel: tevreden klanten, tevreden aandeelhouders en tevreden medewerkers.

1. ALGEMEEN

Havenschap Delfzijl / Eemshaven handelend onder de naam Groningen Seaports (hierna te noemen Groningen Seaports) is gehuisvest aan het adres Handelskade Oost 1, 9934 AR Delfzijl. De werkzaamheden dienen plaats te vinden op dit adres.

De inschrijver is gehouden tot geheimhouding van de informatie die zij heeft verkregen betreffende de opdracht. Daarnaast behandelt Groningen Seaports de informatie die zij van de inschrijver ontvangt vertrouwelijk.

Er worden geen kosten vergoed voor het uitbrengen van offertes.

Naast dit programma van eisen treft u een informatiepakket en een geheimhoudingsverklaring aan. Wij verzoeken u binnen drie werkdagen ontvangst van deze stukken te bevestigen en de geheimhoudingsverklaring getekend retour te zenden.

1.1 Planning

Omschrijving	Datum
Verzenden offerte-aanvraag	21 september 2012
Sluitingstermijn stellen van vragen	27 september 2012 15:00 uur
Beantwoording van vragen	4 oktober 2012 15:00 uur
Sluitingstermijn indienen van offertes	11 oktober 2012 16:00 uur
Beoordeling offertes door aanbestedingscommissie	Week 42
Voorstel via Management Team	uiterlijk 29 oktober 2012
Voorstel via Dagelijks Bestuur	in de week van 20 november 2012
Besluitvorming vergadering Algemeen Bestuur	21 december 2012
Informereren inschrijvers (brief van gunning en afwijzing)	Week 52
Ingangsdatum contract	1 januari 2012

Het besluitvormingstraject loopt via Management Team, Dagelijks Bestuur en tenslotte Algemeen Bestuur. Dit besluitvormingstraject ligt ten grondslag aan deze planning.

2. OPDRACHT

De methode van aanbesteden is de meervoudig onderhandse aanbesteding. Drie kantoren zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte.

De opdracht tot accountantscontrole omvat:

- de interim controle;
- de controle van de jaarrekening inclusief verplichte paragrafen en jaarverslag;
- rechtmatigheidscontrole.

De interim controle vindt plaats in november/december en de controle van de jaarrekening in de laatste week van februari.

De opdracht wordt verleend voor de boekjaren 2012, 2013, 2014 en 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar. Na deze periode zal er een nieuwe aanbestedingsronde worden gehouden.

Er kan niet op delen van de hierboven genoemde opdracht ingeschreven worden.

Deze opdracht betreft de accountantscontrole van Groningen Seaports als gemeenschappelijke regeling.

2.1 Toleranties

Als basis voor de offerte kan de omvangbasis van de suppletoire begroting 2012 ad € 26,3 miljoen worden gehanteerd.

Voor de bij de opdracht toe te passen toleranties zijn de minimumeisen voor de accountantsverklaring leidend. Voorafgaand aan de jaarlijkse accountantscontrole stelt het Algemeen Bestuur het controleprotocol voor het desbetreffende jaar vast. Tevens wordt dan vastgesteld, in overleg met de accountant, aan welke onderdelen specifieke aandacht besteed dient te worden en welke rapporteringstoleranties daarbij gehanteerd dienen te worden.

3. PROCEDURE (voorschriften)

3.1 Informatie-uitwisseling

(Eventuele) vragen over het programma van eisen kunnen uitsluitend per e-mail worden gesteld aan mw. drs. M.A.H.C. Heijnen, manager Finance & Control. Het email adres is: info.projectsecretariaat@groningen-seaports.com.

Telefonisch gestelde vragen zullen **niet** worden beantwoord!

Deze vragen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 27 september 2012 15:00 uur indienen, waarna alle vragen ineens per email worden beantwoord en verwerkt in een Nota van Inlichtingen en Wijzigingen. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen wordt uiterlijk 4 oktober 2012 per mail verzonden. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen zal deel gaan uitmaken van de aanbestedingsstukken.

3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte

De offerte, inclusief bijlagen, dient uiterlijk 11 oktober 2012 16:00 uur volledig en schriftelijk in 3-voud te zijn ingediend. De offerte dient gericht te zijn aan:

Groningen Seaports
t.a.v. mw. drs. M.A.H.C. Heijnen
Handelskade Oost 1
9934 AR DELFZIJL

3.3 Beoordelingsprocedure

De procedure betreft een meervoudig onderhandse aanbesteding. De offertes worden beoordeeld op de gunningscriteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs (vast en uurloon) en plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden.

Indien aan de hieronder vermelde knock-out criteria is voldaan, is er sprake van een rechtsgeldige offerte, die op deze gunningscriteria beoordeeld kan worden. Vervolgens wordt besloten aan welke inschrijver de opdracht gegund wordt.

3.3.1 Knock-out criteria

Voor het beoordelen van de offertes hanteert Groningen Seaports de volgende knock-out criteria:

- de offerte is op tijd, volledig en in drievoud ingediend;
- de offerte is, inclusief de bijlagen, gesteld in de Nederlandse taal;
- de standaardformulieren (en bijlagen) zijn ingevuld c.q. voorzien van alle gevraagde gegevens en ondertekend aan de ingediende offerte toegevoegd op de wijze en in de volgorde zoals voorgeschreven op pagina 3;
- de offerte is ondertekend door een rechtsgeldig bevoegde c.q. geautoriseerde persoon (blijkend uit het uittreksel van de Kamer van Koophandel);

- instemming met de Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Het niet of slechts ten dele voldoen aan deze knock-out criteria leidt tot afwijzing van de offerte.

De offerte wordt dan uitgesloten van verdere behandeling.

4.3 Geldigheidsduur

De inschrijver doet zijn aanbieding gestand voor een periode van 90 dagen gerekend vanaf de sluitingsdatum voor het indienen van de offertes.

4. EISEN AAN DE IN TE ZENDEN OFFERTE

4.1 Indienen van de offerte

Uw offerte dient uiterlijk **11 oktober 2012 om 16:00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports aanwezig te zijn. Offertes die op een andere wijze worden aangeboden, worden niet in behandeling genomen. Ook die offertes die na 11 oktober 2012 16:00 uur bij ons worden aangeleverd, zullen niet in behandeling worden genomen.

Wij willen alle offertes uiterst vertrouwelijk behandelen en verzoeken u om de offerte in een gesloten envelop in te dienen. De envelop dient te worden voorzien van de tekst:

Offerte accountantsdiensten – NIET OPENEN

Er wordt getekend voor ontvangst van de offerte. Iedere inschrijver ontvangt per e-mail een ontvangstbevestiging van zijn offerte. Deze bevestiging wordt, na het openen van de offertes, aan de in de offerte genoemde contactpersoon verstuurd op de dag van de sluitingsdatum of op de eerstvolgende werkdag daarna. In de ontvangstbevestiging zal tevens de tijd van ontvangst worden vermeld. Offertes die te laat (d.w.z. na het sluiten van de inleveringstermijn) worden ingediend, zullen worden afgewezen en van verdere deelname worden uitgesloten.

Per e-mail en/of per fax ingediende offertes worden niet geaccepteerd. Het risico van vertraging tijdens de (post)verzending of door onjuiste of onvolledige adressering is geheel voor rekening van de inschrijver. De ontvangen offertes worden tot de openingssessie ongeopend bewaard.

4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd

U wordt gevraagd de offerte, inclusief bijlagen, rechtsgeldig te ondertekenen door de daartoe geautoriseerde medewerker van de inschrijver en in 3-voud in te zenden. Tevens dient de gehele offerte inclusief de bijlagen in de Nederlandse taal te zijn opgesteld.

De offerte dient te bestaan uit:

- een aanbiedingsbrief met referentie naar deze offerte-uitvraag;
- een offerte met daarin de gevraagde gegevens/informatie conform de volgorde zoals is aangegeven in de inhoudsopgave onder 'Bijlagen'.

5. RAPPORTERING EN OVERLEG

De accountant dient in de rapportering kritisch te zijn naar de organisatie toe. De rapportages dienen transparant te worden opgesteld en:

- in hun bevindingen duidelijk (kort en bondig) te volgen zijn;
- in rapportages een consistente gedragslijn te volgen;
- tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren;
- te voorzien in oplossingsgerichte adviezen.

Voorts vinden wij het belangrijk dat er in voorkomende gevallen gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Met andere woorden, dat er historisch besef spreekt uit de rapportages. Hiertoe vragen wij u – naast een beschrijving van hoe u dit gaat vormgeven – voorbeeldrapportages van de managementletter en het verslag van bevindingen bij te voegen als bijlage F.

De producten naar aanleiding van de uitvoering van de opdracht zijn:

- de managementletter naar aanleiding van de interim controle met daarin de aanbevelingen die voortkomen uit de controlewerkzaamheden;
- de accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole met daarin de rapportering van de controlebevindingen.

Onderdeel van de informatievoorziening van de accountant is een presentatie in heldere bewoordingen van de bevindingen en aanbevelingen, die voortvloeien uit de jaarrekeningcontrole, aan het Dagelijks en Algemeen Bestuur van Groningen Seaports. In deze besturen hebben afgevaardigden van de gemeente Delfzijl en Eemsumond en provincie Groningen zitting. De nadruk inzake deze presentaties ligt op 'heldere bewoordingen'. Wij vernemen graag uw ideeën hierover. Dit onderdeel meenemen bij gunningscriterium 'Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden'.

In de managementletter en het verslag van bevindingen moet de accountant in ieder geval ingaan op:

- de kwaliteit van de informatievoorziening;
- de kwaliteit van de administratie;
- de continuïteit van de geautomatiseerde gegevens;
- de interne beheersing en de administratieve organisatie in hoofdlijnen;
- een getrouw beeld (geen grote fouten en onzekerheden) en de rechtmatigheid;
- de gebruikswaarde van de informatie voor het management team en de besturen.

Voorafgaand aan de interim controle en de jaarrekeningcontrole wordt een pre-audit gesprek gevoerd met minimaal aanwezig de manager Finance & Control en de business unit manager

Business Operations. Onderwerpen van overleg zijn de controle-aanpak, de risicoanalyse, de materialiteit en de controlebevindingen.

6. GUNNINGSCRITERIA

6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie

De offerte bevat een visie over de rol van de accountant binnen Groningen Seaports. Nadrukkelijk hiermee verbonden is de natuurlijke adviesfunctie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan adviezen op basis van de controlebevindingen en adviezen als gevolg van externe ontwikkelingen. Ook het adviseren over de ontwikkeling van instrumenten voor de controlfunctie valt onder de natuurlijke adviesfunctie.

Van de accountant wordt verwacht dat men ideeën levert voor verbetering van instrumenten en oog heeft voor de organisatie en de systemen. Dit veronderstelt een proactieve houding en de bereidheid te investeren in Groningen Seaports. De adviezen moeten oplossingsgericht zijn en uiteraard op de Seaportse situatie zijn toegespitst.

6.2 Prijs

Van de inschrijvers wordt een duidelijke en inzichtelijke gespecificeerde offerte verwacht (zie ook onderbouwing offertebedrag).

De afgegeven prijzen dienen betrekking te hebben op alle door de aanbieder in het kader van deze offerteaanvraag te leveren diensten. De offerte gaat afzonderlijk in op de onderdelen van de opdracht (zie onder punt 2 'Opdracht').

Daarnaast geeft de inschrijver aan wat het uurtarief is voor werkzaamheden die niet onder de opdracht zoals verwoord in hoofdstuk 2 vallen.

Facturering van de jaarlijkse controle geschiedt in twee gelijke termijnen. De eerste termijn nadat circa de helft van de werkzaamheden verricht is, de tweede nadat de programmaverantwoording naar het Algemeen Bestuur gestuurd is.

Onderbouwing offertebedrag:

- het offertebedrag wordt onderbouwd door een planning van de uit te voeren werkzaamheden, gekoppeld aan het uitvoeringsniveau en het daaraan gerelateerde uurtarief;
- het offertebedrag is inclusief alle eventueel bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten en secretariële ondersteuning;
- het offertebedrag geldt voor de opdrachtperiode 2012 - 2015.

6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden

De offerte bevat een beschrijving van hoe de controles op de jaarrekening plaatsvinden en hoe de controle aansluit bij de planning & control cyclus van Groningen Seaports. De planning & control cyclus maakt onderdeel uit van het meegezonden informatiepakket. Belangrijke elementen hierbij zijn welke eisen aan de organisatie worden gesteld en wat van Groningen Seaports wordt gevraagd ter voorbereiding op de controle. Tevens wordt verzocht uw visie over AO/IB en rechtmatigheid hierin op te nemen.

7. OFFERTE-BEOORDELING EN GUNNINGSCRITERIA

De beoordeling van de inschrijvingen geschiedt op basis van de economisch meest voordelige inschrijving. De inschrijvingen worden op de onderstaande criteria beoordeeld. Per criterium wordt hieronder de wegingsfactor gegeven. Aan de gunningscriteria wordt door middel van punten (1 tot 10) * de wegingsfactor een waardering gegeven.

#	Criterium	Wegingsfactor
1	Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	2,0
2	Prijs (vast en uurloon)	4,0
3	Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	4,0

De maximale puntenverdeling per criterium is als volgt:

Visie rol accountant $10 * 2,0 = 20$

Prijs $10 * 4,0 = 40$

Plan van aanpak $10 * 4,0 = 40$

TOTAAL maximaal 100 punten

De inschrijver met de hoogste waardering krijgt de opdracht gegund. In geval partijen gelijk eindigen, zal er worden geloot. Deze geschiedt door het plaatsen van de naam van de gelijk geëindigde partijen. Deze worden in een blanco envelop gedaan en in een bus geplaatst. Vervolgens zal door een door GSP aangewezen notaris in aanwezigheid van partijen en drie medewerkers van GSP uit de bus een envelop nemen. De naam van de partij die zich in deze envelop bevindt, zal de opdracht gegund krijgen.

De offerte van de inschrijver aan wie de opdracht gegund wordt, zal deel uitmaken van de af te sluiten overeenkomst.

**Bijlage 1   Geheimhoudingsverklaring (binnen drie werkdagen ondertekend
terugsturen tezamen met een ontvangstbevestiging)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring geheimhouding te betrachten over alles wat haar tijdens deze offerte-uitvraag ter ore komt en wat de belangen van Groningen Seaports zou kunnen schaden.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Bijlage 2 Verklaring inzake prijsafspraken (toevoegen aan de offerte als bijlage A)

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring dat de inschrijving op bovengenoemd werk zonder prijsafspraken met derden tot stand is gekomen.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

**Bijlage 3 Verklaring instemming Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS
behorende bij de offerte-uitvraag accountantsdiensten (toevoegen aan de
offerte als bijlage B)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart door ondertekening van deze verklaring in te stemmen met de Algemene Voorwaarden
GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 2012.08946

Voor akkoord
Afdeling BO: W.H. Boneschansker
Directeur H.D. Post

Datum
3 december 2012
3 december 2012

Paraaf
WB
H.D. Post.

Onderwerp: Gunningsadvies accountantsdiensten

Samenvatting

Op 12 juli 2012 heeft het Algemeen Bestuur besloten over te gaan tot een uitnodiging van een drietal kantoren en de randvoorwaarden vastgesteld. Na het doorlopen van het aanbestedingstraject stelt de aanbestedingscommissie voor Ernst & Young aan te wijzen als accountant belast met de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Toelichting

De accountantskantoren Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte. Het programma van eisen was hierbij leidend. De belangrijkste punten uit het programma van eisen zijn rapportering & overleg en gunningscriteria.

- Rapportering en overleg
  - De accountant dient in de rapportering (Management Letter en Verslag van Bevindingen) kritisch te zijn naar de organisatie toe. Gevraagd is aan de inschrijvers om tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren en GSP te voorzien van oplossingsgerichte adviezen.
  - Er dient historisch besef te spreken uit de rapportages. Hiermee bedoelen we dat gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Hiermee kan de voortgang/opvolging worden gevolgd.
  - In heldere bewoordingen de bestuurders kunnen meenemen in de bevindingen.
- Gunningscriteria
  - Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie. Dit betreft adviezen op basis van controlebevindingen, maar bijvoorbeeld ook het proactief leveren van ideeën voor de verbetering van instrumenten.
  - Prijs. Dit spreekt voor zich.
  - Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden. Dit betreft een beschrijving van de wijze waarop de controles bij GSP plaatsvinden alsook een visie over AO/IB en rechtmatigheid.

Voorafgaand aan het uitbrengen van de offerte was er gelegenheid tot het schriftelijk stellen van vragen. Dit heeft geresulteerd in een Nota van inlichtingen die naar alle drie de partijen is verzonden. Naar aanleiding van de Nota van inlichtingen zijn er

aanvullende schriftelijke vragen gesteld, die in een 2e Nota van inlichtingen zijn beantwoord. Voor de uiterste indiendatum van 16 oktober 2012 12:00 uur zijn de offertes van Ernst & Young, Deloitte en PricewaterhouseCoopers binnengekomen.

Bij de waardering van de offertes is uitgegaan van het programma van eisen. De aanbestedingscommissie heeft onafhankelijk van elkaar de scoringstabel ingevuld. Dit heeft geresulteerd in de volgende scoringslijst:

1. Ernst & Young
2. PricewaterhouseCoopers
3. Deloitte

Op de drie criteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs en plan van aanpak / beschrijving controlewerkzaamheden kwam Ernst & Young voor de aanbestedingscommissie steevast als beste naar voren.

Voorstel:

De aanbestedingscommissie, bestaande uit mevrouw Heijnen en de heren Boneschansker, Nienhuis en Swagerman, heeft als haar eindoordeel uitgesproken dat aan het Algemeen Bestuur kan worden voorgesteld Ernst & Young te benoemen als accountant voor de controle van de jaarrekening 2012 t/m 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar.

Voorwaarden:

Financieel -
Mandaat AB

Bijlage: Programma van Eisen

GRONINGEN SEAPORTS

AANBESTEDINGSDOCUMENT

Inhuur accountantsdiensten

INHOUDSOPGAVE

1. Algemeen
  - 1.1 Planning
2. Opdracht
  - 2.1 Toleranties
3. Procedure (voorschriften)
  - 3.1 Informatie-uitwisseling
  - 3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte
  - 3.3 Beoordelingsprocedure
    - 3.3.1 Knock-out criteria
  - 3.4 Geldigheidsduur
4. Eisen aan de in te zenden offerte
  - 4.1 Indienen van de offerte
  - 4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd
5. Rapportering en overleg
6. Gunningscriteria
  - 6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie
  - 6.2 Prijs
  - 6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden
7. Offerte-beoordeling en gunningscriteria

Informatiepakket bestaande uit:

- algemene presentatie Groningen Seaports
- programmaverantwoording 2011
- Programmabegroting 2012
- verordening accountantscontrole
- planning & control cyclus 2012

BIJLAGEN

Bijlage in aanbestedingsdocument	Naam	Bijlage in offerte inschrijver
Bijlage 1	Geheimhoudingsverklaring	Binnen drie werkdagen getekend retour. Voorafgaand aan inzenden offerte.
Knock-out criteria		
Bijlage 2	Verklaring inzake prijsafspraken	Bijlage A
Bijlage 3	Verklaring instemming Algemene Voorwaarden	Bijlage B
Gunningscriteria		
	Beschrijving visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	Bijlage C
	Prijs	Bijlage D
	Beschrijving plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	Bijlage E
	Voorbeeldrapportages managementletter en verslag van bevindingen	Bijlage F

Groningen Seaports is een Gemeenschappelijke Regeling. Onze hoofdtaken zijn: facilitering van haar klanten en de verdere ontwikkeling van het haven-industriële complex Delfzijl-Eemshaven. Groningen Seaports zorgt er proactief voor dat ondernemers in haar beheersgebied de infrastructuur en de voorzieningen hebben om hun economische activiteiten te (blijven) ontwikkelen. Kwaliteit staat daarbij altijd voorop.

Groningen Seaports is een transparante, platte organisatie met een front office voor directe contacten met de klant en een back office voor interne ondersteuning. Bij ons handelen gaan wij uit van de waarden vakmanschap, samenwerking en resultaat. Ons doel: tevreden klanten, tevreden aandeelhouders en tevreden medewerkers.

1. ALGEMEEN

Havenschap Delfzijl / Eemshaven handelend onder de naam Groningen Seaports (hierna te noemen Groningen Seaports) is gehuisvest aan het adres Handelskade Oost 1, 9934 AR Delfzijl. De werkzaamheden dienen plaats te vinden op dit adres.

De inschrijver is gehouden tot geheimhouding van de informatie die zij heeft verkregen betreffende de opdracht. Daarnaast behandelt Groningen Seaports de informatie die zij van de inschrijver ontvangt vertrouwelijk.

Er worden geen kosten vergoed voor het uitbrengen van offertes.

Naast dit programma van eisen treft u een informatiepakket en een geheimhoudingsverklaring aan. Wij verzoeken u binnen drie werkdagen ontvangst van deze stukken te bevestigen en de geheimhoudingsverklaring getekend retour te zenden.

1.1 Planning

Omschrijving	Datum
Verzenden offerte-aanvraag	21 september 2012
Sluitingstermijn stellen van vragen	27 september 2012 15:00 uur
Beantwoording van vragen	4 oktober 2012 15:00 uur
Sluitingstermijn indienen van offertes	11 oktober 2012 16:00 uur
Beoordeling offertes door aanbestedingscommissie	Week 42
Voorstel via Management Team	uiterlijk 29 oktober 2012
Voorstel via Dagelijks Bestuur	in de week van 20 november 2012
Besluitvorming vergadering Algemeen Bestuur	21 december 2012
Informereren inschrijvers (brief van gunning en afwijzing)	Week 52
Ingangsdatum contract	1 januari 2012

Het besluitvormingstraject loopt via Management Team, Dagelijks Bestuur en tenslotte Algemeen Bestuur. Dit besluitvormingstraject ligt ten grondslag aan deze planning.

2. OPDRACHT

De methode van aanbesteden is de meervoudig onderhandse aanbesteding. Drie kantoren zijn uitgenodigd tot het uitbrengen van een offerte.

De opdracht tot accountantscontrole omvat:

- de interim controle;
- de controle van de jaarrekening inclusief verplichte paragrafen en jaarverslag;
- rechtmatigheidscontrole.

De interim controle vindt plaats in november/december en de controle van de jaarrekening in de laatste week van februari.

De opdracht wordt verleend voor de boekjaren 2012, 2013, 2014 en 2015 met één keer een optie tot verlengen van een jaar. Na deze periode zal er een nieuwe aanbestedingsronde worden gehouden.

Er kan niet op delen van de hierboven genoemde opdracht ingeschreven worden.

Deze opdracht betreft de accountantscontrole van Groningen Seaports als gemeenschappelijke regeling.

2.1 Toleranties

Als basis voor de offerte kan de omvangbasis van de suppletoire begroting 2012 ad € 26,3 miljoen worden gehanteerd.

Voor de bij de opdracht toe te passen toleranties zijn de minimumeisen voor de accountantsverklaring leidend. Voorafgaand aan de jaarlijkse accountantscontrole stelt het Algemeen Bestuur het controleprotocol voor het desbetreffende jaar vast. Tevens wordt dan vastgesteld, in overleg met de accountant, aan welke onderdelen specifieke aandacht besteed dient te worden en welke rapporteringstoleranties daarbij gehanteerd dienen te worden.

3. PROCEDURE (voorschriften)

3.1 Informatie-uitwisseling

(Eventuele) vragen over het programma van eisen kunnen uitsluitend per e-mail worden gesteld aan mw. drs. M.A.H.C. Heijnen, manager Finance & Control. Het email adres is: info.projectsecretariaat@groningen-seaports.com.

Telefonisch gestelde vragen zullen **niet** worden beantwoord!

Deze vragen zo spoedig mogelijk doch uiterlijk 27 september 2012 15:00 uur indienen, waarna alle vragen ineens per email worden beantwoord en verwerkt in een Nota van Inlichtingen en Wijzigingen. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen wordt uiterlijk 4 oktober 2012 per mail verzonden. De Nota van Inlichtingen en Wijzigingen zal deel gaan uitmaken van de aanbestedingsstukken.

3.2 Sluitingsdatum voor indienen offerte

De offerte, inclusief bijlagen, dient uiterlijk 11 oktober 2012 16:00 uur volledig en schriftelijk in 3-voud te zijn ingediend. De offerte dient gericht te zijn aan:

Groningen Seaports
t.a.v. mw. drs. M.A.H.C. Heijnen
Handelskade Oost 1
9934 AR DELFZIJL

3.3 Beoordelingsprocedure

De procedure betreft een meervoudig onderhandse aanbesteding. De offertes worden beoordeeld op de gunningscriteria visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie, prijs (vast en uurloon) en plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden.

Indien aan de hieronder vermelde knock-out criteria is voldaan, is er sprake van een rechtsgeldige offerte, die op deze gunningscriteria beoordeeld kan worden. Vervolgens wordt besloten aan welke inschrijver de opdracht gegund wordt.

3.3.1 Knock-out criteria

Voor het beoordelen van de offertes hanteert Groningen Seaports de volgende knock-out criteria:

- de offerte is op tijd, volledig en in drievoud ingediend;
- de offerte is, inclusief de bijlagen, gesteld in de Nederlandse taal;
- de standaardformulieren (en bijlagen) zijn ingevuld c.q. voorzien van alle gevraagde gegevens en ondertekend aan de ingediende offerte toegevoegd op de wijze en in de volgorde zoals voorgeschreven op pagina 3;
- de offerte is ondertekend door een rechtsgeldig bevoegde c.q. geautoriseerde persoon (blijkend uit het uittreksel van de Kamer van Koophandel);

- instemming met de Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Het niet of slechts ten dele voldoen aan deze knock-out criteria leidt tot afwijzing van de offerte. De offerte wordt dan uitgesloten van verdere behandeling.

4.3 Geldigheidsduur

De inschrijver doet zijn aanbieding gestand voor een periode van 90 dagen gerekend vanaf de sluitingsdatum voor het indienen van de offertes.

4. EISEN AAN DE IN TE ZENDEN OFFERTE

4.1 Indienen van de offerte

Uw offerte dient uiterlijk **11 oktober 2012 om 16:00 uur** op het kantoor van Groningen Seaports aanwezig te zijn. Offertes die op een andere wijze worden aangeboden, worden niet in behandeling genomen. Ook die offertes die na 11 oktober 2012 16:00 uur bij ons worden aangeleverd, zullen niet in behandeling worden genomen.

Wij willen alle offertes uiterst vertrouwelijk behandelen en verzoeken u om de offerte in een gesloten envelop in te dienen. De envelop dient te worden voorzien van de tekst:

Offerte accountantsdiensten – NIET OPENEN

Er wordt getekend voor ontvangst van de offerte. Iedere inschrijver ontvangt per e-mail een ontvangstbevestiging van zijn offerte. Deze bevestiging wordt, na het openen van de offertes, aan de in de offerte genoemde contactpersoon verstuurd op de dag van de sluitingsdatum of op de eerstvolgende werkdag daarna. In de ontvangstbevestiging zal tevens de tijd van ontvangst worden vermeld. Offertes die te laat (d.w.z. na het sluiten van de inleveringstermijn) worden ingediend, zullen worden afgewezen en van verdere deelname worden uitgesloten.

Per e-mail en/of per fax ingediende offertes worden niet geaccepteerd. Het risico van vertraging tijdens de (post)verzending of door onjuiste of onvolledige adressering is geheel voor rekening van de inschrijver. De ontvangen offertes worden tot de openingssessie ongeopend bewaard.

4.2 Vorm waarin de gegevens dienen te worden aangeleverd

U wordt gevraagd de offerte, inclusief bijlagen, rechtsgeldig te ondertekenen door de daartoe geautoriseerde medewerker van de inschrijver en in 3-voud in te zenden. Tevens dient de gehele offerte inclusief de bijlagen in de Nederlandse taal te zijn opgesteld.

De offerte dient te bestaan uit:

- een aanbiedingsbrief met referentie naar deze offerte-uitvraag;
- een offerte met daarin de gevraagde gegevens/informatie conform de volgorde zoals is aangegeven in de inhoudsopgave onder 'Bijlagen'.

5. RAPPORTERING EN OVERLEG

De accountant dient in de rapportering kritisch te zijn naar de organisatie toe. De rapportages dienen transparant te worden opgesteld en:

- in hun bevindingen duidelijk (kort en bondig) te volgen zijn;
- in rapportages een consistente gedragslijn te volgen;
- tekortkomingen en risico's tijdig te signaleren;
- te voorzien in oplossingsgerichte adviezen.

Voorts vinden wij het belangrijk dat er in voorkomende gevallen gerefereerd wordt aan opmerkingen/aanbevelingen uit voorgaande boekjaren. Met andere woorden, dat er historisch besef spreekt uit de rapportages. Hiertoe vragen wij u – naast een beschrijving van hoe u dit gaat vormgeven – voorbeeldrapportages van de managementletter en het verslag van bevindingen bij te voegen als bijlage F.

De producten naar aanleiding van de uitvoering van de opdracht zijn:

- de managementletter naar aanleiding van de interim controle met daarin de aanbevelingen die voortkomen uit de controlewerkzaamheden;
- de accountantsverklaring bij de jaarrekening;
- verslag van bevindingen naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole met daarin de rapportering van de controlebevindingen.

Onderdeel van de informatievoorziening van de accountant is een presentatie in heldere bewoordingen van de bevindingen en aanbevelingen, die voortvloeien uit de jaarrekeningcontrole, aan het Dagelijks en Algemeen Bestuur van Groningen Seaports. In deze besturen hebben afgevaardigden van de gemeente Delfzijl en Eemshoek en provincie Groningen zitting. De nadruk inzake deze presentaties ligt op 'heldere bewoordingen'. Wij vernemen graag uw ideeën hierover. Dit onderdeel meenemen bij gunningscriterium 'Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden'.

In de managementletter en het verslag van bevindingen moet de accountant in ieder geval ingaan op:

- de kwaliteit van de informatievoorziening;
- de kwaliteit van de administratie;
- de continuïteit van de geautomatiseerde gegevens;
- de interne beheersing en de administratieve organisatie in hoofdlijnen;
- een getrouw beeld (geen grote fouten en onzekerheden) en de rechtmatigheid;
- de gebruikswaarde van de informatie voor het management team en de besturen.

Voorafgaand aan de interim controle en de jaarrekeningcontrole wordt een pre-audit gesprek gevoerd met minimaal aanwezig de manager Finance & Control en de business unit manager

Business Operations. Onderwerpen van overleg zijn de controle-aanpak, de risicoanalyse, de materialiteit en de controlebevindingen.

6. GUNNINGSCRITERIA

6.1 Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie

De offerte bevat een visie over de rol van de accountant binnen Groningen Seaports. Nadrukkelijk hiermee verbonden is de natuurlijke adviesfunctie. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan adviezen op basis van de controlebevindingen en adviezen als gevolg van externe ontwikkelingen. Ook het adviseren over de ontwikkeling van instrumenten voor de controlfunctie valt onder de natuurlijke adviesfunctie.

Van de accountant wordt verwacht dat men ideeën levert voor verbetering van instrumenten en oog heeft voor de organisatie en de systemen. Dit veronderstelt een proactieve houding en de bereidheid te investeren in Groningen Seaports. De adviezen moeten oplossingsgericht zijn en uiteraard op de Seaportse situatie zijn toegespitst.

6.2 Prijs

Van de inschrijvers wordt een duidelijke en inzichtelijke gespecificeerde offerte verwacht (zie ook onderbouwing offertebedrag).

De afgegeven prijzen dienen betrekking te hebben op alle door de aanbieder in het kader van deze offerteaanvraag te leveren diensten. De offerte gaat afzonderlijk in op de onderdelen van de opdracht (zie onder punt 2 'Opdracht').

Daarnaast geeft de inschrijver aan wat het uurtarief is voor werkzaamheden die niet onder de opdracht zoals verwoord in hoofdstuk 2 vallen.

Facturering van de jaarlijkse controle geschiedt in twee gelijke termijnen. De eerste termijn nadat circa de helft van de werkzaamheden verricht is, de tweede nadat de programmaverantwoording naar het Algemeen Bestuur gestuurd is.

Onderbouwing offertebedrag:

- het offertebedrag wordt onderbouwd door een planning van de uit te voeren werkzaamheden, gekoppeld aan het uitvoeringsniveau en het daaraan gerelateerde uurtarief;
- het offertebedrag is inclusief alle eventueel bijkomende kosten zoals bijvoorbeeld reis- en verblijfkosten en secretariële ondersteuning;
- het offertebedrag geldt voor de opdrachtperiode 2012 - 2015.

6.3 Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden

De offerte bevat een beschrijving van hoe de controles op de jaarrekening plaatsvinden en hoe de controle aansluit bij de planning & control cyclus van Groningen Seaports. De planning & control cyclus maakt onderdeel uit van het meegezonden informatiepakket. Belangrijke elementen hierbij zijn welke eisen aan de organisatie worden gesteld en wat van Groningen Seaports wordt gevraagd ter voorbereiding op de controle. Tevens wordt verzocht uw visie over AO/IB en rechtmatigheid hierin op te nemen.

7. OFFERTE-BEOORDELING EN GUNNINGSCRITERIA

De beoordeling van de inschrijvingen geschiedt op basis van de economisch meest voordelige inschrijving. De inschrijvingen worden op de onderstaande criteria beoordeeld. Per criterium wordt hieronder de wegingsfactor gegeven. Aan de gunningscriteria wordt door middel van punten (1 tot 10) * de wegingsfactor een waardering gegeven.

#	Criterium	Wegingsfactor
1	Visie rol accountant / natuurlijke adviesfunctie	2,0
2	Prijs (vast en uurloon)	4,0
3	Plan van aanpak en beschrijving controlewerkzaamheden	4,0

De maximale puntenverdeling per criterium is als volgt:

Visie rol accountant $10 * 2,0 = 20$

Prijs $10 * 4,0 = 40$

Plan van aanpak $10 * 4,0 = 40$

TOTAAL maximaal 100 punten

De inschrijver met de hoogste waardering krijgt de opdracht gegund. In geval partijen gelijk eindigen, zal er worden geloot. Deze geschied door het plaatsen van de naam van de gelijk geëindigde partijen. Deze worden in een blanco envelop gedaan en in een bus geplaatst. Vervolgens zal door een door GSP aangewezen notaris in aanwezigheid van partijen en drie medewerkers van GSP uit de bus een envelop nemen. De naam van de partij die zich in deze envelop bevindt, zal de opdracht gegund krijgen.

De offerte van de inschrijver aan wie de opdracht gegund wordt, zal deel uitmaken van de af te sluiten overeenkomst.

**Bijlage 1   Geheimhoudingsverklaring (binnen drie werkdagen ondertekend
terugsturen tezamen met een ontvangstbevestiging)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring geheimhouding te betrachten over alles wat haar tijdens deze offerte-uitvraag ter ore komt en wat de belangen van Groningen Seaports zou kunnen schaden.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Bijlage 2 Verklaring inzake prijsafspraken (toevoegen aan de offerte als bijlage A)

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart zich door ondertekening van deze verklaring dat de inschrijving op bovengenoemd werk zonder prijsafspraken met derden tot stand is gekomen.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

**Bijlage 3 Verklaring instemming Algemene Voorwaarden GRONINGEN SEAPORTS
behorende bij de offerte-uitvraag accountantsdiensten (toevoegen aan de
offerte als bijlage B)**

VERKLARING

Behoort bij offerte-uitvraag accountantsdiensten:

De hierna te noemen inschrijver:

.....

gevestigd te .....

verklaart door ondertekening van deze verklaring in te stemmen met de Algemene Voorwaarden
GRONINGEN SEAPORTS behorende bij de offerte-uitvraag voor accountantsdiensten.

Opgemaakt te .....

d.d. ....

De inschrijver,

(handtekening)

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 21 december 2012

Nummer: 2012.08974

Voor akkoord

Afdeling BO

Directeur

W.H. Boneschanser

H.D. Post

Datum

3 december 2012

3 december 2012

Paraaf

Onderwerp: Accountantscontrole en programma van eisen jaarrekening 2012

Het is gebruikelijk dat, voordat de accountant start met de eindejaarscontrole, een programma van eisen wordt opgesteld voor het uitvoeren van de accountantscontrole, inclusief het toetsingskader.

De eindejaarscontrole 2012 zal door de nog nieuw aan te stellen accountant uitgevoerd worden. De interim controle zal plaatsvinden in januari 2013 en de jaarrekeningcontrole in februari 2013.

De eisen met betrekking tot de accountantscontrole van de jaarrekening 2012 zijn de volgende:

1. De accountant gebruikt ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van Groningen Seaports de hieronder vermelde goedkeuringstoleranties. Deze toleranties zijn niet gewijzigd ten opzichte van het boekjaar 2011.

Goedkeuringstoleranties	Goedkeurend	Met Bepierking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% van lasten)	$\leq 1\%$	$> 1\% < 3\%$	–	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	–

2. De accountant richt zijn controle zodanig in dat een redelijke mate van zekerheid bestaat dat fouten en onzekerheden die afzonderlijk of gezamenlijk de goedkeuringstoleranties voor fouten in de jaarrekening respectievelijk onzekerheden in de controle overschrijdingen worden ontdekt.

3. Voor Groningen Seaports is de relevante interne en externe wet- en regelgeving met betrekking tot de financiële rechtmatigheid gedefinieerd. Van dit normenkader hanteert de accountant conform het boekjaar 2011 als toetsingskader de volgende regelgeving:

- Nationale en Europese wet- en regelgeving met betrekking tot aanbesteding en het door het AB bekrachtigde aanbestedingsbeleid;
- Delegatie en mandaatbesluit;

- Havengeldverordeningen:
  - verordening Zeehavengeld;
  - verordening Binnenhavengeld;
  - reglement kade- en ligplaatsgeld;
  - reglement levering- en dienstverrichtingen;
- HAP Noordelijke Zeehavens;
- Besluit Begroting en Verantwoording;
- Wet- en regelgeving personeel;
- Treasurystatuut inclusief Fido en Ruddo.

4. Jaarlijks voert de accountant voorafgaand aan de controle van de jaarrekening een interim controle uit.

5. Naast de kwantitatieve fouten en onzekerheden in de controle houdt de accountant bij de controle en de oordeelsvorming rekening met kwalitatieve aspecten. Indien de accountant kwalitatieve gebreken van noemenswaardig belang constateert, meldt hij deze in de management letter en het verslag van bevindingen, ook indien deze gebreken niet leiden tot het onthouden van een goedkeurende accountantsverklaring.

6. Ten behoeve van de begrotingsrechtmatigheid worden de volgende normeringen gehanteerd voor wat betreft begrotingsafwijkingen, exploitatiebegroting en investeringsbegroting.

Kostenoverschrijding GSP totaal

Overschrijding	Autorisatie	Melding DB	Melding AB
<15%	Directeur	Nee	Nee
>15%	DB	Ja	Nee
>30%	AB	Ja	Ja

Opbrengstenonderschrijdingen

Onderschrijding	Autorisatie	Melding DB	Melding AB
<15%	directeur	Nee	Nee
>15%	DB	Ja	Nee
>30%	AB	Ja	Ja

Afwijking Operationeel resultaat (negatief)

Afwijking	Autorisatie	Melding DB	Melding AB
<3 miljoen	Directeur	Nee	Nee
>3 miljoen	DB	Ja	Nee
> 6 miljoen	AB	Ja	Ja

Bij het bepalen van de afwijkingen ten opzichte van de begroting worden de volgende posten buiten beschouwing gelaten:

- Afschrijvingen
- Voorzieningen
- Deelnemingen
- Financiële baten en lasten

Investeringsprojecten geautoriseerd door MT

Overschrijding	Autorisatie	Melding DB	Melding AB
Investeringsproject incl. overschrijding < mandaat directeur (fl 1.000.000)	Directeur	Nee	Nee
Investeringsproject incl. overschrijding > mandaat directeur (fl 1.000.000)	DB	Ja	Nee

Investeringsprojecten geautoriseerd door DB

Overschrijding	Autorisatie	Melding AB
Investeringsproject incl. overschrijding < mandaat DB (fl 5.000.000)	DB	Nee
Investeringsproject incl. overschrijding > mandaat DB (fl 5.000.000)	AB	Ja

Een uitzondering op de autorisatietabel voor de investeringsprojecten zijn de investeringen in het Energypark Eemshaven. Het Algemeen Bestuur heeft middels besluit 2008.05875 de directeur gemandateerd tot het aangaan van verplichtingen tot € 10 mln. en het Dagelijks Bestuur tot het aangaan van verplichtingen tot het werkbudget van € 147,9 mln.. Dit werkbudget is aangepast tot € 117,5 mln..

Verder geldt dat binnen het investeringsproject Eemshaven Shortsea Havenbekken middels besluit 2008.01521 het Dagelijks Bestuur beslissingsmandaat is verleend binnen het investeringsbudget. Dit investeringsbudget is middels besluit 2011.0721 vast gesteld op € 75.344.434,=.

Tevens ligt op 9 november 2012 besluitvorming aan het AB voor waarin t.b.v. Eemshaven Zuid-Oost een werkbudget wordt voorgesteld van € 54,3 mln. waarbij de directeur een mandaat heeft verkregen tot verplichtingen tot € 15 mln. binnen dit budget en het Dagelijks Bestuur voor verplichtingen boven € 15 mln., eveneens binnen voornoemd budget.

Voorstel:

Indien het Algemeen Bestuur gebruik wil maken van de mogelijkheid om indien gewenst aan te geven waaraan de accountant bij zijn controle specifiek aandacht dient te besteden en welke goedkeuringstoleranties hij daarbij dient te hanteren, wordt dit bepaald voorafgaand aan de accountantscontrole.

Voorwaarden:

Financieel: nvt

Mandaat: AB

Bijlage: nvt

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering: 21 december 2012 Nummer: 2012.08981

Voor akkoord:

Afdeling PT : H.W. Sijbring
Directeur : H.D. Post

Datum:

4-12-12
5-12-12

Paraaf:

b.a.

Onderwerp: Budgetaanvraag voor het project 'aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP'.

Inleiding

GSP heeft in totaal ca. 7 kilometer kademuren, in leeftijd variërend van 1 tot ca. 50 jaar. Op basis van plotselinge ernstige corrosie-schadegevallen in de haven van Rotterdam, is er in gezamenlijkheid met de Nederlandse zeehavens, in alle zeehavens onderzoek verricht. Ook bij GSP is, net zoals in de andere zeehavens, geconstateerd dat de corrosie van de stalen kademuren sneller verloopt dan vanuit de indertijd geprognostiseerde technische levensduur werd aangenomen. De oorzaken van de snelle degradering zijn onderwerp van nadere studie door gespecialiseerde bureaus.

Bij bijna alle havens worden nu grootschalige voorzieningen getroffen om de corrosie te stoppen en de geconstateerde schades te herstellen. Het stoppen van de corrosie wordt veelal gedaan door het aanbrengen van anodes op de damwanden.

In het eerste grootschalige reparatiewerk aan de oudste kade in de Eemshaven is, in lijn met de constatering in de andere zeehavens, ook door ons opgemerkt dat er aanzienlijk meer schade is dan verwacht.

Ook wij moeten nu constateren dat versnelde preventieve acties nodig zijn om alle damwanden te voorzien van zogenaamde kathodische bescherming (KB).

Wij hebben besloten dat, net zoals in Rotterdam, onder te brengen in één groot integraal meerjarenproject: 'Aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP'.

In dit grote project zijn ook al reeds door u geaccordeerde c.q. in gang gezette werken opgenomen.

Financieel

De totale investering over de jaren 2012 t/m 2015 bedraagt € 10.251.000. Daarvan is door u geaccordeerd een bedrag van € 1.853.909. Resteert een aanvullend budget van € 8.397.700.

In het MIP 2012-2016 is een financiering voorzien van € 5.303.909.

Een bedrag ter grootte van € 4.947.091 dient nog beschikbaar te worden gesteld.

Hiervan vereist een bedrag ter grootte van € 4.000.000 geen extra financiering, aangezien dit bedrag uit "aanbestedingsvoordelen" van projecten uit 2012 kan worden gegenereerd.

Voorstel

- het beschikbaar stellen van een aanvullend budget voor de uitvoering van het project 'Aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP', ad € 8.397.709,-.

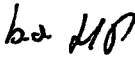
Voorwaarden

Mandaat: Dagelijks Bestuur

Bijlagen: Voorstel aan Management Team nr. 2012.05939 (excl. bijlagen 1 en 2).

Voorstel aan Management Team

Datum MT-vergadering:	6 augustus 2012	Nummer: 2012.05939
Projectnr.: 7515b	Budget:	
Voor gezien:	16-8-2012	
Projectcontrol : K. Poort	Datum: 16/8/2012	Paraaf:
Voor akkoord:	ba 	
Projectleider : J. Kamphuis		
Unit manager : J. Kamphuis		
Afdeling PT : H.W. Sijbring		

Projectfasering:

INITIATIEF	DEFINITIE	ONTWERP	VOORBEREIDING	UITVOERING	NAZORG
------------	-----------	---------	---------------	------------	--------

Onderwerp: Budgetaanvraag en projectopdracht formulier voor het project 'aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP'.

Algemeen

De kaden van Groningen Seaports in Delfzijl en Eemshaven bestaan uit damwanden en combiwanden. De relatief ondiepe kaden bestaan uit *damwanden*. Dit zijn grote stalen planken met een grondkerende functie. De diepzee-kaden bestaan uit *combiwanden*. Een combiwand bestaat uit 2 of 3 damwandplanken gecombineerd met een grote stalen buispaal. Een combiwand heeft een grondkerende functie en een funderende functie voor de opbouw van het betonnen deel van de kade.

Het areaal kaden van GSP heeft een lengte van circa 7 kilometer en een leeftijd variërend van 1 tot circa 50 jaar. De kaden worden tegenwoordig ontworpen met een technische levensduur van 50 jaar. Hierin is vooral de wanddikte van damwanden en buispalen de levensduur bepalende factor. Het dunner worden van de wanddikte als gevolg van corrosie wordt *degradatie* genoemd. Ontstaat als gevolg hiervan een gat in de wand dan is er sprake van corrosieschade.

Toelichting

Sinds een aantal jaren is bekend dat de degradatie van combiwanden in zeehavens (zoutwater omgeving) als gevolg van corrosie sneller plaats vindt dan jarenlang verondersteld. Net als alle andere zeehavens in Nederland is GSP daarom gestart met het vaststellen van de omvang van de degradatie en de schade als gevolg van de corrosie. Op basis van een door Havenbedrijf Rotterdam ontwikkeld meetprotocol zijn quick-scan duikinspecties uitgevoerd. Hieruit zijn de meest urgente combiwanden geselecteerd voor nadere inspectie. Na het bekend worden van de versnelde degradatie is door GSP besloten de degradatie als gevolg van corrosie zo snel mogelijk te stoppen door de kaden te voorzien van een systeem met aluminium opofferingsanoden (kathodische bescherming). In het meerjaren-investeringsplan wordt hiermee rekening gehouden. Vanaf 2011 wordt door GSP kathodische bescherming (KB) standaard toegepast bij de bouw van nieuwe kademuren. Ook dit is voorzien in de meerjaren-investeringsplannen. Met het toepassen van KB stopt de corrosie en wordt de levensduur van de kademuren verlengd. Zie bijlage 3 met achtergrond informatie over dit verschijnsel.

Project Handelskade Eemshaven

Uit de hierboven genoemde quick scan duikinspectie is gebleken dat een deel van de oudste diepzee kademuur, de Handelskade in de Eemshaven het zwaarst is aangetast door corrosie. In 2011 is daarom gestart met een 100% inspectie. Vervolgens is gestart met het repareren van de corrosieschade en het aanbrengen van KB. De omvang van de corrosieschade is echter 5x groter dan verwacht. Mogelijk is hierdoor op termijn zelfs de functionaliteit van de kade in het geding. Momenteel wordt daarom versneld KB aangebracht. Hierdoor stopt de corrosie en wordt verdere schade voorkomen. Vervolgens zal de vastgestelde corrosieschade worden gerepareerd in het project 'Aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP'. De vastgestelde corrosieschade betreft niet verhaalbare schade.

Maatregelen

Vanwege de onverwacht grote omvang van de corrosieschade en de snelheid waarmee de combiwanden degraderen is besloten tot het starten van één integraal project: 'Aanpak corrosieschade combiwanden en damwanden GSP'. Dit project betreft een meerjaren aanpak bestaande uit inspecties van kademuren, nadere inspecties indien degradatie is vastgesteld, 100% inspecties bij corrosieschade, het repareren van corrosieschade en het aanbrengen van kathodische bescherming.

Behalve de combiwanden worden nu ook de damwanden in dit project meegenomen omdat ook daar mogelijk sprake is van versnelde degradatie en eventueel corrosieschade.

De reden voor de urgentie is het risico van afnemende (contractueel vastgelegde) functionaliteit van de kademuren vanwege de onverwacht snelle degradatie en de steeds hoger wordende kosten van het repareren van de corrosieschade.

Project aanpak

Het project wordt uitgevoerd conform de GSP-kompas procedures. Het *project-volgformulier* en de *projectopdracht* zijn bij deze MT-notitie gevoegd. Er is een risicodossier ingericht. Hiervoor zijn drie risicosessies gehouden waarbij externe deskundigen van Gemeentewerken Rotterdam betrokken zijn geweest. Uitgangspunt hierin is geweest dat de raming is gebaseerd op de inmiddels opgedane kennis en ervaring van de werkzaamheden aan de Handelskade in de Eemshaven. Omdat dit de oudste combiwand is kan de raming beschouwd worden als een 'worst-case' scenario. Hiervoor is gekozen omdat er op dit moment geen andere gegevens bij GSP voorhanden zijn.

Zodra de besluitvorming is afgerond zal een projectleider worden gezocht. De projectleider zal een projectmanagementplan, planning en werkbegroting gaan opstellen. Uitgangspunt hierbij is een zo spoedig mogelijke aanvang van het werk. Het project heeft een looptijd van circa 3 jaar. In het MIP 2013-2017 zal de planning nader worden gedetailleerd

De inmiddels in uitvoering zijnde werkzaamheden aan de Handelskade EH worden onderdeel van dit project.

Financieel

De omvang van het werk is geraamd op € 9.303.000. In het risicodossier is een risicobudget onderbouwd ter grootte € 788.000. Hiervoor zijn beheersmaatregelen ter grootte van € 160.000 voorzien.

In onderstaande tabel staat weergegeven hoe de raming is.

	Geraamd budget
1 Nadere Inspecties	€ 240.000
2 Vaststellen	
Beheersmaatregelen	€ 175.000
3a 100% inspecties	€ 880.000
3b Corrosie schade	€ 1.617.000
3c Aanbrengen KB	€ 3.161.000
4 Project Handelskade EH	€ 3.230.000
Totaal project raming	€ 9.303.000
5 Beheersmaatregelen	€ 160.000
6 Risicobudget	€ 788.000
Totaal project budget	€ 10.251.000

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering

21 december 2012

Nummer: 8950/JS/ldG

Projectnr:

Budget:

Voor gezien
Project Control

Datum

Paraaf

Voor akkoord

Datum

Paraaf

Opsteller

J. Stokroos

04-12-2012

Directeur

H.D. Post

04-12-2012

Onderwerp: Tarieven havenontvangstvoorzieningen

Inleiding:

Sinds de invoering van de Wet voorkoming verontreiniging door schepen (okt. 2004), stelt Groningen Seaports jaarlijks openbare tarieven vast voor het wettelijk gestelde systeem voor de inzameling en verwerking van scheepsafvalstoffen (ingang jan. 2005). Vanuit de internationale wetgeving, vastgelegd in het MARPOL-verdrag, is vastgelegd dat zeeschepen hun afvalstromen voortaan in havens moeten afgeven. Vervuiling van de zee door deze afvalstromen (olie, vuilnis, chemicaliën) wordt niet meer toegestaan. De havenbeheerders moeten zorgdragen dat er adequate inzamelvoorzieningen aanwezig zijn en er een openbaar tarievenstructuur is die maakt dat afgifte ook daadwerkelijk geschiedt.

Groningen Seaports is namens de Nederlandse overheid als beheerder van onze havens aangewezen in de wet om hiervoor zorg te dragen. Ieder zeeschip in onze havens ontvangt van ons, naast een nota voor havengeld, ook een nota voor de afgifte van afvalstromen.

Groningen Seaports stelt zich o.a. ten doel "bovenmatige" inspanningen te verrichten ten behoeve van het milieu. Voor het hanteren van een laagdrempelig systeem zijn genoemde financiële tegemoetkomingen doorgevoerd. Daarnaast is geprobeerd d.m.v. bijvoorbeeld flyers, informatie beschikbaarstelling via internet voor schepen en agenten, bekendheid te geven aan het systeem. Tot 2009 werd een bescheiden surplus door het systeem gegenereerd. Sindsdien is er een afname van het surplus geconstateerd. Deze indamping is veroorzaakt doordat de kosten, van het voor het systeem ingezette personeel, sinds 2009 is doorberekend. Voor de komende periode zal er door aanpassingen van het "Noordelijk haveninformatiesysteem" (Nhis), mede ten behoeve van het systeem voor de havenontvangstvoorzieningen een forse aanslag (initiële schatting tot €60.000) worden gedaan op het, met de stuurgroep voor de havenontvangstvoorzieningen, afgesproken surplus van ≈ €100.000.

Betrokken partijen:

Groningen Seaports, bezoekende zeevaart (samen met de respectievelijke agentschappen), aangewezen inzamelaars, Ministerie Infrastructuur en Milieu, Inspectie Leefomgeving en Transport.

Positie van Groningen Seaports:

Groningen Seaports heeft in de jaren na de invoering jaarlijks: óf het indirecte deel van het tarief verlaagd, óf het afgifte recht verhoogd, óf beide mogelijkheden gecombineerd (*het indirecte deel is een bijdrage aan het systeem dat door alle bezoekende schepen wordt afgedragen. Het directe deel wordt door het schip verrekend met de inzamelaar. Het afgifte recht wordt door GSP uit de opbrengsten van het indirecte deel aan het afgevendende schip terugbetaald*).

Analyse

- Vanaf het moment van invoering van het huidige inzamelingsstelsel vertoont de hoeveelheid ingezameld afval een grillig verloop. Waarbij voor de extrapolatie van 2012 opvalt dat het aantal afgiftes ongeveer gelijk is gebleven aan het voorgaande jaar.
- Het netto surplus van het stelsel laat sinds 2009 een daling zien. Door de verhoging van het afgifte recht in 2011 is er meer uitgekeerd in het stelsel dan daarvoor. Hiermee is stelsel duidelijk laagdrempeliger geworden.
- Aanpassingen van het Nhis laten het surplus van het stelsel in het komende jaar substantieel slinken. Door vertraging in het doorvoeren van deze aanpassingen vindt dit, in tegenstelling tot de gemaakte planning van het vorige jaar, pas plaats in 2013.

Inspanningen

- De ingebruikname van de nieuwe RWE centrale kan mogelijk een verandering in het aanbod van scheepvaart laten zien. In 2013 zal het NSC een analyse maken van de te verwachten situatie en zo nodig met voorstellen tot aanpassing van het huidige financieringsstelsel te komen.
- In overleg met een van de afvalinzamelaars is naar voren gekomen dat het zinvol kan zijn om gebruik te gaan maken van een ingegraven inzamelmedium (Molok of soortgelijk stelsel. Al dan niet uitgerust met een passtelsel tegen illegale lozing) Het NSC wil in 2013 onderzoeken of het mogelijk is een proefproject op te zetten met een dergelijke container aan de drijvende steiger in de Emma haven. Hiervoor zal, indien opportuun, in de loop van 2013 een separaat voorstel worden gemaakt.
- Na implementatie van de aanpassingen van het Nhis m.b.t. afvalinzameling, wil het NSC (in gezamenlijkheid met IS) onderzoeken of het mogelijk is om het S-formulier te digitaliseren en op te nemen in het Nhis. Deze digitalisering zou zowel bij inzamelaars, agentschappen alsook bij het NSC veel dubbele administratieve handelingen wegnemen.
- Door klachten van agentschappen die betrekking hebben op onevenredig hoge kosten voor "service craft" (door de hoge frequentie van aanlopen moeten deze schepen nu regelmatig tot 5 a 6 keer daags de indirecte bijdrage betalen). is gekeken naar een pragmatische oplossing voor dit probleem.

Financieel:

- Een stijging cq daling in de ingezamelde hoeveelheden heeft vooralsnog geen negatieve financiële consequenties voor Groningen Seaports. Vanwege eerder gemaakte keuzes om in te teren op de buffer en de wijziging t.b.v. de "service crafts" blijft monitoren van het stelsel essentieel.
- Gelet op de eerder genoemde doelstellingen van Groningen Seaports blijft een stijgende tendens van de inzameling het doel.
- Het verwachte surplus zal eind 2012 $\approx$ € 125.000 bedragen. Personele kosten voor

- het systeem worden sinds 2009 doorberekend.
- Een substantiële uitgave moet worden gedaan ten behoeve van het Nhis.
  - Na aftrek van verwachte kosten zal het surplus $\approx$ € 60.000 zijn (= ruim binnen de gemaakte afspraken met de stuurgroep Havenontvangstvoorzieningen).

Voorstel: Het Algemeen Bestuur wordt gevraagd in te stemmen met:

- De indirecte bijdrage van het tarief voor de havenontvangstvoorzieningen te handhaven overeenkomstig de bedragen als aangegeven in de bijlage (is als in 2011 en is daarmee gelijk aan niveau 2009).
  - Het afgifte recht voor alle categorieën overeenkomstig de bedragen als aangegeven in de bijlage (is als in 2012, hiermee is een groter gebruik van het systeem gerealiseerd).
  - Het tarief voor de afgifte van afval door de visserij te handhaven (€ 7.50)
- Bij wijze van proef een nieuw tarief voor "service crafts" (< 100 BT) van € 7.50 te introduceren. De schepen krijgen hiervoor het recht zich te ontdoen van het hun huishoudelijk afval. Oliehoudend afval en KGA moet direct met de inzamelaar worden afgerekend. Door gezamenlijke monitoring van FC en NSC dient medio 2013 te worden vastgesteld of deze aanpassing van het systeem voor zowel GSP als de klant de juiste oplossing blijkt. Op basis van empirische gegevens kunnen eventuele tussentijdse aanpassingen voor deze proef doorgevoerd worden.

Voorwaarden:

Inkomsten

Financieel

Mandaat

AB (besluitvorming)

Bijlagen: 1

Bijlage 1
BT

Voorstel tarieven 2013

Visserijschepen	€	7,50		
< 100*	€	7,50		
100 - 2000	€	35,00	€	300,00
2001-3.000	€	70,00	€	400,00
3.001-6.000	€	100,00	€	500,00
6.001-10.000	€	160,00	€	600,00
10.001 en groter	€	275,00	€	1.000,00

* Service crafts. weektarief alleen voor huishoudelijk afval. Olie en KGA directe afrekening

Daling indirecte bijdrage / Stijging afgifte recht sinds invoering

BT			
< 2000		47%	300%
2001-3.000		61%	222%
3.001-6.000		57%	200%
6.001-10.000		64%	171%
10.001 en groter		69%	200%

Voorstel aan Algemeen Bestuur

Datum AB-vergadering 21 december 2012 Nummer: 8949/JS/ldG

Projectnr: Budget:

Voor gezien Datum Paraaf
Project Control

Voor akkoord Datum Paraaf
Opsteller J. Stokroos 04-12-2012
Directeur H.D. Post 04-12-2012

Paraaf
b.c.
H.D. Post

Onderwerp: aanpassing van de haven- en grondtarieven voor het jaar 2013

Groningen Seaports stelt ieder jaar de hoogte vast van de tarieven voor havengelden en terreinprijzen. De havengelden hebben betrekking op de zee- en binnenhavengelden, kade- en ligplaatsgelden en tarieven voor leveringen aan derden zoals bijvoorbeeld water en elektriciteit. Onder deze laatste categorie vallen ook de tarieven voor het huren van opslagmogelijkheden zoals de bulkvakken in de Eemshaven en het gebruik van de openbare losplaatsen voor spoorvervoer. De terreinprijzen hebben betrekking op de hoogte van de koop- en erfpachtprijzen van de verschillende bedrijvenparken in ons werkgebied.

Prijsformule

De jaarlijkse aanpassing van de tariefstelling voor de havengelden is gekoppeld aan een prijsformule. Deze prijsformule is in overleg met het havenbedrijfsleven, vertegenwoordigd in de Adviescommissie, opgesteld. De formule is gerelateerd aan het verloop van de goederenoverslag en de hieraan gerelateerde omzet bij GSP. De uitkomst van deze formule¹ is een prijsverhoging van 1% voor het jaar 2013. Voorgesteld wordt om deze verhoging ook door te voeren, zowel voor de tarieven voor scheepvaart gerelateerde activiteiten en leveringen als voor de prijzen van de terreinen.

In haar vergadering van 29 oktober jl. is de Adviescommissie akkoord gegaan met ons voorstel.

Haventarieven

Crew- & Supply tenders en zeesleepboten

In verband met de ontwikkelingen op gebied van activiteiten rondom het offshore (wind) segment is geconstateerd dat een bepaalde soort vaartuigen veelvuldig – vaak meerdere malen per dag – de Eemshaven aanloopt. Het betreft de zogenaamde 'crew- & supply tenders en zeeslepers. Deze vaartuigen zijn betrokken bij de werkzaamheden op zee met betrekking tot de bouw van windparken.

---

¹ Zie tabel 1

Het huidige tariefstelsel factureert deze vaartuigen voor elke havenaanloop afzonderlijk, zowel voor het havengeld als voor de ligplaatsgelden. De rechtsongelijkheid bestaat uit het feit dat deze schepen als ze bijvoorbeeld vijf keer per dag de haven in- en uitvaren, ook vijf keer havengeld en vijf keer ligplaatsgeld moeten betalen. De bestaande tarieven gaan uit van betaling per keer voor een periode van minimaal 24 uur.

Door deze wijze van factureren blijkt de Eemshaven onaantrekkelijk is geprijsd voor deze vorm van dienstverlening. Gezien echter het feit dat het aantrekken van bedrijvigheid naar de Eemshaven, dat is verbonden aan het offshore (wind) segment binnen de strategische speerpunten van Groningen Seaports valt, is het wenselijk voor deze vaartuigen een aangepast tarief in te stellen.

Het voorstel is om deze vaartuigen per 24 uur slechts éénmaal te factureren in plaats van per iedere aanloop. Daarnaast wordt voorgesteld om voor deze vaartuigen een abonnementstarief (maand, kwartaal, jaar) voor een ligplaats in te stellen. De ligplaatsen die gebruikt kunnen worden bevinden zich aan de drijvende steigers, waarbij de schipper in overleg met het NSC een vrije ligplaats kan kiezen. Dit kan zijn aan de steiger ofwel langs zij een van de schepen die al een ligplaats hebben ingenomen.

Door deze wijze van factureren van het zeehavengeld en het aanbieden van het abonnementstarief voor ligplaatsen kan voorzien worden in een aantrekkelijke tarifiering. Op twee fronten wordt nu tegemoet gekomen aan deze nieuwe soort van dienstverlening:

- 1) het zeehavengeld wordt per 24 uur verrekend en niet per havenaanloop en
- 2) er wordt een abonnementstarief (maand, kwartaal, jaar) geboden voor een variabele ligplaats aan de drijvende steiger.

Vaste ligplaatsen

Het is gebruikelijk dat kleine (dienst) vaartuigen een vaste ligplaats per jaar aan een van de openbare steigers in onze havens hebben. Tot op heden is dit tarief niet opgenomen in de tarieventabellen. In het kader van transparantie is het wenselijk om deze tarieven toch op te nemen in de daarvoor geldende tabellen. Voorgesteld wordt om deze op te nemen in de daarvoor bestemde tarieventabel gebaseerd op een jaartarief ad. € 350,= respectievelijk €450,= per m¹ per vaartuig (afhankelijk van de ligplaats) en daarbij eveneens een maand- of kwartaalabonnement mogelijk te maken.

Huur van openbare opslagruimten

Met betrekking tot de huur van openbare opslagruimten is geconstateerd dat de vakken op de bulk kade in de Eemshaven niet meer beschikbaar zijn als gevolg van langdurige contracten met bedrijven. Het voorstel is om deze tarieven niet meer op te nemen in de tabellen van het reglement leveringen.

Terreinprijzen

De prijzen van de terreinen worden verhoogd met de voorgestelde prijsverhoging van 1%. De prijsverandering geldt voor alle terreinen, ook voor MKB terreinen die in eerdere jaren werden uitgesloten van wijzigingen. Dit vloeit onder meer voort uit een toename van kosten die gemaakt moeten worden voor onderzoeken betreffende archeologie, ruimte, geluid, etc.. Met ingang van 2013 worden aan de tabel voor terreinprijzen toegevoegd de locaties Brainwierde Weiwerd en Eemshaven Zuid - Oost.

Voorwaarden: Het Algemeen Bestuur van Groningen Seaports wordt gevraagd in haar overleg van 21 december 2012 aanstaande akkoord te gaan met:

1. Verhoging van het zee- en binnenhavengeld met 1%;
2. Het toevoegen van een tarief voor zeehavengeld voor crew & supply tenders en zeesleepboten en hiervoor een aangepaste facturering te hanteren;
3. Verhoging van kade- en ligplaatsgelden met 1%;
4. Het opnemen van jaar tarieven voor ligplaatsen en een abonnementstarief toe te kennen voor de periode van 1 maand, 1 kwartaal, en 1 jaar;
5. Verhoging van de diensten vallend onder "leveringen" met 1%;
6. Verhogen van de terreinprijzen met 1%.

Financieel

De voorstellen zijn verwerkt in de Programmabegroting 2013 – 2017.

Mandaat

AB (besluitvorming))

Bijlagen: Tabel 1

TABEL 1

Berekening tarief havengelden 2013 (conform prijsformule):		2010 Overslag (* 1.000 ton)ⁱ	2011 Overslag (* 1.000 ton)ⁱ	% Mutatie
A	% mutatie in tonnen overslag	7.620	8.052	5,67%
		Omzet (*1.000 €)ⁱ	Omzet (*1.000 €)ⁱ	% Mutatie
B	% mutatie in scheepvaartgerelateerde omzet	3.422	3.248	-5,08%
C	Gemiddelde van de % mutatie van A en B			0,29%
Indien: 0% < C < 4% : prijswijziging = 0,5*inflatiecorrectie C > 4% : prijswijziging = inflatiecorrectie 0% < C < -4% : prijswijziging = 0%				
Inflatiecorrectie 2013 = 2,00 %ⁱⁱⁱ		Prijswijziging havengelden: 1,00%		
ⁱ	Bron: Groningen Seaports statistieken			
ⁱⁱ	Bron: Groningen Seaports Jaarrekening 2011			
ⁱⁱⁱ	Bron: Rabobank Stafgroep Economisch onderzoek, Economische kerngegevens september 2012			